

Planinski vestnik 11

glasilo Planinske zveze Slovenije november 1987

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

november 1987

11

letnik LXXXVII izhaja od leta 1895

vsebina

Andrej Brvar	Obvladovanje dogajanj v gorah	465
	V kakšne gore bomo hodili?	466
	Mož, ki ni zbiralec vrhov	467
Tomo Česen	Arco 87 — Rock master	463
Milan Romih	Noro početje v steni Huandoya	471
Marjan Raztresen	Hoja po varnih poteh	474
Borut Peršolja	Markacisti na Konju	476
Reinhold Messner	Po ovinkih na konec sveta	477
	Everest je vendarle najvišji	480
Jozef Nyka	Zadnji nepreplezani velikani	481
Igor Dakskobler	Eksotične gore našega juga	482
Miran Pribožič	S torijem po primorskem hribovju	487
Mira Šincek	Srce prisluškuje besedam prostranstva	490
Erna Meško	Pol sveta je videti z nizkega griča	491
Tone Cevc	Izročilo pastirjev	493
France Bernot	Vreme na Kredarici	495
Božo Jordan	Orientacija karte	495
	Odmevi	496
	Iz planinske literature	501
	Društvene novice	505

Slika na naslovnih strani: **Velika planina**

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9. p. p. 214. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Tomaž Banovec, Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Zdenko Kodrič, Jože Krajnc, Dragica Manfreda, Jože Pogljajen, Nada Praprotnik, Marlen Premšak, Tone Strojini, Tone Skarja, Nevenka Vogelink in Božo Zorko. Predsednik izdajateljsko-založniškega sveta Ante Mahkota. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Letna naročnina je 5000 dinarjev in jo lahko naročniki plačajo v dveh obrokih, prvega v februarju, drugega v juniju; za tujino znaša naročnina 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto, med letom odpovedi ne moremo sprejemati. Tiska Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

PRED SKUPŠČINO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

OBVLADOVANJE DOGAJANJ V GORAH

ANDREJ BRVAR

Za planinsko organizacijo sta bili pretekli dve leti izredno razgibani. To dinamičnost vidim predvsem v naslednjih dejstvih:

— ekonomska kriza pa tudi razširjenost cestne mreže sta povzročili, da se je klasični planinski izlet precej spremenil. Več je enodnevnih obiskov gora, obiskovalci prinesejo s seboj hrano in pijačo;

— znotraj planinske organizacije so se pričele pojavljati nove oblike športne rekreacije, ki so nadgradnja hoje;

— nova družbena gibanja so, razumljivo, zajela tudi planinsko organizacijo. Zlasti na področju ekologije smo planinci kot posamezniki ali kot organizacija v posameznih primerih imeli vidno vlogo;

— bliskovit kvaliteten vzpon alpinizma. Vsak nov vrhunski dosežek v alpinizmu je vsaj laikom do temeljev zamajal pojme o mejah človeških zmogljivosti v steni.

Razumljivo je, da je taka situacija prinašala v planinsko organizacijo veliko odprtih vprašanj. Nekaj nam jih je uspelo razrešiti, še več pa je še vedno odprtih. Zato je tudi skupščina PZS eno od tistih mest, kjer bi lahko dali odgovore na najbolj pomembna vprašanja že zato, ker je v priprave na skupščino vključenih sorazmerno največ planinskih delavcev. Na tem mestu bi poudaril predvsem dva sklopa vprašanj, ki sta v tem trenutku dovolj ključna, da se v njihovo razjasnjevanje in kasnejše razreševanje vključi kar največ članov planinske organizacije.

Planinstvo vedno bolj pridobiva pomen kot množična športnorekreativna dejavnost. To je tudi razumljivo, saj je hoja elementarno gibanje vsakega človeka. Ker sem prepričan, da bomo v kulturnem razvoju Slovenci napredovali in ne nazadovali, bo tudi rasla med ljudmi zavest o nujnosti športne rekreacije. Po nekaterih napovedih se bo leta 2000 tretjina Slovencev redno ukvarjala s športno rekreacijo. Zato se bo zanimanje za gore še naprej večalo med ljudmi. Vendar se bo število nočitev — razen v oddaljenem visokogorju — večalo z manjšim indeksom kot obisk gora, in sicer predvsem zato, ker se kupna moč prebivalstva ne bo bistveno popravila, ker so naši hribi razmeroma hitro dostopni in ker v kočah objektivno ne moremo ponuditi višjega standarda, kot ga imajo ljudje doma. To dejstvo narekuje preoblikovanje ponudbe planinskih postojank, da bodo ob takih pogojih še vedno rentabilne. Doslej smo namreč v postojankah prihodek dobili v glavnem z alkoholom in posteljami. Na večje skupine obiskovalcev se ni moč zanesti, ker

sem prepričan, da se bodo v gore podajali ljudje predvsem v krogu družin oziroma prijateljev.

Vedno več bo tudi ljudi, ki jim v športnem pomenu zgolj hoja ne bo zadostovala. Zato se bodo razvijale nove oblike rekreacije, ki bodo nadgradnja hoje, predvsem pa kombinacije različnih oblik športne rekreacije (npr. hoja-tek, hoja-kolesarjenje, hoja-smučanje itd.). Nekatere od teh oblik so že v tem trenutku kar precej razširjene (orientacijski tek, kolesarjenje in vzpon na vrh, turno smučanje), nekatere pa so še v fazi razvoja (npr. jadralno padalstvo). Odprto vprašanje ostaja, ali se bodo te nove oblike razvijale v okviru planinske organizacije ali ne. V odgovoru na to vprašanje se skriva usmeritev planinske organizacije: v zagotavljanje pogojev le za tiste, ki bodo hodili, ali pa bo na tak ali drugačen način obvladovala vsa dogajanja v hribovskem prostoru. Sam se zavzemam za zadnjo usmeritev, saj ne bi rad, da se ponovijo nekatere grenke zgodovinske izkušnje planinske organizacije. S temi vprašanji je najtesneje povezano tudi vprašanje vključevanja mladincev v planinsko organizacijo. Če odmislimo vse tiste upokoјence, ki imajo v izkaznici mladinsko člansko znamkico, ker je zanje strošek za članarino prevelik, potem imamo med mladimi bolj malo članov, ker ne najdejo interesa znotraj planinske organizacije. Za njih klasična ponudba ni več atraktivna.

Drug pomemben sklop vprašanj se je občasno pojavljal tudi na straneh Planinskega vestnika. Gre za alpinizem. Planinska organizacija je ena izmed redkih, ki združuje v svojih vrstah športno rekreacijo in vrhunski šport. Ti dve področji sta različni med seboj tako v kvalitnem kot tudi v kvantitetnem smislu. Nekatere zakonitosti, ki veljajo v planinstvu, ne morejo veljati v alpinizmu in obratno. Vendar to ne pomeni, da je življenje pod skupno streho utopično in nerealno. Razvoj alpinizma so v materialnem smislu omogočili tudi in predvsem planinci, kajti zavest in identifikacija s planinstvom in alpinizmom je med slovenskim narodom prisotna prav zavoljo množičnosti. Obenem pa so alpinisti kvalitno jedro v planinski organizaciji, kjer teče razvoj na nekaterih področjih objektivno hitreje kot v celotni planinski organizaciji. Množičnost (planinstvo) in kvaliteta (alpinizem) se dopolnjujeta.

V športnem pogledu je razvoj alpinizma daleč pred njegovimi organizacijskimi sposobnostmi. Upam si trditi, da je ta razkorak, sicer vedno prisoten, v zadnjih

desetih letih danes najbolj velik. Pri tem mislim predvsem na alpinistične odseke in komisijo za alpinizem pri PZS. Morda je dovolj zgovoren podatek, da komisija za alpinizem že drugič zapored ni predložila organom PZS poročila za dve leti svojega delovanja.

Organizacijska oslabeitev alpinizma je povzročila, da so alpinisti v planinski organizaciji izgubili pozicije, ki so si jih v preteklosti že izborili. Za tako stanje niso krivi zgolj alpinisti. Planinska organizacija nosi soodgovornost za to, ker je eno od njenih pomembnih interesnih področij v globoki organizacijski krizi.

Priznati moram, da je pogosto v planinski organizaciji premalo posluha za negospodarske teme. Zato so praviloma prikrajšana ne le alpinistična, temveč tudi mladinska, ekološka, markacijska vprašanja. Gospodarske teme so v prevelikem obsegu predmet obravnave najvišjih organov, t. j. upravnih odborov PD pa tudi izvršnega in Glavnega odbora PZS.

Vendar bo odločilen zasuk iz neustreznega stanja moral priti prav iz vrst teh

odrinjenih področij: najprej organizacijska konsolidacija, potem vsebinski in kadrovski nastop. Nato bo moč rezultate žeti tudi na materialnem področju.

Nikakor pa ne pristajam na želje nekaterih, ki bi radi planinski organizaciji vsilili model delovanja športnih klubov. Na eni strani obstaja uprava kluba, ki zagotavlja denar, na drugi strani pa športniki, ki v imenu kapitala dosegajo športne (ne)uspehe. Čeprav je za marsikoga tak model čarobna palica za razrešitev organizacijskih težav alpinizma, pa mislim, da bi imelo to usodne posledice za alpinizem. Privzem takega modela bi ločil alpinizem od alpinistov, ciljev si ne bi postavljali alpinisti sami, temveč uprave in denar. Danes velja za glavno merilo v alpinizmu kvaliteta, privzem omenjenega modela upravljanja pa bi prinesel še novo razsežnost, ki bi jo morali upoštevati, to je kapital. Upoštevanje zahtev te dimenzije bi šlo seveda večkrat na račun kakovosti. To nekateri primeri v slovenskem in jugoslovanskem športu dovolj nazorno dokazujejo.

namesto komentarja V KAKŠNE GORE BOMO HODILI?

Marsikdo, ki rad in pogosto hodi v naravo in spremlja razmere v njej, se posmehuje varstvenikom okolja, češ da so strahljivci brez pravega vzroka ter da širijo preplah in zmešnjavo. Posebno naš gorski svet, pravijo ti obiskovalci narave, je še čist in bo tak še dolgo ostal, saj v njem ne opazajo velikih sprememb niti na rastlinju niti na živalstvu niti na neživi naravi. Niti nadvse resna opozorila iz tujine jim ne morejo spremeniti prepričanja: na Zahodu, pravijo, je popolnoma drugače, ker imajo tam močnejšo industrijo, ki oddaja v zrak, vodo in zemljo bistveno več strupenih in nevarnih odpadkov kot jo naša. Ne prepričajo jih niti nekateri strogi varstveni ukrepi z Vzhoda: pri nas, pravijo, je čisto drugače, in za naše gore se nam do nadaljnega ni treba bati.

Starejši planinci se še spominjajo, da so pred kočo Planika pod Triglavom rasle preproge planik; zdaj je treba zaviti daleč s katerekoli od poti, ki peljejo na Triglav, da vidimo ta žametni cvet. Včasih je lahko planinec v gorah zakopal odpadke, zdaj morajo množice obiskovalcev gorskega sveta vse odnesti v dolino, sicer bi bilo vse na

debelo nastlano z nesnago. Včasih so planinci brez pomislekov pili vodo iz kateregakoli od gorskih jezer, zdaj je na nekaterih od njih že opaziti tenke filtre umazanije. Včasih je bilo vse drevje v gorah početi zeleno, zdaj je med zelenjem marsikje videti rumeno in rjavo barvo po ožganem.

V vseh alpskih državah najresneje opozarjajo na nevarnosti, ki grozijo gorskemu svetu. Javno mnenje je tako vplivno, da prepreči marsikateri poseg v občutljivo gorsko naravo. Pri tem planinske organizacije seveda ne stojijo ob strani, ampak tvorno sodelujejo pri vseh načrtovanih posegih v ta svet, ki ga dobro poznajo, in se ne ustrašijo niti političnih niti gospodarskih pritiskov.

Pri nas je pogosto slišati, da varstveniki okolja vidijo nevarnosti tudi tam, kjer da jih ni, saj znanstveniki niso tako črnogledi in vedno znova razlagajo, kako je onesnaženost v dovoljenih mejah. Vendar iz premnogih izkušenj vemo, kako so se te meje pomikale navzgor in kako je bilo včasih marsikaj celo zamolčano, da javnost ne bi bila vznemirjena.

Planinci ne bi smeli dovoliti škodljivih posegov v gore: kjerkoli bi jim grozili, bi morali takoj zastaviti svojo poznavalsko besedo in z argumenti izpodbijati uničevalne načrte.

Ali bomo v onesnažene in zastrupljene gore še hoteli hoditi? Zdaj se moramo truditi, da bi ohranili čiste in lepe.

M. R.

14 × 8000 METROV JERZYJA KUKUCZKE

MOŽ, KI NI ZBIRALEC VRHOV

Poljski alpinist Jerzy Kukuczka se je leto dni za tirolskim alpinistom Reinholdom Messnerjem povzpel na vseh štirinajst himalajskih osemtisočakov, na vseh štirinajst najvišjih vrhov na svetu. V začetku oktobra je pripelzal še na zadnjega med njimi, na Šišo Pangmo (Xixabangma), se pravi na edinega od teh osemtisočakov, ki je v celoti na kitajskem ozemlju. Vzpon na 8013 metrov visoki vrh je začel že avgusta. Nameraval ga je zavzeti v kratkem času, da bi se pozneje pridružil odpravi v južni steni Lotseja, ki je do slej terjala že dve človeški življenji. Vendar je imel med vzponom nekaj težav, tako da se je ta podvig nekoliko zavlekel.

Jerzy Kukuczka se je rodil 24. marca 1948 v Katovicah na južnem Poljskem. Plezati je začel s 16 leti, vendar je odšel na odpravo v tujino šele deset let pozneje.

Za vzpone na himalajske osemtisočake je potreboval osem let.

Po poklicu elektrotehnik je Kukuczka priznan, velik alpinist, eno izmed največjih imen novega himalajzma. Walter Bonatti ga je v svojem znanem prispevku, objavljenem v dnevniku Repubblica, uvrstil med tistih nekaj ljudi, ki jih je imenoval najpristnejši predstavniki modernega himalajskega alpinizma.

Kukuczka ni nikakršen »zbiralec vrhov«, toda za njim je dolga vrsta težavnih in kar najbolj zahtevnih vzponov. Uspešno je preplezal najtežje zimske smeri, odprl več novih smeri in bil v svojih alpinističnih podvigih pogosto sam.

Jerzy je popolni antizvezdnik, plašen, a vztrajen in preprost človek. Kot alpinist je dolga leta trdo delal, da si je lahko plačeval svojo ljubezen do gora; sponzorjev ni poznal in športnih pripomočkov ni reklamiral. Izkušnje si je začel nabirati v poljskih Tatrah, po gorah, ki niso kdove kako visoke, toda pozimi, ko so neobljudene in ko v njih vladajo neusmiljene vremenske razmere, utegnejo za plezalce predstavljati hude težave.

V zahodnoevropske gore je prvič prišel na začetku sedemdesetih let, ko je plezal po Dolomitih, kjer je odkril nekaj novih smeri in prvi pozimi preplezal slovito Via dell'Ideale v Marmoladi. Nekaj let pozneje se je prvič srečal z Mont Blancom in odkril, tokrat v Petit Druju, še eno novo smer.

V tem obdobju se je prvič spoprijel z velikimi zunajevropskimi gorami: plezal je po Aljaski, Hindukušu in končno dospel do Himalaje.

Kukuczka do 1979. leta z velikimi višinami ni imel posebnih izkušenj in v deželi, od

Krog je zaključen: Jerzy Kukuczka je stal na vseh 14 osemtisočakov

koder je prihajal, se je alpinizem šele v tem obdobju začel ozirati po najvišjih vrhovih. Tega leta je preplezal prvega osemtisočaka in njemu je sledila vrsta drugih. Začel je tam kot vsi, v Lotseju, toda že naslednje leto si je — v smeri, ki jo je pred njim preplezala poljska ekspedicija — utrl pot po težavnem južnem stebri Everesta. Kot vsi njegovi kolegi je ob tej priložnosti tudi on uporabil kisikovo bombo, toda to je v svoji himalajski karieri tedaj storil prvič in zadnjič.

Leto dni pozneje, ko je bil že zelo slaven, se je z majhno mednarodno odpravo podal na Makalu. Ko se je prvi poskus zaradi izredno slabih vremenskih razmer izjalovil, je poskusil srečo sam. In do konca utrl lepo novo pot v alpskem slogu.

Potem ko je naslednje leto preplezal Broad Peak, mu je z Vojtekom Kurtykom že v prvem poskusu uspelo preplezati dolgi greben Gašerbruma II. Manj kot mesec dni po tem je sledilo še eno odkritje: v istem gorovju in še zmeraj s Kurtyko je preplezal težavno smer v južnozahodni steni Hidden Peaka, po kateri se pred

njim ni povzpel še nihče. Poleti 1984 se je, spet v družbi s Kurtyko, lotil še enega privlačnega podviga: pohoda (v alpskem slogu) čez tri vrhove Broad Peaka.

Sredi osemdesetih let, ko so »natovornjene« tradicionalne odprave prišle iz mode oziroma so se odločile za alpski slog in za hitre vzpone v navezah, je bil Jerzy zrel za nove velike podvige: zimske vzpone na najvišje vrhove.

Pozimi 1985 se je v manj kot mesecu dni povzpel najprej na Daulagiri in potem še na Čo Oyu, na vrhova, ki sta drug od drugega oddaljena dobrih 500 kilometrov. Januarja 1986 se je spet lotil nove zim-

ske smeri, Kangčendzenge, kamor je odšel z odpravo Andrejeza Machnika. Istega leta je svojo dolgo plezalno sezono dopolnil z drugo novo smerjo, tokrat prek vzhodnega stebra Nanga Parbata.

Potem ko je leta 1986 preplezal K2, kjer sta s pokojnim Tadeuszom Piotrowskim premagala še eno novo smer, se je, nekaj mesecev pozneje (jeseni), podal na novo pot, na Manaslu.

Letos 3. februarja je prišla na vrsto Annapurna. In spet se je rodila nova smer. Zdaj je krog pravzaprav zaključen. Priplezal je še na poslednji osemtisočak, na Šišo Pangma.

TEKMOVANJE NAJBOLJŠIH PLEZALCEV NA SVETU V ŠPORTNEM PLEZANJU

ARCO 87 — ROCK MASTER

TOMO ČESEN

Mestece Arco je prav gotovo znano vsaj tistim, ki se malo več ukvarjajo s športnim plezanjem. Jadranje na deski in plezanje sta glavni sestavini športnega utripa v tem delu Italije šest kilometrov severno od Gardskega jezera. V okolici Arca je množica kratkih smeri vseh težavnosti, prostora za nove pa še ne bo zmanjkalo.

Čisto pravo tekmovalje: tekmovalce, sodnik, meter

Letos se je 19. in 20. septembra tu odvijalo tekmovalje v športnem plezanju in Italijani so mu nadedli zveneče ime — Rock Master. Nanj so povabili najboljše plezalce glede na tri lanskoletna tekmovalja (Sportroccia Arco 86, Troubat 86 in Vaulx en Velin 87), poleg teh pa so se tekmovalja udeležili še plezalci, ki so jih prireditelji izbrali glede na njihove dosežke izven tekmovalj. Tako se je pri moških pomerilo 26 tekmovalcev iz Zahodne Nemčije, Francije, Velike Britanije, Avstrije, Švice, Španije, ZDA, Belgije, Japonske in Italije, v ženski konkurenci pa je tekmovalo 8 tekmovalk iz ZDA, Francije, Belgije in Italije.

Pri fantih sta manjkala Patrick Edlinger in Wolfgang Güllich, pa tudi Avstralec Kim Carrigan ni tekmoval, čeprav je bil v Arcu, vendar le s fotoaparatom okoli vratu. Lanskoletni zmagovalce iz Arca Patrick Edlinger, najpopularnejši plezalec v Franciji, se je letošnje leto poleg plezanju posvetil tudi poslom in z znano firmo Millet podpisal petletno pogodbo o sodelovanju za 3 milijone frankov! Razumljivo je, da zaradi tega letos ni v vrhunski plezalski formi, pa tudi sam je v nekem intervjuju priznal, da je trenutno v Franciji vsaj pet plezalcev boljših od njega.

Pri dekletih se na prizorišče ni prikazala Catherine Destivelle, ni bilo tudi Christine Gambert, pa morda bi še kakšna sodjla v to družčino.

JASNA IN STROGA PRAVILA

Po dve smeri sta bili pripravljene tako za moške kot za ženske. Prvi dan je bila na sporedu smer, ki so jo plezali »na pogled«. To pomeni, da omenjene smeri tekmovalci niso poznali, v njej torej niso nikdar prej poskušali. Pa tudi med samim tekmovaljem niso smeli opazovati drug drugega,

ker bi sicer tisti, ki so bili na vrsti zadnji, imeli že določeno prednost, saj bi si kombinacije gibov v steni že lahko zapomnili. Moški so plezali smer z oceno 8 a (francoska lestvica, po UIAA X —), ženske pa smer z oceno 7 b (VIII +/IX —).

Drugi dan so moški plezali smer z oceno 8 b (X), ženske pa smer z oceno 8 a. Vendar so imeli oboji možnost, da so si smer ogledali že v petek. Tako so jo lahko splezali in si skušali zapomniti največje pasti z varovanjem od zgoraj, na voljo pa so jim dali 10 minut časa.

Vse smeri so bile zavarovane s svetrovci in vponke so bile pred začetkom že vpete v kline. Tekmovalci ali tekmovalka sta morala vpeti vsak svetrovec, poleg tega pa je bila vrv že vpeta v prvi klin. S tem so preprečili, da tekmovalci v primeru, da ne bi splezal do drugega klina, ne bi padel na tla. Ponekod so bile smeri tudi omejene s črto, prek katere si plezalci niso smeli iskati oprimkov ali stopov. Nogo ali roko je bilo dovoljeno položiti prek te meje le za ravnotežje, ne pa za pomoč.

Sodniki, ki so bili na vrvi tik ob smeri, so lahko vsakemu tekmovalcu izmerili doseženo višino (predstavljal jo je zadnji dotik, pri čemer je bil dovoljen tudi skok) do centimetra natančno. V prvi smeri so imeli na voljo le en poskus, pri drugi smeri pa so imeli na voljo 15 minut časa in več poskusov. Če je npr. tekmovalci padel, se je lahko vrnil (pri tem je bilo seveda treba vrv izvleči iz klinov — razen iz prvega zaradi varnosti) in začel znova. Toda ni bilo primera, ko bi kakšen plezalec v drugem poskusu priplezal višje; smer je bila namreč zares zelo težka. Vrstni red so tako krojili doseženi metri iz obeh smeri, v primeru, da sta imela dva tekmovalca isti rezultat, pa je odločal čas druge smeri.

PADCI NISO NEVARNI

Glavno besedo pri pripravi vseh štirih smeri je imel francoski plezalec Herve Laille. Vsako smer je kot predtekmovalci splezal do konca, saj je vsako poznal do potankosti. Stena, kjer so tekmovali moški, je bila zelo previsna. Ko je Laille dosegel verigo na robu previsa, ki je pomenila konec smeri, se je za trenutek zadržal na eni roki, potem pa spustil. Sledil je glasen vzdih gledalcev in na koncu ploskanje. Laille je dobro opravil vlogo predtekmovalca in za konec s padcem priredil še majhen show.

Padci se zdijo na prvi pogled precej nevarni. Pa ni tako. Pri športnem plezanju so smeri opremljene s svetrovci, posebnimi zavrtanimi klini, ki držijo dobri dve toni, tako da je varovanje izredno dobro. Približno toliko kot klini zdrži tudi vrv, ki je vrh vsega še elastična, tako da se energija ob padcu porazdeli na celotno

Kaj vse plezajo brhka dekleta!

dolžino. Skratka, ni nobene nevarnosti, še posebno, če je stena previsna, da bi med padcem plezalec udaril ob skalo.

PLEZANJE — UŽITEK ZA GLEDALCE

Tekmovanje je začel angleški plezalec Jerry Moffat in gledalci so ga navdušeno pozdravili. Jerry si je namreč pri treningu precej poškodoval komolec in dolgo časa ni mogel plezati. Nekateri so celo namigovali, da nikdar ne bo mogel ponoviti svojih odličnih dosežkov. Toda Jerry, ki je bil prvi plezalec, isti Jerry ki je »na pogled« v ZDA splezal smer z oceno 5.13 a, je to v Arcu demantiral. Pravi, da je poškodbo zacelil in da se vrača v staro vrhunsko formo.

Po prvih petih tekmovalcih so gledalci že ugotovili prvo večje ključno mesto in ko ga je zmogel francoski plezalec Jacky Godoffe, so ga burno pozdravili. Večini se je namreč ustavilo prav tu: velik previs je bil zares trd oreh. Toda navdušenje je doseglo vrhunec, ko je verigo na koncu smeri dosegel Stefan Glowacz, 22-letni plezalec iz ZRN. Samo njemu je uspelo splezati smer do konca — 17 metrov in 40 centimetrov.

Dekleta so začela sredi popoldneva. Američanka Lynn Hill, Italijanka Luisa Jovane in Francozinja Isabele Patisier so bile od ostale peterice mnogo boljše in prvi dan so vse tri splezale smer do konca.

V nedeljo je bilo finale. Za celotno tekmovanje je bilo sicer izredno veliko zanimanje, predvsem pa še za zadnji dan.

Že zjutraj je na začetek čakala prava množica in vse je spominjalo na ciljni prostor smučarske tekme.

Med moškimi je enajst plezalcev doseglo zadnji svedrovec pred verigo, vmes pa je bilo ključno mesto. Tu so potem odločali centimetri. Spet je za verigo prijel le Glowacz, tričetr metra sta zaostala Tributou in Cortijo iz Francije, sledil je mladi Avstrijec, 19-letni Hoerhager, pa Anglež Atkinson, njegovi rojaki Gore, Moffat in Moon, vmes pa je posegel še francoski as Raboutou.

LEPE NAGRADE

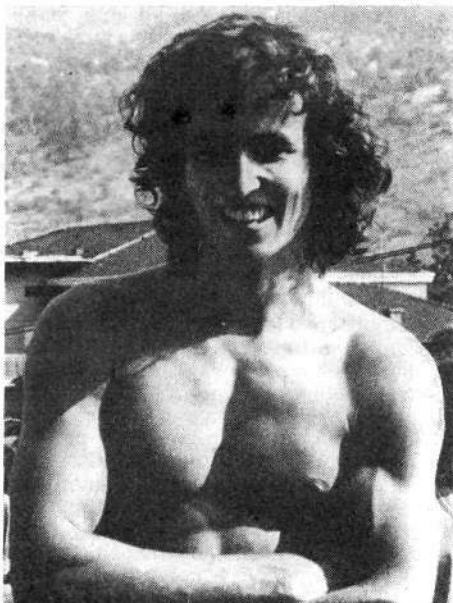
Srečanje najboljših svetovnih plezalcev so zaključile ženske. Luisa Jovane je prva dosegla verigo, za njo pa še Lynn Hill, vendar v mnogo boljšem času. Vsi so čakali samo še na Isabelle Patisier, ki pa ji je zmanjkalo moči dober meter pred koncem. Že med padcem je njeno glasno negodovanje povedalo vse; bila je nezadovoljna s tretjim mestom. Če bi zmagala, bi imela v žepu 7 milijonov lir, ker pa ji je ušlo tudi drugo mesto, je bila še ob nagrado zanj, milijon lir. Pri moških je zmagovalac dobil prav tako 7 milijonov lir, drugo uvrščeni 3, tretje uvrščeni pa 2 milijona lir.

EVROPA DALEČ PRED VSEMI

Tekmovanje je pokazalo, da je trenutno Evropa po kvaliteti daleč pred ostalim svetom, tu mislim predvsem na ZDA, ki sta jih zastopala Alan Watts in Todd Skinner, oba pa spadata med najboljše v ZDA. Oba sta plezala težavne stvari v Smith Rocku, kjer je skala in tudi način plezanja zelo podoben, če ne celo povsem enak evropskemu. Toda v primerjavi z najboljšimi na tem tekmovalju sta na trenutke dajala vtis »začetnikov«. Morda pove dovolj že podatek, da so Monkey Face v Smith Rocku (ocena 5.13 d) za Wattsom, ki je smer splezal z rdečim krogom, ponovili trije Evropejci z rdečo piko, kar pomeni vzpon na višji ravni. Monkey Face je bila do lanskega leta tudi najtežavnejša smer v ZDA — vse do takrat, ko so te stene obiskali francoski plezalci in ponovili vse, kar se je ponoviti dalo, vrh vsega pa je Tributou splezal prvo smer v Ameriki z oceno 5.14. To Bolt or Not To Be (5.14 a, oziroma 8 bc, oziroma X+) je zdaj daleč najtežavnejša smer v ZDA in ena najtežjih na svetu. Na letošnjem športnem sejmu v Münchnu sva se z Wattsom srečala in povedal je, da v tej smeri zaenkrat nima nobenih možnosti.

Če bi v Evropi skušali po kakovosti njenih plezalcev izdvojiti kakšno državo, potem je to Francija, čeprav je zmagal Nemeč.

Hkrati je treba tudi poudariti, da je tekmovalje vendarle tekmovalje, kjer poleg sposobnosti odločajo še ostali dejavniki

Zmagovalac Stefan Glowacz

(Vse foto: Tomo Cesen)

(koncentracija, slab dan itd.). Na tekmovaljih vedno plezajo smeri na pogled in to nekaterim plezalcem, kot npr. Godoffu, bolj »leži«. Sposoben je splezati težave 8 a na pogled, toda čim je smer težja, ima manjše možnosti tudi ob več poskusih. To se je dobro pokazalo ob njegovih uvrstitvah na drugih tekmovaljih, kjer je vedno osvajal visoka mesta, medtem ko sicer v svoji zbirki nima najtežje splezanih smeri. Glowaczu, na primer, ni uspelo ponoviti Tributouve smeri To Bolt, tu pa je zmagal pred njim. Skratka, tekmovalja vendarle ne povedo vsega o kvaliteti posameznega plezalca.

Kljub temu pa mislim, da bodo pomembna prav tekmovalja, kjer bo tudi potrebno pokazati svojo vrednost v športnem plezanju. In vedno več jih bo; sliši se že, da bi bila to nekoč celo olimpijska panoga.

Pri nas trenutno X. stopnjo plezata Srečo Rehberger in Tadej Slabe, veliko pa jih je že, ki imajo za seboj smeri z oceno IX. Tako mislim, da se jima bo že čez zimo ali pa drugo leto pridružil v deseti stopnji še kdo. In tudi na tekmovalja bo najbrž treba, konec koncev je z morebitnim uspehom na takšni javni preizkušnji še najlažje srečati kakšnega sponzorja.

Morda za konec še izjava zmagovalca med moškimi Stefana Glowacza, ki bo tudi pomagala k popolnejši sliki takšnega tekmovalja: »V prvi smeri je nekaj prispevala tudi sreča. Če bi pomešal stope za noge, bi bilo napako nemogoče popraviti. V drugi smeri pa je bil zame problem le zbranstvo, saj sem smer deloma poznal.

NA VRHOVIH PERUJSKE KORDILJERE

NORO POČETJE V STENI HUANDOYA

MILAN ROMIH

Sredi patija vonj po dišečem jasmínu, be-rač na belem marmorju, toliko otrok, ven-dar nihče ne joka, Indijanci, ki poznajo nenavadne zgodbe, prerokbe, izklesane v kamnih, star nakit in bela lobanja, le-sen križ, senca, ki se daljša, daleč na-okrog nobenih trav, nobene poti, samo križ in senca, hiše iz blata in bele, sa-motne gore...

Z velikim nahrbtnikom preiskujemo dobro in slabo obložene police v trgovinah, da bi našli res najboljšo hrano, ki jo je v teh krajih mogoče dobiti. S sadjem je lahko; banane, ananasi, marakuje, pa-paje, mandarine se ponujajo na vsakem vogalu; težje je najti kakšno dobro kon-zervo, toast, posušeno meso, čokolado. Vse skupaj se nato kopiči v naši sobici zraven velikega kupa opreme, ki jo bo treba še natančno izbrati. Vili, prijatelj, ki se tukaj poklicno ukvarja z gorništvom, mi podaril škatlo cigaret »Inka«, za srečo, pravi; tukaj jih kadimo redko: ob rojstvih, smrti in ob Inti rejniku, prazniku sonca. Vsak dan ogromno pojemo, da bi si na-brali čim več zaloge, ki jo bomo v nasled-njih dneh potrebovali. Severna stena Se-vernega Huandoya še ni preplezana, če-prav so poskušali že Španci in Francozi. Kot ogromna navpična skalna gmota se vesí nad dolino Paron, podobna stražarju, ki ga ni moč premagati.

Ponavadi vodi pod vsako steno kakšna pot. Takrat, ko je ne najdeš, veš, da si eden izmed prvih, ki se je boš dotaknil in to je zdaleč več, kakor najti med pre-mrlimi cvetovi enega, ki kljubuje mrazu, skoraj tako, kot seči v roko prijatelju, ki ga srečaš redko, ali zadnjič objeti nekoga, ki ga imaš rad.

LEDENIK JE POLN PASTI

Dolga, zamazana morena mi jemlje voljo, vsak večji kamen se mi zdi primeren za po-čivanje. Zato kar prepogosto naslonim te-žak nahrbtnik ob hrapav granit. Do večera bom že prišel pod črne plošče, kjer bomo prespali. Dani in Marjan sta precej daleč pred mano, prija mi, da hodim sam, lažje je premeti kakšno stvar in jo postaviti na pravo mesto. Tudi do besed mi ni: preveč smo že govorili o tej steni. Nevede zaidem naprej v naslednje dni, v pada-joči led, drgetanje, sneg, napete vrvi, posušena usta, odsotne poglede... do pravih trav, prahu, sonca, Huaraza, ki nas bo po nekaj dnevih sprejel z vsemi znanimi in neznanimi obrazi, z značilnim

vonjem po prežganem jasmínu. Daleč je še do tja in stena postaja večja, težko jo je zaobjeti z enim samim pogledom. Navkljub strahu in majhnosti me ni zares strah, saj je vedno tako, kadar želiš na-rediti kakšen velik korak, ki je v tebi.

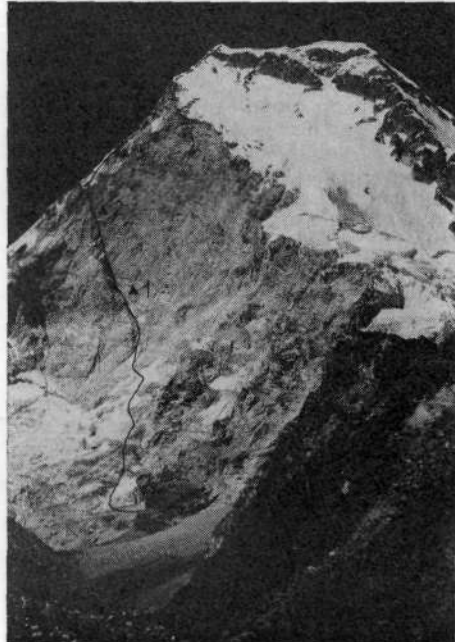
Ledenik je poln pasti, ki so ob medlem soju čelnih svetilk še večje in nevarnejše. Rinemo skozi temo, da bi bili ob prvi svetlobi čim višje, kjer je manj padajo-čega kamenja in ledu. Sliši se samo škrtanje derez in zamolkli zvoki ob udar-cih cepina. Nahrbtnike imamo prekleto težke; komaj čakam, da si navesimo opremo.

Prehod med nočjo in dnevom je sila krat-tek. Stena ropotaje oživi, z vseh strani se sipa zapadno kamenje, pomešano z de-belimi kepami ledu.

Dani je ravno pripravljen s kamero, ko udari povsem blizu nas. Nič ne bo s fil-manjem. Plezamo naprej, z glavo globoko stisnjeno med ramena in rotimo srečo, naj nam pomaga. Občutek nemoči je po-poln. Hitimo z vsemi močmi; to je največ, kar lahko storimo. Počivamo le pod pre-visnimi seraki, potem pleza eden naprej, druga dva pa oprezata, s katere strani se bodo pokazale črne pike — kamni;

Severna stena Severnega Huandoya iz doline Paron z vrisano smerjo Mescalín

Foto: Danilo Tič

nekaj hipov zatem se zasliši brenčanje in takoj nato udarci ob led. Kadar koga ujame v strmini, se začnemo dreti »pazi, pazi!« in tisti počaka z nahrbtnikom nad glavo, da gre vse skupaj mimo, nato pleza dalje, poskušajoč obvladovati živce in strah. Noro početje, ki pa se mu v takšni steni ni moč izogniti. Sprašujem se, kaj bi bilo z nami, če bi vstopili v steno komaj ob štirih in ne ob dveh, kakor smo storili; kamenje bi nas gotovo odneslo. Bivak si uredimo ob vznožju zajede, ki vrtoglavo izgine nad nami. Z Danijem visiva v mrežah, Marjan je nima in se stiska na majhni polički. Nič ne kuhamo, samo nekaj mandarin in čokolade spravimo vase.

Poč je pokrita s tanko plastjo ledu. Prsti otrpejo ob dotiku z ohlajeno skalo, nato postanejo rdeči in prevzame jih žgoča bolečina. Z las se nam počasi odtaja ivje. Jutranja okornost izginja. Dolgi metri, preden zaupam žemarju, ki včasih zdrzne na poledeneli vrvi. Razsušena usta in okusi po grenkem.

Z Marjanom sva danes na stojiščih vedno skupaj, Dani pleza naprej. Obleka se napaja s pršečo vodo, ki se trga od skal nekje višje. Spet bivak v mrežah, neskončno dolga noč in blodnje v trhljem spancu...

NOČ V SNEŽNI SOBANI

Pozno tretji dan dosežemo greben. Največje težave so za nami. Do vrha nas loči strm ozebnik, ki ga bomo preplezali jutri. Skoraj obupani lezemo naprej in iščemo primeren prostor za bivak. Vse skale so uklenjene v led. Nimamo več moči, da bi kopali; danes nismo še nič pili. Serak nad nami je zadnje upanje; tam mora biti kakšna luknja.

Priplezam do njega — pa nič, vse je zalito, ničesar ni. Na levi strani je razpoka nekoliko globlja. S strahom plezam proti njej: da bi bila tam vsaj majhna polička, majhna polička, na kateri bi lahko sedeli. Prerinem se skozi ozek prehod — in potem kar obstojim: pred mano je prava snežna sobana z ravnim dnom. Pridita, pridita, se derem z glasom, kolikor ga še spravim skozi suho grlo, in trmoglavo vlečem vrv s transportno vrečo. Čez dobre pol ure smo skupaj, veseli, čeprav nimamo več hrane. Zjutraj se nam je strgal nahrbtnik, le opazovali smo lahko, kako je izginjala prek stene. Spalne vreče in skoraj vso opremo imamo mokro. Stiskamo se skupaj in masiramo mravljinčaste prste na zbledelih nogah. V posodi je še nekaj mlačne vode, počasi kroži od ust do ust, potem proti večeru znova talimo led.

Nekje drugje se ta čas ptice zbirajo v jate, vasi postajajo manjše in lepše, otroci zaspani, starci si prižigajo lesene pipe in na kamnitih pragovih čakajo na prve zve-

zde. Nad sklenjenimi rokami se oglašajo molitev, reka postane tišja, koraki počasnejši, nihče ne gre daleč od doma, nobene svetilke ni, samo z razgretih ognjišč prihaja svetloba. Terasasta polja postajajo negibna, razsušena prst se prevesi v bolečino, v velikih lončenih vrčih se sramezljivo ogledujejo dekleta; ob tem času, ko se sonce vrača na svoj stari prostor, pridejo fantje prosit za roko. Več utripa je v enem prostoru, več oči se zatre v ljubljene obraz, vsakdo se za hip ustavi, da počaka noč. Razmetane gore padajo v samotno globel, ki se zadaj dotika neba. Kaj je za njo, kaj ostaja za nami? Proti večeru, ko so poti krajše in postaja trši spanec zaklete čarodejke, ki nikoli ne pove, česar mi ne vemo. Nocoj se ne sme prebuditi.

LET V PRŠIČ

Ponoči je snežilo. Prhek, suh sneg še vedno drsi in se nam vsiplje za vrat. Brrr... Razpokane ustnice so se nam spremenile v eno samo krasto. Spet začne snežiti. Vse pobočje se zavije v meglo, na vrhu je enako. Nimamo časa za veselje, v nas kljuje dolg sestop. Do večera moramo priti v dolino, vsaj do morene, drugače se bo slabo končalo. Gazimo navzdol proti uravnavi, ki leži med tremi

Prvi raztežaji Mescalina

Foto: Milan Romih

Huandoji. Tukaj sva z Danijem že bila, lani. Takrat je sijalo sonce in s sabo sva imela veliko čokolado. Za trenutek se razkadi, izkoristim priložnost in se podričam po zadnjici navzdol. Marjan je takoj za mano.

Ravno se ozrem nazaj, ko vidim Danija, kako drsi proti robu seraka. Prehitro se je spustil navzdol, moral bi naprej po najini gazi. »Dani, ne, ne!« Poskuša se zaustaviti, pa je že čez. Kakšnih 20 metrov je padel; če si je kaj zlomil, je konec, do doline je še dobrih deset ur.

Nič ga ne upava vprašat. Potem pa le sam izdavi: »Kam sem te padlo!«

Pod serakom je bil velik zamet pršiča, ki mu je ublažil padec in ga rešil.

Na robu uravnave smo v pasti. Zaradi megle ne najdemo kuloarja, ki pada med steno in sto metrov visokimi seraki na ledenik in daje edino možnost za sestop. Z Danijem veva, da se moramo držati leve strani, vendar ne vemo, kje smo. Marjan odvrača še zadnjo vrvo, ki nam je ostala od treh. Pretežka je. Prečimo povsem do skal, v strmeh žrelu naletimo na klin z zanko, zatem še na enega. Vem, da smo prav.

Na srečo sega megla samo do ledenika, prek katerega letos še ni bilo nobenega vzpona. Zdi se nam že, da je vse za nami, dokler ne zaidemo v pravi labirint razpok in serakov. Sneg je gnil, zaradi cokol si snamemo dereze, v čevljih pa zaradi strmine preveč drsi. Pripenjamo si jih že povsem brez volje nazaj.

Zbiram še zadnje moči: do morene, ki jo ves čas opazujemo pod sabo, nas loči še slabih 200 metrov. Skačemo prek razpok in se plazimo čez tanke zmajane mostove — brez vrvi. Tega ne bom nikoli več počenjal. Danijeva noga postaja vedno bolj boleča, močno ga ovira. Marjan ga počaka, sam pa hitim naprej, da bi še pred nočjo našel pot prek ledenika; tudi če ju ujame noč, bosta lahko prišla za mano po mojih stopinjah.

Vso noč smo sestopali v dolino Janga-nuko. Še vedno dežuje, nam pa je sedaj že vseeno: tudi na mokrih kamnih in travah je nekaj topllega, ko jih srečuješ na poti domov...

Veliko rumeno sonce pa ostaja. Naj se še tako oziram proti njemu, ne bom nikoli več kot drugi. Toda občutek, da sem mu bil v teh dneh bližje, pozna oba...

OPOMBA

Od 29. VI. do 2. VII. 1987 smo preplezali v Severni steni Severnega Huandova prvenstveno smer, ki smo ji dali ime MESCALIN. Visoka je 1445 m in ocenjena z ED (extrem difficult). Po tehničnih težavah in objektivnih nevarnostih spada med najzahtevnejše smeri v Cordilleri Blanci. Plezali smo v alpskem slogu, brez fiksnih vrvi. Pred

tem smo preplezali južni greben RIMA RIMA (5200 m — Romih), normalno smer na UROS (5400 m), normalno smer na TOCLLARAJU (6025 m), — vse to so bile prve YU ponovitve, in normalno smer na CHOPICALKQI (6350 m). Vsi smo bili kategorizirani: Danilo Tič — mednarodni razred, Milan Romih — zvezni razred, Marjan Frešer — republiški razred, vsi člani AO Impol Slovenska Bistrica.

Od KOTG nismo prejeli ničesar, kot vedno, no, niti spodbudne besede ne, in prav zanima me, če nam bodo tudi letos znižali oceno smeri, ki si jo bodo ogledali na sliki (ali pa še to ne) in se bodo kar tako odločili, da ne zasluži takšne ocene. Tako kot lani, ko sva s Danijem Tičem preplezala prvenstveno smer (Slovenska) v Južni steni ACONCAGUE.

Nesreče v švicarskih Alpah

V letošnji julijski številki revije Švicarske planinske zveze »Die Alpen« je objavljen pregled nesreč v švicarskih Alpah v letu 1986. To leto je 193 ljubiteljev gorā tam izgubilo življenje (leta 1985 kar 226). Izmed 193 ljudi, ki so umrli v švicarskih gorah, je bilo 30 odstotkov smučarjev (leta 1985 31 odstotkov), 40 odstotkov planincev (leta 1985 32 odstotkov) in 30 odstotkov alpinistov in plezalcev (1985 — 37 odstotkov). Zanimivi so nekateri »osebni podatki« žrtve: 81 odstotkov je bilo moških, 61 odstotkov švicarjev, 28 odstotkov starih nad 50 let. Kot običajno je bilo največ tujih smrtnih žrtve iz Zahodne Nemčije (30) in Francije (13), med žrtvami iz tujine pa je naveden tudi en Jugoslovčan. Najpogostejši vzroki nesreč so bili zdrs na travi ali na grušču (24%), plazovi (17%), srčna kap, izčrpanost, podhlajenost (16%), padajoče kamenje (11%), zdrs na ledu ali snegu (10%). Leta 1986 je bila le ena smrtna nesreča zaradi padca v ledeniško razpoko (od leta 1981 do 1985 vsako leto 6%). Najbolj tragična meseca sta bila julij in avgust in zimska meseca januar in marec.

Iz tega je razvidna neposredna zveza med umrljivostjo in razmerami v gorah ter intenzivnostjo v aktivnosti.

Poročilo opozarja na pomembni dejstvi: vse več ljudi umre v gorah zaradi srčne kapi, in sicer na lahkih poteh, medtem ko se število smrtnih žrtve med alpinisti iz leta v leto manjša.

V Švici ključje gorske reševalce vsako leto 800 do 1000-krat, da posredujejo pri nesrečah, kar 90 do 94 odstotkov reševalnih akcij pa opravijo s helikopterjem.

J. N.

Erika Košuta v Himalaji

Slovenska alpinistka Erika Košuta, ki je po poklicu profesorica na slovenskih nižjih srednjih šolah v Trstu, je že pred časom odšla v Himalajo, v kitajski Pamir. Cilj odprave, ki jo je priredila sekcija CAI iz Imole, da bi tako na najbolj dostojen način proslavila 60. obletnico svoje ustanovitve in ki je odšla na pot pod pokroviteljstvom občine Imola in Bologna, je himalajski sedemtisočak Muztagata (7546 m). Značilnost te odprave je, da se je udeležujeta tudi dva slepa alpinista.

HOJA PO VARNIH POTEH

MARJAN RAZTRESEN

Letošnja planinska sezona je bila deseta, ko člani Komisije za planinska pota pri Izvršnem odboru Planinske zveze Slovenije, se pravi markacisti, v slovenskih gorah popravljajo pota s stroji in po dognanih postopkih vgrajujejo v pota material, za katerega so na podlagi izkušenj izdelali normative. Samo v letošnji poletni sezoni so zabili ob potih približno tisoč klinov in na novo pritrdili kilometer jeklenic.

»To je bilo nujno potrebno, saj so nekatera slovenska planinska pota močno propadla,« pravi načelnik komisije Franci Vesel, sicer član PD Domžale. »V celoti je v naših gorah približno 1200 markiranih poti, se pravi kakšnih 700 kilometrov označenih gorskih stez, in to mrežo kar nekako uspešno vzdržujemo. Seveda imamo največ dela z zavarovanimi potmi, na katerih ni potrebno samo občasno obnoviti barvo markacij, ampak poskrbeti, da lahko planinec popolnoma zaupa klinom in jeklenicam na taki poti.«

Letošnje leto je za markaciste uspešno. Obnovili so več zavarovanih poti: kovinarsko pot iz Krme na Debelo peč v okviru tečaja za markaciste območne skupine za Julijske Alpe, ki je zdaj varna, saj so na nevarnih mestih zabili 73 klinov in napeli

Kot na odpravi: opremo in varovala je na nevaren del poti najprimerneje spraviti v plastičnih sodih

37 metrov vrvi, Pogačnikovo pot v Šmar-nogorski Grmadi v okviru tečanja za markaciste ljubljanske skupine, ki je zdaj zavarovana plezalna pot, v kateri je 105 klinov in 76 metrov žične vrvi, predvsem pa jubilejno pot v Prisojniku in pot Mlinarica—sedlo Planja—Pogačnikov dom, ki so ju urejali kar 30 dni, ta čas pa zabili na nevarnih mestih 600 klinov in napeli 600 metrov jeklenice. Poleg tega so skupaj z markacisti PD Domžale v petih dneh pregledali in dopolnili varovala na Konju v Kamniških Alpah ter tam zabili novih 75 klinov in napeli novih 150 metrov vrvi, ter v štirih dneh obnovili pot Cozova koča—Škrbina v grebenu Kalške gore, kjer so zabili 54 klinov in napeli 80 metrov vrvi.

NIČ VEČ TRANSVERZAL!

V Sloveniji je zdaj registriranih samo 200 markacistov, ki imajo vse potrebne izpite, da se smejo ukvarjati s to dejavnostjo, ki je na zavarovanih poteh seveda tudi karseda odgovorna. Vendar je markacistov v resnici več: sem spadajo tudi nosilci Knafelčevih diplom in dolgoletni markacisti, ki v začetku svojega udejstvovanja na tem področju planinstva niso obiskovali takih tečajev, ker jih pač še ni bilo, vendar so zaradi izkušenj popolnoma usposobljeni tudi za taka dela. Tako je v resnici pri nas kakšnih tisoč markacistov, ki niso samo člani, ampak ki tudi delajo.

»Pravzaprav gre za nekaj protislovij v tem našem početju,« pravi Baldomir Bizjak iz PD Ljubljana matica, član komisije za pota in podkomisije za vzgojo. »Na eni strani nam primanjkuje usposobljenih in izprašanih inštruktorjev, na drugi strani pa so naši izpiti tako zahtevni, da marsikdo obupa. Na eni strani se zavzemamo za varstvo narave, na drugi za varnost pri hoji v gorah; če hočemo nadelati in zavarovati gorsko pot, je to poseg v gorsko naravo, brez katerega pa ni varnosti...«

Seveda je treba ti dve nasprotji uskladiti do najboljše možne mere. Zato markacisti že dolgo neprestano apelirajo na planinska in druga društva, naj ne bi nadelavala novih poti in naj predvsem ne bi urejala novih transverzal, »ki jo zdaj hoče imeti že vsaka slovenska občina, vsak malo večji kraj in vsaka organizacija«, kot je dejal Baldomir Bizjak.

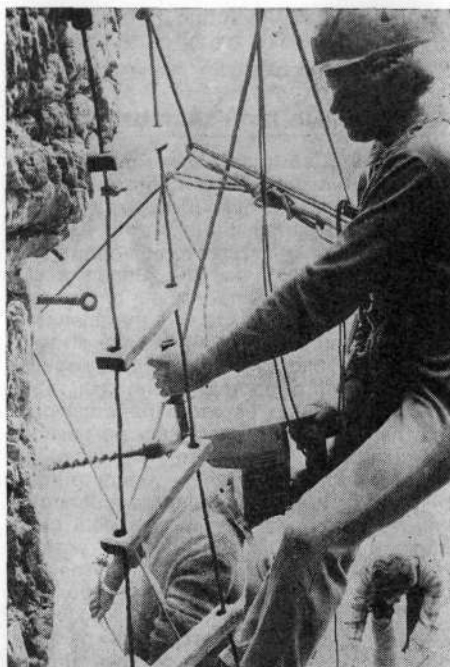
Ko gremo po tako zavarovani planinski poti, ko se oprimemo jeklenice ali stopimo na zabit klin, komajda pomislimo, koliko dela in stroškov je vgrajenih v ta pomagala. Po besedah naših sogovornikov znašajo zdaj stroški za popravilo resno zavarovane poti kar nekaj sto milijonov starih dinarjev — seveda ob prostovoljnem delu, ki v tej vsoti ni upoštevano. Samo železje za zavarovanje poti na Mlinarico je letos stalo približno sto milijonov starih dinarjev, poleg tega je bilo treba plačati helikopterski prevoz težke opreme in materiala in prevoze z avtomobili po dolini.

In čemu je treba vložiti toliko denarja in dela v zavarovanje poti? Ali ne bi mogli težavnejših poti opustiti in jih prepustiti izkušenejšim gornikom, ki vedno gredo v hribe vsaj s kratko vrvjo, kakšnim klinom in vponko? »Ne,« pravi Jože Rovn, vodja podkomisije za tehnična vprašanja, sicer pa član PD Ljubljana matica, »pri obnovi zavarovanih potov hočemo uveljaviti načelo, da se lahko celo na najzahtevnejših markiranih stezah pri nas vsak izkušen planinec sam varuje. Na zares zahtevnih odsekih poti dodajamo zdaj klinom še jeklenice, tako da se vanje lahko vpne vsak, ki gre seveda tako opremljen na pot v gore, in se sam varuje.«

Tako hoče planinska organizacija zmanjšati število gorskih nesreč. Seveda je zdaj odvisno od planincev, kako pripravljeni gredo na svoje poti. Prav gotovo si bo odslej marsikdo izbral kakšno drugačno pot, ko bodo vse markirane steze po slovenskih gorah kategorizirane po težavnosti in bodo planinci zelo natančno vedeli, kaj lahko na turi pričakujejo in kje jim grozijo največje nevarnosti.

POSLEDICA ZAPUŠČIN

Breme opremljanja, zavarovanja in urejanja planinskih potov je zelo neenakomerno porazdeljeno med slovenskimi planinskimi društvi. Medtem ko imajo ne-

Takole je zavarovan markacist, ko vrta luknje za klino in jeklenico

katera močne markacijske odseke, nima kar 50 planinskih društev niti enega markacista niti seveda markacijskega odseka niti na skrbi nobene planinske poti. Tako so nekatera planinska pota pri nas močno neurejena, čeprav nekdo uradno skrbi zanje.

»To je posledica zgodovinskih zapuščin,« je dejal Franci Vesel. »Pred desetletji ali celo v začetku stoletja so bila nekatera društva močna, ker so združevala planince iz velike regije. Zadnji čas so nastala številna planinska društva v krajih ali delovnih organizacijah, zaradi česar so velika društva razpadla na veliko majhnih, nekdanje matično društvo pa je tako ostalo brez močne baze, medtem ko so mu ostala planinska pota, ki so bila po tradiciji »njegova«. Število članov planinske organizacije se ta čas ni povečalo v enakem sorazmerju, kot se je število društev, kar pomeni, da društva »kradejo« drugo drugemu člane. Prepričani smo, da veliko starih društev ne more več oskrbovati svojega dela potov, zato je treba združevati sredstva in kadre na večjih območjih.«

Medtem ko planinsko društvo z Jezerškega, na primer, ne zmore več oskrbovati vseh poti, ki so »njegove«, je v večjih slovenskih mestih, tudi v Ljubljani, cela vrsta društev, ki nima na skrbi niti ene same poti. Tako so prej popravljena ali redno oskrbovana tista pota, katerih »lastniki« lahko prispevajo polovico denarja za

vzdrževanje, saj je drugo polovico, ki jo prispeva Planinska zveza, mnogo lažje dobiti.

FINANCIRANJE IZ ČLANARINE

»Naša želja je,« pravi Jože Rován, »da bi spremenili sistem obnavljanja planinskih potov pri nas v Sloveniji in da bi na Planinski zvezi zbrali pretežni del sredstev za obnovo in vzdrževanje. Konkretno predlagamo, da bi šel del planinske članarine za pota, članarino pa bi ustrezno povečali, saj znaša zdaj letna članarina približno toliko kot steklenica piva na Kredarici. Tako bi v ta namen prispevali vsi, ki ta pota uporabljajo in vsaj polovico bremena ne bi padlo na društvo, ki ima na skrbi poti, poleg tega pa navadno še planinske kočé, ki so, kot vemo, velikansko finančno breme. V tem primeru bi bil tako zbran vir neodvisen od dobre volje društev in bi komisija za pota glede na potrebe izdelala prednostni seznam, po katerem bi popravljali predvsem zavarovane poti: najprej transverzale, najbolj obiskovane poti in tiste, ki so v najslabšem stanju. Zdaj smo bili prisiljeni delati tam, kjer so bila društva pripravljena sodelovati.«

O tem bodo prav gotovo razpravljali v najvišjih telesih Planinske zveze. V planinskih društvih pa naj bi razpravljali o pomoči ali vsaj razumevanju, ki naj bi ju bili deležni markacisti. Medtem ko nekatera društva zgledno skrbijo za te svoje sekcije in odseke, pa si morajo ponekod markacisti celo sami kupovati barvo, da

Samo klini ne zadostujejo; za varnejšo hojo je treba napeti še vrvi

potem zastoj opravijo družbeno (planinsko) koristno delo.

»Smo optimisti in verjamemo, da bomo postopoma izboljšali stanje naših poti,« je prepričan Jože Rován in z njim njegovi kolegi markacisti. Ne glede na financiranje v prihodnje so že sestavili prednostni seznam poti, ki jih bo treba najprej popraviti in še bolje zavarovati. To so Jeseniška pot v Prisojniku in poti Prvo okno—Prisojnik, na Šklatico, na Jalovec s Špičke, na Vrbanovo špico, skozi Turski žleb, iz Robanovega kota na Korošico, Češka kočá—Ledina, skozi Hudičev graben in k izviru Soče.

DELOVNA AKCIJA DOMŽALČANOV

MARKACISTI NA KONJU

BORUT PERŠOLJA

Konj je 1803 metre visok vrh v Kamniško-Savinjskih Alpah. Na jugu meji na planino Dol in Veliko planino, na zahod in vzhod se spuščajo strme prepadne stene, ki so raj za alpiniste, na severu pa ga obkrožajo vršaci Kamniških planin.

Konj je priljubljena izletniška točka izletnikov, saj se nanj lahko podajo s Kopišč in Velike planine prek planine Dol ali pa se povzpnejo nanj z nasprotne strani — po prelepi dolini Kamniške Bele, do Presedlaja in po dobro zavarovani poti do vrha Konja. Ker se na Konja podaja vedno več planincev in ker je bil Konj zadnjikrat dobro zavarovan pred 15 leti, je klical na ponovno dodelavo poti in obnovo varovanja.

Delovna akcija se je začela dober mesec pred tem, ko smo se odpravili v steno; takrat sta si Marjan in Franci ogledala teren in izdelala načrt, kako bo potekala akcija. Stanje poti nam je narekovalo, da bo potrebno v steno Konja vgraditi približno 70 novih klinov različnih vrst, kakšnih 40 metrov nove varovalne vrvi, del poti prestaviti in obstoječe varovanje na novo utrditi. Očitno je bilo, da vseh novih in težkih varovalnih naprav in orodja ter osebne opreme ne bo možno transportirati s sedmimi za delo v steni potrebnimi markacisti. Zato so nam na pomoč priskočili alpinisti in nam s sedmimi člani znosili približno 180 kilogramov varovalnih naprav na vrh Konja. Dne 10. julija letos pa se je ekipa članov markacijskega in mladinskega odseka PD Domžale odpravila na delovno mesto, na greben Konja. Transportirati smo morali kakšnih 180 kilogramov orodja in strojev ter svojo opremo, ki smo jo do planine Dol

pripeljali s terenskim vozilom »lada niva«. Od tam smo opremo znosili do planine Dol in do planine Rzenik — na planino Rzenik smo jo morali nesti celo dvakrat. Zvečer smo se nastanili v Mlakarjevi bajti na Rzeniku.

Naslednje jutro smo najprej prenesli do Konja vso opremo in ob 6.30 začeli delati. Zvok vrtačke in udarci macole so odmevali in se odbijali od sten ves dan. Delo je bilo naporno in predvsem nevarno, saj je delo s stroji na takem terenu nenehno povezano z nevarnostjo padca. Janez, Roman in Borut smo bili transportna služba, ki je skrbela za orodje in druge stvari, ki so jih vrtačci potrebovali pri delu. Opravili smo okrog 20 vzponov na Konja in pri tem prenesli na vrh stene celotno opremo. Tako je prvi dan minil v delovnem vzdušju, vendar v veselem razpoloženju.

V nedeljo nas je prebudilo zgodnje jutranje sonce, ki je posvetilo v majhno, a prijetno Mlakarjevo bajto. Ob šestih smo bili že na delovišču. Tokrat smo začeli urejevati spodnji del poti, ki vodi s Presedlaja na Konja. Napravili smo novo vravno varovanje ter dva odseka poti v dolžini po 15 metrov opremili z oprijemalnimi klini. Ob enih popoldne smo delo končali in se odpravili proti dolini.

Pot je bila v času del zaradi varnosti obiskovalcev zaprta. Kljub obvestilu v časopisu in na radiu ter opozorilnim tablam na izhodiščih poti so po poti prihajali planinci, ki pa so se morali vrniti, od koder so prišli. Vendar so se kot pravi planinci izkazali trije kamniški gorniki, ki so nam priskočili na pomoč pri prenosu opreme na planino Dol; zaradi prevelikega tovora smo se namreč odločili, da pustimo težje stvari v planšariji na Dolu, lažje stvari pa smo po Dolškem grabnu prenesli v dolino Kamniške Bistrice.

V dolino smo se vračali zadovoljni in ponosni, kajti težko, naporno in koristno delo za planinstvo in varnost pohodnikov je bilo uspešno opravljeno v krajšem času, kot smo predvideli.

Udeleženci akcije smo bili Marjan Riznar, Franci Vesel, Alojz Pirnat, Roman Pirnat, Lojze Pirnat, Janez Savnik in Borut Peršolja.

In še nekaj statističnih podatkov:

- v steno Konja smo v dveh dneh zvrtili 80 izvrtin od premera 21 do 32 mm in globine 200 do 350 mm;
- zabili smo 60 klinov različnih vrst;
- napeli smo 35 m nove vrvi;
- obnovili smo 10 vravnih varovanj ter napravili eno novo;
- dva odseka poti dolžine 15 m smo opremili z oprijemnimi klini;
- transportirali smo naslednjo opremo: agregat (33 kg), vrtačni stroj (15 kg), bencin (44 kg), ostalo orodje, svedre in električne kable (vse skupaj 185 kg), kar znaša približno 27 kg na osebo — brez osebne opreme.

KJE SO MEJE
ALPINISTIČNIH ZMOGLJIVOSTI

PO OVINKIH NA KONEC SVETA

REINHOLD MESSNER

Dejstvo, da sem pripelzal na vseh 14 osemtisočakov, za alpinistično zgodovino sploh ni pomembno. Morda bo v zgodovini ostala le obrobna notica, kot tista njega dni, leta 1911, ko je dr. Karl Blodig iz Vorarlberga pripelzal na vse štiritisočake v Alpah.

Koliko tisoč planincev je doslej že prišlo na vrhove vseh evropskih gora, ki segajo prek magične meje 4000 metrov? Ali kdo sploh pozna vse?

Še letos bo Poljak Jerzy Kukuczka pripelzal na vseh štirinajst osemtisočakov, leta 1988 bo to uspelo Švicarju Erhardu Loretanu. V desetih letih bo že kakšen ducat alpinistov »odkljukalo« vseh štirinajst osemtisočakov. Leta 2000 jih bo že kakšnih petdeset.

Himalajski alpinizem se s tem »rekordom« seveda ni končal. Trenutno je to samo v ospredju. »14 × 8000 metrov« je samo geslo.

Kot se je plezanje po Himalaji v zadnjih 17 letih neprestano razvijalo in se spopadalo z vedno težavnejšimi smermi in z vedno pičlejšimi plezalnimi pripomočki in tujim delom, se bo razvijalo tudi v prihodnje.

Če naj bi takšno plezanje ostalo pustolovščina na zunanji, skrajni meji, bi morali udeleženci najti nove probleme in nove ovinke do cilja. Leta 1924, ko se je G. L. Malory odpravil na Mount Everest, »ker je tam«, je bil vrh cilj. Za C. Boningtona in njegovo moštvo, ki je plezalo po strmi jugozahodni steni, je bila pot cilj. Zdaj, ko so ljudje prišli na goro brez kisikove maske na obrazu, po najtežavnejših smereh, čisto sami, v monsunknem času ali pozimi, šteje ovinek na vrh. Ali pa rekord. Vendar ni novator vsak, ki mu karkoli pade v glavo ali ki hitreje »juriša« na vrh kot vsi drugi pred njim.

REKORDI

Ta čas imamo zmešnjavo. Največ alpinistov se dandanašnji pridružuje velikopoteznim komercialnim odpravam, ki hočejo priti na vrh z vsemi sredstvi. Nič več »by fair means«, kajti novo geslo je zdaj »by any means«. Tudi številne majhne odprave, ki se v baznem taboru pod K2 ali Nanga Parbatom združijo v veliko odpravo, so po svojem ravnanju mnogo dlje od alpi-

skega sloga, kot so bile nacionalne ekspedicije v petdesetih letih, ki so si same utrle pot na goro in ki so opravile takšno pionirsko delo, od katerega še zdaj živimo.

Erhard Loretan je izjema, ko z gorskimi vodnikom Norbertom Joosom preči Annapurno I z njenimi tremi ošiljenimi zobmi-vrhovi ali sredi monsuna pride prek severne stene na Mount Everest, v 48 urah, pri čemer je v ta čas vključen tako vzpon kot spust.

Takšne vrste »rekordov« izjemno cenim. Ne pa hitre vzpone po zgledu Erica Escofiera, ki hodi od baznega tabora do vrha gore po prej nadelani gazi in ki tako pride v enem dnevu mimo višinskih taborov, ki so mu jih morali postaviti in oskrbovati drugi. Če tisti, ki grejo pred njim, ne morejo več naprej, se tudi on obrne, kot se je zgodilo jeseni leta 1986 na Mount Everestu, na čigar vrh je hotel priti v svojem parazitskem slogu v rekordnem času.

Seveda se dogaja, da sponzorji, ki jih bolj zanimajo reklamni slogani kot avtentične pustolovščine, stavijo na take rekorde. Vendar prav njim ne smemo verjeti, ali gre na meji med športom in pustolovščino za avtentičnost. Pionirji niso »ljudje brez meja«, ampak ljudje, ki stopajo v brezmejno negotovost. Najhitrejši vzpon na K2 po prej dobro pripravljeni poti mi pove manj kot najpočasnejše napredovanje po neznanih poteh.

Hitrost je v alpinizmu ni nikoli tako prevzela kot slog in iznajdba problema. Samo oboje skupaj lahko pripelje do tistega koraka, ki ga mlada generacija alpinistov in plezalcev lahko in mora narediti prek meje doslej doseženega, ko hoče dokazati svoje zmožnosti in znanje.

RAZPAD ALPINIZMA

Nepreplezanih sten je še dovolj. To ne velja samo za osemtisočake, za zahodno in jugozahodno steno K2, za vzhodno steno srednjega vrha Kangčendzenge, za južno steno Lotseja, zahodno steno Makaluja, južno steno Daulagirija, zahodno steno Manasluja; predvsem jih je še dovolj na šest- in sedemtisočakah.

Gre samo za slog, v kakršnem bodo razrešili te »probleme«. Ni naša krivda, če vladi v Pakistanu in Nepalju izdada toliko ekspedicijskih dovoljenj, da je že postalo težko samostojno začeti prvenstveni vzpon in ga pripeljati do konca. Vendar je naša naloga, da najdemo nove probleme. Inovator je samo tisti, ki ima fantazijo in gre tja, kjer ni veliko drugih. Mi, moja alpinistična generacija, smo v alpskem slogu in brez kisikove maske, brez vmesnih višinskih taborov in brez kakršnekoli pomoči priplezali čisto na zgornji konec

Zemlje, sami do vrha Mount Everesta. Mi smo preplezali najvišje gore sveta po novih smereh, po strmih stenah, po najdaljših grebenih. Prečili smo osemtisočake, nanje smo plezali v vseh letnih časih. Po dva smo drugega za drugim, v paru, prečili, ne da bi med tem sestopili v bazni tabor, potem ko je »hattrick«, trije osemtisočaki v eni sezoni, postal ponovljiv. Vse, kar je bilo že storjeno, je mogoče ponoviti. Vemo pa, da je ponavljati lažje kot nekaj delati kot prvi — in to velja za vse dejavnosti v življenju.

Nobenega dvoma ni, da je zdaj tudi visokogorski alpinizem razpadel v dve zelo različni panogi, v komercialno in pionirsko plezanje, medtem ko je alpinizem generalno razpadel v tri panoge, v športno plezanje, klasični alpinizem in ekspedicijski oziroma visokogorski alpinizem. Slednje bo vse bolj in bolj postalo možnost za potovanja in ne več igra na meji možnega. Ko bo tako potovanje organizirala potovalna agencija, ko ga bodo vodili športni vaditelji in ko bodo bistveno pomagali domači višinski nosači, si bo mogoče izmisliti celo to, da bodo koga nesli na vrh. Mount Everest je že mogoče kupiti kot potovanje na Mallorco, s polnim penzionom, v ceno pa je vključeno vodstvo in zavarovanje. »Organizirana pustolovščina« je sama po sebi nasprotje, vendar nekakšna možnost — v vsakem smislu. Predvsem je to mogoče prav tako dobro prodati kot poprej pionirska dejanja, nadalje pa to zagotavlja uspeh, in sicer zanesljiv uspeh. Kakšnih 80 odstotkov plezalcev na osemtisočake je zadnja leta doživelo uspeh v okviru komercialne odprave. To pa bolj govori v prid prirediteljem kot navdušenim udeležencem.

Kondicijsko močni švicarski visokogorski plezalec Marcel Ruedi iz Winterthura je tako priplezal na deset osemtisočakov. On sam nikakor ne bi prišel na zamisel, da bi iz svojih »pustolovščin« kaj iztržil, kot ni prišel na zamisel, da bi stopil na kakšno novo pot. Industrija mu je ponudila pogodbe. Spodbujen od lokalnega tiska se je pustil pognati v takšno »tekmovanje«, v katerem nikakor ne bi mogel zmagati, ki pa ga je 24. septembra 1986 na Makaluju veljalo življenje. Očitno ni več normalno prenašal pritiska javnosti. Obtožujem ga kot žrtev in ne kot človeka, ki bi odgovedal. Prava pustolovščina vključuje tudi možnost, da se bo stvar ponesrečila, »komercialna odprava« pa naj bi to izključevala. Zakaj si poklicni pustolovci kupijo mesto v odpravi na Mount Everest? Ker je to najzanesljivejša pot na vrh in bo še precej časa tudi ostala. In tudi zato, ker mecen in publika doma še ne znajo razlikovati med pustolovščino in showom. Televizijska publika, željna pustolovščin, vse odpusti svojemu pustolovsko navdahnjenemu predstavniku.

PRODAJALCI PUSTOLOVŠČIN

Načelno ne nasprotujem tako številnim uspehom, ki se končajo z vzponom na vrh. Pri tem me moti samo nenatančna oprema poročila. Kdor v resnici verjame, da je ali da bo enega od Gašerbrumov preplezal v alpskem slogu, ko ta čas na kraju samem deluje kakšen ducat skupin, laže samemu sebi. Kdor pa ve, kako poteka takšna igra in v takem primeru kljub temu trobezlja o »alpskem slogu«, laže še drugim. Kdor »prodaja« potovanje po puščavi od enega depoja vode do drugega kot veliko pustolovščino, utegne biti dober igralec, upodabljalec pustolovščine, nikakor pa ne predtekač v spopadu med človekom in divjino. Prave pustolovščine ni mogoče inscenirati, morda jo je mogoče le dokumentirati z nekaj fotografijami, vse drugo pa je več ali manj predstava.

Kdo bo zdaj kot sodnik ločil predstavo od velikega alpinizma? Ni namreč nobenega splošno veljavnega pravila pri plezanju po najvišjih gorah. Obstajajo samo omejitve in skupna govorica. »V alpskem slogu« pomeni vzpon brez poprejšnje priprave stene, brez drugih pomočnikov, brez poprejšnjega dela v steni. »Samostojna hoja« se začne ob vznožju določene gore, kjer dolinski nosači ne morejo dalje ali po lokalnih določilih ne smejo. »Brez maske« je le tisti, ki se odpove kisiku iz steklenice, in sicer ves čas hoje na goro, tudi med jedjo, počitkom in spanjem. Tako vsekakor ni plezal Michl Dacher na Lotse, kjer je v zadnjem višinskem taboru spal z masko.

Kdo bo vse to nadzoroval? Nihče. In to je tisto, zaradi česar so natančne navedbe tako pomembne. Da sem lahko napisal kroniko osemstisočakov zadnjih petih let, sem prebral sto in več poročil. Ko sem iz vsega razbral, da je Renato Casarotto po naključju prav isti dan kot Francozi in Španci »v alpskem slogu« prišel na Gašerbrum II, sem to poročilo korigiral vsaj za svojo lastno zgodovino. Če Peter Habeler zagotavlja, da je priplezal na Nanga Parbat v »super alpskem slogu«, potem ko je odkupil celo verigo višinskih taborov in fiksnih vrvi drugih alpinistov, potem jaz imenujem ta njegov slog »super parazitski«.

S temi ugotovitvami nočem nikogar diskreditirati. Rad bi samo opozoril na to, da so pojmi raztegljivi in da jih je mogoče tudi napačno uporabljati. Peter Habeler dobro ve, kaj je »alpski slog«. Na koncu koncev sva ga leta 1975 sama definirala, in sicer ne z besedami, ampak z dejanji.

Takrat sva prišla po severozahodnem pobočju na Gašerbrum I po novi smeri, kjer ni prej nihče nič pripravil, kjer za naju poprej ni nihče nič storil. Šla sva iz

Reinhold Messner: »Mladi bodo naredili, kar si je le mogoče zamisliti.«

Foto: Tomo Česen

doline pod Gašerbrumom do vrha in nazaj, odvisna izključno le sama od sebe. Do takrat so priplezali na vse osemstisočake tako, da so jih prej obdelali z več višinskimi tabori. Ekspedicijski slog je bil, da so goro opremili z verigo taborov in s fiksnimi vrvmi. Manj so na ta slog vplivali višinski nosači in težke kiskove naprave.

ISKANJE MEJNIH VREDNOSTI

Moj prvi korak, ki sem ga naredil, ko sem sam šel na najvišjo goro sveta, je bil »alpski slog«. Drugi korak je bil vzpon na Everest brez kisikove maske. Tretja stopnja je bil manjši osemstisočak, na katerega sem šel sam. »Zadnji korak« si je bilo mogoče zamisliti samo po teh treh. Logična določitev cilja je bila, da bi šel sam na konec sveta. Predvsem zato, ker ima ta okrogli svet le en otipljiv konec: konec, ki sega proti vrhu.

Solo vzpon na Everest zaznamuje mnogo več kot »14 × 8000 metrov«, kajti to je preobrat v visokogorskem plezanju. Če smo si še pred nedavnim iskali razme-

roma lahke smeri, da bi prišli sami in po sili razmer z malo pomagali na konec sveta, velja zdaj, da pridemo tja po najtežavnejšim smereh. Po jugozahodni smeri na Mount Everest si je mogoče izmisliti tudi tako zapletene ovinke, kot je vzpon čez Lotse Šar na glavni vrh Lotseja, čemur bi sledil sestop na južno sedlo in od tod dalje ...

Naš alpinizem ni bil osvajačni alpinizem kot Hillaryjev, Buhlov in Bonattijev. To je bilo iskanje novih mejnih vrednosti. Na prvi pogled se to zdi nelogično, vendar je bilo tudi to polno negotovosti, enako kot alpinizem pionirjev. Veliki alpinizem jutrišnjega dne bo še bolj nor, ker bo še bolj nesmiseln.

Le eno glavno pravilo pa ostaja: kolikor teže bo dokumentirati pustolovščino, toliko več bo vredna. Dokler je mogoče in-

scenirati, filmati, igrati, je negotovost majhna. Mejna pustolovščina se začne tam, kjer se neha predstava. Do velikih dokumentacij in velikih predstav, velikih showov, sem bil vedno skeptičen. Tudi do svojih. Kadar gre za preživetje, pozabimo na fotografski aparat in na vse, kar naj bi se zgodilo potem. Sedanjost, ta trenutek, ne odloča le o uspehu ali neuspehu, odloča o življenju in smrti.

Le na vedno večjih ovinkih je mogoče najti te časovno pogojene mejne vrednosti. Mladi ljudje bodo naredili, kar si je le mogoče zamisliti. Vsaj v športnem pogledu ne bi mogel temu v ničemer ugovarjati.

Dokler nekdo po ovinkih ne bo zadel na konec človekovih in človeških zmognosti, ko bo dosegel konec sveta.

(Deutscher Alpenverein)

SATELITSKO MERJENJE NAJVEČJIH DVEH

EVEREST JE VendarLE NAJVIŠJI

Everest ohranja primat najvišje gore sveta. Še več: v začetku letošnjega oktobra so na tednu znanosti in tehnologije v Rimu povedali, da je Everest celo za 24 metrov višji, kot navajajo sedanji atlas. To je ugotovila znanstvena odprava pod vodstvom Ardita Desia, osvajačca K2 ali Čogorija.

Resnici na ljubo je treba povedati, da tajni znanstveni odpravi Ardita Desia ni bilo do tega, da bi potrdila Everestov primat; bolj si je želela podatek, ki bi dokazal, da je K2 najvišja gora na svetu, kot so namigovali znanstveniki z ameriške univerze v Seattlu. S tem bi bili seveda Italijani prvi osvajačci najvišje gore sveta. Vendar so Desio in njegovi ugotovili, da je K2 le pet metrov in 60 centimetrov višji, kot je zdaj zapisano na kartah. Italijanski upi so torej splavali po vodi, uspeh odprave pa je v bistvu le ta, da bodo morali spremeniti višini obeh najvišjih gora, tako da Everest ne bo visok 8848 in K2 nič več 8611 metrov.

Krivec vsega tega je 90-letni Milančan Ardito Desio, geolog, ki je leta 1954 vodil italijansko odpravo na K2. Prav po zaslugi tega v gore zaljubljenega človeka so z naj sodobnejšo tehnologijo ponovno izmerili višini obeh gorá.

Z današnjimi sateliti ne ugotavljajo samo premikov vojsk in ne določajo samo zemljepisnih širin, ampak lahko natančno merijo tudi nadmorsko višino. Ardito Desio je novinarjem na tiskovni konferenci v Milanu natančno opisal potek letošnje italijanske odprave ob vznožju obeh gorá, na konferenci pa je kot pojasnjevalec sodeloval tudi inž. Mario Zambona iz italijan-

skega Vsesdržavnega sveta za raziskave, ki je financiral odpravo. Oba sta razložila predvsem glavne tehnično-znanstvene značilnosti sedanjih meritev.

Aparat GPS, nekakšen sprejemnik, ki s svojo anteno natančno izmeri razdaljo do satelita, so najprej odnesli v bazni tabor pod Everestom na višini 5500 metrov, nato pa še v bazni tabor pod K2 na višino 4300 metrov. Tam so natančno izmerili obe geodetski točki in nato s teodolitom in trigonometričnim še relativno višino obeh vrhov glede na geodetski točki.

Nihče ne dvomi, da je italijanski Vsesdržavni svet za raziskave (CNR) uresničil enkratni podvig, ko je satelitsko izmeril oba vrhova. Vendar se v Italiji marsikdo upravičeno sprašuje, ali je bilo treba denar davkoplačevalcev investirati v tako tajno odpravo. Morda bi CNR, pravijo v Italiji, lahko bolj smotrno porabil svoj »presežek« sredstev za podobna merjenja v Italiji, ki bi bila v splošno korist. Prav tako je po mnenju marsikaterega Italijana vredno premisleka dejstvo, da je CNR zapal vodstvo odprave prav 90-letnemu Ardito Desiu in ne komu drugemu. Bržkone bi bil Desio za marsikaterega najprimernejši človek, da bi na vse štiri strani sveta oznanil, da je najvišja gora sveta K2, ki jo je prav on osvojil.

CNR je na tiskovni konferenci v Rimu navedel točni višini še za dva druga himalajska vrhova, kot da bi hotel nesporno dokazati, da so celotni odpravi, o kateri niti italijanska niti svetovna javnost do teh dni nista nič vedeli, ker so jo pripravili skrivoma, botrovali samo znanstveni nagibi.

(Primorski dnevnik)

KMALU NAD 7000 METRI NE BO NIČ VEČ SKRIVNOSTNEGA

ZADNJI NEPREPLEZANI VELIKANI

JÓZEF NYKA

Alpinisti iz Japonske, ki so se zadnji čas nekoliko umaknili s scene osemtisočakov, so se usmerili na novo področje dejavnosti: na sedemtisočake na tibetanskem ozemlju, ki so ga Kitajci leta 1985 odprli za tujce. Najmanj na osem takih vrhov so se povzpeli lani, na vse prvič. Navadno so se že pred prihodom dobro pripravili na vzpon, saj so poprej zbrali potrebne podatke, na nekaterih od teh odprav pa so sodelovali tudi kitajski alpinisti.

Kula Kangri (7554 m) je izredno lepa gora na meji z Butanom. Velika japonsko-kitajska odprava pod vodstvom Kazumase Hiraija je prva priplezala na vrh, na pobočju pa je postavila štiri višinske tabore (5700, 6200, 6800 in 6100 m); plezali so po zahodnem grebenu. Dne 21. aprila so prišli na vrh Chiharu Itami, Jun Sakamoto in Eihoh Ohtani, 22. aprila pa sta uspeh ponovila še dva plezalca.

Nianqintanggula (7088 ali 7162 m) je najvišji vrh istoimenske gorske verige severozahodno od Lhase. Morio Kasai, 63, je bil vodja uspešne odprave, ki je kot prva dosegla vrh z južne strani prek zahodnega pobočja. Iz tretjega višinskega tabora (6800 m) so 8. maja priplezali na najvišji vrh Hiroshi Naganuma, Yusuke Maruyama in Michiharu Wada.

Cho Aui (Qowoyat, Nangpai Gosum, 7254 metrov) je mogočen mejni vršac jugozahodno od Čo Oja. Prvič je priplezala na vrh 10-članska odprava pod vodstvom Hiroshija Yajime, 36. Na pobočju so postavili dva višinska tabora in bivak na višini 7200 metrov. Vsi člani odprave so 13. in 14. oktobra prišli na vrh.

Kota 7167 m v zahodnem predelu Kunluna je verjetno najvišji vrh celotnega tamkajšnjega pogorja, potem ko so s satelitskimi meritvami izmerili, da je Ulugh Muztagh visok »samo« 6978 m. Ta lahek vrh je 16. in 17. avgusta doseglo 11 članov 12-članske japonske odprave, katere vodja je bil 74-letni Nobuhiko Oriuchi.

Karjiang (7221 m) je vzhodni sosed Kula Kangrija. Nobuhiro Shingo, 43-letni vodja odprave, je skupaj s štirimi tovariši 14. oktobra priplezal na nekoliko nižji glavni vrh (7216 m).

Gyala Peri (7151 m) je severni sosed Nanche Bawe v severovzhodnem kotu Himalaje. Štiri višinske tabore so Japonci postavili v zahodni steni in na južnem pobočju; iz najvišjega (6750 m) so 31. oktobra odšli proti vrhu Yoshio Ogata, Yasuhiro Hashimoto in Hirotaka Imamura. Potrebovali so skoraj enajst ur, da so pri-

plezali na najvišjo točko gore. Vodja odprave je bil Kazuo Tobita, 40.

Podobnih podvigov so se lotevale tudi domače alpinistične skupine. Moštvo Tibetanske alpinistične zveze je kot prvo priplezalo na Ningchin Kangsha (7191 m, tudi Norin Kang, po Dyhrenfurthu Nodzin Kangsan s 7291 m), na katerega so leta 1985 Japonci priplezali do višine 6800 m. Mimo višinskih taborov, ki so jih postavil na 5000, 6100 in 6900 metrih, je 28. aprila 12 plezalcev doseglo vrh.

V Ladakhu je 25-člansko moštvo indijskih obmejnih policajev pod vodstvom S. P. Chamolija kot prvo priplezalo na »najvišji deviški vrh Indije«, Saser Kangri III (7495 metrov). Dve šestčlanski navezi sta 15. in 16. maja priplezali na vrh gore.

To začeto dejavnost so in še bodo nadaljevali tudi letos. Med najzanimivejše cilje spada vsekakor Labuche Kang (7367 metrov) med Čo Ojem in Šišo Pangmo. Letošnjo pomlad je majhna britansko-norveška odprava pod vodstvom Chrisa Boningtona poskusila priplezati na ljubko goro Menlungtse (7181 m) v Rolwaling Himalu. Po ogromnih naporih so našli primerno smer, vendar so vsakršne težave in neprestano slabo vreme prisilile odpravo, da se je v višini približno 6100 metrov obrnila.

Japonske odprave organizirajo najpogostejše akademski klubi, tako da člani hkrati opravijo še kakšna znanstvena dela. V vsakem pogledu je to vse pozornosti vredna dejavnost: raziskovanje neznanih predelov, merjenje natančnejših višin in izdelovanje kart, kar so nova področja dejavnosti za prihodnje odprave.

Pri tem nas nemara lahko obhaja žalostna pomisel. Človekova noga bo na koncu koncev stopila še na zadnjega od najvišjih velikanov. Še nekaj let in nad sedem tisoč metri ne bo več nič nedoseženega, nič več skrivnostnega. Skorajda bi človek lahko pozdravil to, da so tu in tam nekateri predeli gorā zaradi obmejno političnih vzrokov še vedno zaprti: pravzaprav kot nekakšni rezervati še neodklenjene gorske divjine in spodbude za prihodnje generacije.

Če se vsak mesec odpoveste prav drobnemu izdatku, lahko za ta denar dobite številko Planinskega vestnika, 43 strani vsakršnega planinskega branja. Povejte to planinskim tovarišem, ki na Planinski vestnik še niso naročeni.

EKSOTIČNE GORE NAŠEGA JUGA

IGOR DAKSKOBLER

Pravzaprav bi moral začeti z Edom Torkarjem in njegovimi potopisi o bosenskih, črnogorskih in makedonskih planinah, ki sem jih prebiral v Planinskem vestniku in v njegovih knjigah ali jih celo poslušal kot nedeljske reportaže na radiu. Marsičesa spomin ni ohranil, ostal pa je vtis divjine, nepokvarjene narave in z njo tesno povezanih pastirjev, dah drugačnosti in mikavnosti. Globoko zakoreninjena navezanost na Julijske Alpe, v katerih mi Miheličev vodniček odkriva vedno nove, še neosvojene vrhove, pa tudi mondeni Zahod z Dolomiti, Centralnimi Alpami, pravljino urejeno krajino in visokimi, v večni sneg ujetimi vrhovi dolgo nista dopustila, da bi sluteno postalo tudi doživeto. Pa vendar, ko se voziš skozi do potankosti urejeno in čisto Švico, se ti lahko dogodi, da ti red in urejenost začenjata presedati in ko se komaj upaš ustavitviti v obpni gostilni, da bi si ovlažil posušene ustnice, v strahu, da ti bo vljudni birt pobral ves devizni prihranek, ni več daleč od misli, da bi bilo dobro planinski korak usmeriti tudi kam drugam.

Pred leti je bil to Durmitor, biser, ujet med Pivo in Taro, ki bo s svojimi prelepimi gozdovi, jezeri, planinskimi tratami, vsakemu dostopnimi vrhovi in s svojo poslatico-kanjonom Tare najbrž kaj kmalu izgubil svojo nedolžnost in prvinost, skoraj meniško zamaknjenost pastirjev v tišini med vročim soncem in cvetočimi livadami pa bodo vedno pogosteje motile vesele, razigrane, upajmo, da ne tudi razgrajajoče skupine planincev. Takšen, kot je, te mora prevzeti, njegov mir in njegova prostranstva pa te prepričajo, da čas teče lahko tudi drugače, kot ga uravnavajo naše, v vedno nove cilje in porabništvo usmerjene ure. Ko se z njegovih vrhov oziraš proti severu ali proti jugu, povsod slutiš podobna prostranstva in podobne vrhove in če srce ni ostalo hladno, zagotovo skleneš, da se še vrneš.

Letos smo se namenili še dlje proti jugu. Potovali smo bližajočemu se enaindvajsetemu stoletju primerno, prav nič v slogu Eda Torkarja — s težkimi nahrbtnikom, dolgimi, utrujajočimi vožnjami z vlakom in avtobusom, vročimi, včasih mučnimi pristopi. Tako smo se izognili marsikateri nevsječnosti in zamudi, hkrati pa smo bili prikrajšani za neposrednejši stik s krajino in v njej živečimi ljudmi.

Gotovo drži, da je gore treba spoznavati celostno, od vznožja do vrha, z vso živo in neživo naravo, pa tudi človekovo kulturo, ki jih obdaja. Zgolj osvajanje vrhov

je le posebna oblika porabništva: čim več in s čim manj truda. Nam se na žalost tej zahodnjaški miselnosti ni uspelo izogniti: gore, ki smo jih obiskali, smo prelistali, ne pa tudi prebrali. Pa kaj hočemo: prvega čaka družina, drugega nedokončana košnja, tretjemu šef ni odobril dovolj dopusta, četrti je pa sam šef in se boji, da mu bo njegova čreda »zafurala« fabriko, če se ne vrne pravočasno. Četudi smo bili v krajih, kjer je čas včasih popolnoma nepomembna kategorija, smo ostali ujetniki svojih vsakodnevnih, za nas včasih tako pomembnih, v resnici in iz druge perspektive pa skoraj brezpredmetnih zadolžitvev.

TURČIN

Da, Eda Torkarja bomo razočarali, ker nas je letalo v dobri uri preneslo v vročo Makedonijo, kjer nas je že čakal najet kombi, s katerim smo se še isti večer pripeljali visoko pod Šar planino.

Pot na Titov vrh (Turčin) je bila poslana z mehkiimi blazinami cvetnic in čeprav smo vsi nekoliko domači v botaniki, smo zelo pogrešali kakšnega njenega pravega posvečenca, da bi nam odprl vrata v to čudovito svetišče. Tako pa nam je preostalo, da smo fotografirali in ugibali, vmes pa občudovali iskriive konjičke, prisluhnili žvižgom pastirjev in laježu šarplanincev.

Ko se je proti popoldnevu poslabšalo vreme in je nebo z zamolklim grmenjem izražalo svoje nezadovoljstvo, so tudi cvetoče livade izgubile svoj lesk, konji in ovce so se umaknili nižje, pred nami je bila samo še slabo nakazana pot in stolp na vrhu gore, ki se je z meglo šel skrivalnice. Spust z gore je bil beg pred nevihto, ki se je sicer razbesnela drugje, nas pa prikrajšala za lepe razglede in počitek. Končalo se je pri pastirskih stajah in renčečih šarplanincih, ki niso dovolili, da bi se približali planšarskim kočam in poprosili za mleko. Zadovoljiti smo se morali s hladno snežnico, ki v številnih potočkih izpod vrhov dere v dolino.

Tetovo, Prizren in Dečani so si prav gotovo zelo različna mesta. Če pa jih spoznavš zgolj bežno, med vožnjo in s kratkimi postanki za nabavo najnujnejšega, ti ostane v spominu predvsem to, kar jim je skupno: ulice, polne ljudi, konjskih vpreg in avtomobilov; hiše, ki se podirajo ali pa še niso dograjene; možakarji z belimi kapicami in žene z rutami in plašči; moderna blagovnica ob skromni kuči; v pisano nošo oblečena starka in mladi fantje, ki povprašujejo, po koliko je marka v

Karanfil, po videzu nam zelo domače gore

Sloveniji; prazen koš za smeti in z najrazličnejšimi odpadki postlani pločniki; nadah oriente s primesjo zahoda; mošeja, pravoslavni samostan in katoliška cerkev; mešanica ras, narodov in ver. Kdo je močnejši, kdo je domačin in kdo prišlek, kdo se počuti tujca in kdo se umika drugim? V prvem trenutku začutiš osuplost, morda tudi odpor, počasi začeniš dojemati in tolerirati. Vse je relativno. Mar se ti ni upirala tudi švicarska čistoča in popolnost? S sodbo bo treba počakati.

Manastir Visoki Dečani skoraj ne sodi več v ta opis, čeprav je lokacijsko v njem. S freskami popisana Stara in Nova zaveza, sarkofagi veljakov in patriarhov. Pol ure ni dovolj, da bi se lahko živeli v srbsko zgodovino. Pomagam si z Andrejem Tarkovskim in njegovim Rubljovom in si domišljam, da mi je čas, ko so te umetnine nastajale, nekoliko bližji in nekoliko bolj domač. »Eto, tako,« je zaključil tamkajšnji menih, ki smo ga zaprosili za kratko predstavitev. Zunaj pa je bilo toplo sonce in natura je premagovala kulturo. Vleklo nas je čim višje, v hribe.

DEROVICA

Cesta, ki je z vsakim kilometrom postajala slabša in je zaslužila zgolj še ime malo boljše traktorske vlake, je drzno preskakovala Kožnjarsko Bistrico. Zdaj na levem, zdaj na desnem bregu je korajžno premagovala nadmorsko višino. Naš kombi na njej ni ravno užival, bolelo ga je od

spodaj in od strani, mi pa smo držali pesti in navijali za šoferja. Ko je že kazalo, da bo kombijevega potrpljenja konec, se je pot razlezla v široko, s prodom zasuto dolino, zatrep, ki so ga podaljševali stranski pritoki in jarki. Pred nami so se odpirale gore. Čeprav nismo bili ravno tam, kjer bi po karti in po na njej vrisani poti morali biti, smo že zaradi na redko ob poti posejanih markacij vedeli, da smo v pripravnem izhodišču.

Vreme je bilo lepo, ura pa še ne dovolj kasna, da se ne bi lotili najvišjega vrha jugoslovanskega dela Prokletij—Đerovice. Hlad smrekovo-jelovega gozda nam je po vroči vožnji dobro del. Jelka je počasi začela izginjati, smreka je dobila družbo bora-molike, ki je na robu pobočja ostal vedno bolj osamljen. Začenjali so se prostrani planinski pašniki in pastirska naselja.

Na poti smo začeli srečevati otroke. Sprva so bili plašni in zadržani, pa tudi veliko jih ni bilo. V naših nahrbtnikih je bilo sicer bolj malo sladkarij, pa vseeno so nas vprašujoči, proseči pogledi prepričali in razdelili smo medje, kar smo imeli. Toda otrok je bilo vedno več. Z vseh bregov so se zgrinjali na našo pot. Proseče, skoraj mile poglede so zamenjali vse pogostejši in vse glasnejši klici: »Daj bonbona! Daj čokolado! Daj sliko!« Naši odgovori so bili sprva strpni, tolažilni, kasneje pa so postajali nervozni. Tudi otroci, ki niso dobili, kar so prosili, so izgubili potrpljenje. Postajali so nasilni, cukali so nas za obleko in segali v žepe. Kar se da smo pospešili korak in se prebijali med zasledujočo gručo madeži. Bilo nam je ne-

prijetno, vedeli pa smo, da bi njihovim željam le težka ustregli.

Ali ni to moledovanje vendarle defekt v njihovi prislovični otroški nedolžnosti? Od kje se je prikradel v to z naravo tako zlito življenje? Kdo ve.

Na planoti nad planšarijami se nam je odprl pogled na precej nižjo planinsko kočvo v Pločicah, ki stoji nad zatrepom Ločanske Bistrice. Koča je zaprta, ključ pa, vsaj tako piše v redki literaturi o teh gorah, dobite na sedežu planinskega društva Peć. Nas seveda spust do kočve ni zanimal, pred nami je bila že Đerovica.

Čez melišče in po precej skrotastem, a skoraj do vrha s travno rušo poraslem grebenu je bila pot v pozno popoldanskem soncu prav prijetna, vrh pa lepo razgledišče. Na vzhod se odpira ravna Metohija, na zahod gorata Albanija, tik pod nami pa sta modrili očesci Velikega in Malega Đerovičkovega jezera. Nad njima in po s potočki prepredeni dolinici smo se ob povratku zopet bližali pastirskim bivališčem, ki bi se jim sicer srčno radi izognili, a pot je neusmiljeno zavila prav v njihovo sredo. Ob vragolijah kozje družinice smo se zabavali, ko pa so nas obkrožili otroci, nam je ponovno postalo neprijetno. Spet so bila ista vprašanja in isti odgovori. Naš beg se je končal pri zadnjih katunih, kjer smo si že gor grede izprosilili mleka. Čeprav so nas Albanke slabo razumele, nas je mleko vendarle čakalo. Nailili smo ga v izpraznjene čutare in povprašali za plačilo. Starka, ki nam je pomagala vlivati mleko, je samo odkimala, eden izmed otrok, ki so nas rado vedno obkrožili, pa ni dosti pomišljal in je pograbil bankovec, ki smo ga ponujali.

»Bodite kakor otroci, zakaj njih je nebesko kraljestvo!«

BJELUHA

Večer v zatrepu doline je bil miren, topel in zvezdat. Pesem ob tabornem ognju se ni razživela, premagovala jo je utrujenost. Pogleli smo pod smreke in jelke. Pogled navzgor, skozi preredčen sklep drevesnih krošenj v zvezdato nebo, je pomirjal. Telo je potešeno, prijetno utrujeno. Misli se razblinjajo kot zvezdni utrinki, dokler ne obmirujejo v sozvočju z mirujočo okolico. Dogodki in dejanja, ki mučijo telo in postavljajo vedno nova vprašanja, so popolnoma izgubili svojo težo. Pozabljena je preteklost, njene redke zmage in številni porazi, pozabljena so razočaranja in neuresničeni upi. Prihodnost, ki je morda obetajoča, še verjetneje pa zastrašujoča, je daleč in neverjetna. Si, pa vendar te ni. Speči ali zasanjani tovariši, krošnje dreves in zvezdatno nebo. Telo, olajšano zemeljske teže in skrbi. Trenutek večnosti.

Kmalu je jutro in začenja se nov dan. Z vsjo svojo težo. Zvezdni utrinek je samo hip, ki ga uloviš — ali pa tudi ne.

V Peći smo zaman postajali pred skromno hišico, v kateri je sedež planinskega društva. To društvo je že leta 1966 pripravilo lično planinsko karto Prokletij z dodatnimi informacijami o vrhovih, poteh in kočah. Domačini, ki smo jih povprašali, so nam odgovorili, da je na društvu odprto le v popoldanskih urah. Ker nismo imeli časa, da bi počakali, nam ni preostalo drugega, kot da ostanemo brez karte in informacij. Kratko potepanje po Peći je samo še utrdilo podobo kosovskih mest. Moderen center in orientalska čaršija sta tipični njihovi skrajnosti. V Pečki patriarhiji nam je mlada samostanska sestra podrobno razložila njen nastanek, zgodovino in pomen za Srbsko pravoslavno cerkev. V svoji razlagi je bila tako prepričljiva, da so nekateri naši fantje postali kar navdušeni nad pravoslavjem (ali pa samo nad mlado nuno, to je težko reči).

Najkrajša pot iz Peći v Črno goro pelje prek prelaza Čakor. Cesta je sicer ozka in makadamska, a slikovita, posebno del okoli Bjeluhe, kjer se na levi odpira pogled na prostrane iglaste gozdove Babine gore. Bjeluha je tudi izhodišče za številne vrhove, kot so Žuti kamen, Nedžinat, Starac, Bogdaš, ki so silno zanimivi, a smo jih v veliki želji po tistem pravem, alpskem delu Prokletij zanemarili.

Zatorej čimprej navzdol, v Murino, Plav in Gusinje! Čeprav sta Plav in Gusinje s svojima nadmorskima višinama tipični gorski naselji, jima široka ravnica iz rečnih nanosov, bližina morja in visoke poletne temperature pridajajo bolj nižinski značaj. Plav z jezerom je turistično privlačnejši, to se pozna tudi na njegovih podobih, v kateri izstopajo nekatere sodobno grajene stavbe. V Gusinju prihaja bolj do izraza za obe naselji tipična stavbena arhitektura s hišami, ki imajo značilne ganke.

KARANFILI

V Gusinju smo na postaji milice poizvedeli za pravila igre za hojo v tem obmejnem gorovju. Policista sta bila prijazna in zvedeli smo, da večjih težav ne bo, paziti pa bomo morali, da ne zaidemo v obmejni pas, ki je — odvisno od terena — različno širok. Poleg tega pa so v koči v Grbaji tudi beograjski planinci, ki so dobri poznavalci tega dela Prokletij. Pot v dolino Črne Dolje je sicer komajda primerna za naš kombi, a ker je v teh dneh preizkušal že precej podobnih poti, smo mu tudi tokrat zaupali. Na poti smo pobrali še graničarsko patroljo, ki je imela isto pot. Sestavljala sta jo Slovenca, ki sta nam količino informacij o predelu, kamor se odpravljamo, še povečala. Planinci iz Beograda so nas prisrčno sprejeli. Obljubili so nam prenočišče, hrano, opise poti.

Pogorje Brada v Prokletijah (nekateri ga imenujejo tudi Karanfili) je zaradi prevla-

dujoče karbonatne matične podlage nam, v apnenčastih Alpah rojenim planincem, zelo domače. Pogled z razglednega vrha Volušnica na levem bregu doline nas je prepričal, da stojimo pred mogočnim masivom, ki zasluži vse spoštovanje. Strme stene, ostri grebeni, s snegom zapolnjeni ozebniki, velike relativne višinske razlike, vse je podobno kot doma v Alpah.

V še toplem poslavljajočem se soncu smo le stežka zapuščali travnata pobočja planine in se spustili h koči v Grbaji. Pri njej smo našli še celo to, kar smo na Šari tako pogrešali — svečenika pisanih planinskih livad v velikem formatu — slovenska botanika, ki sta vneto nabirala floro za nadomestno svetišče (herbarij) ljubljanske Univerze. Potešila sta našo radovednost z nekaterimi botaničnimi podatki, še bolj pa z nasveti in opisom poti, ki nas bo čakala jutri. Strmo snežišče proti grebenu, ki je bilo z Volušnice videti kaj neprijetno, je po njunem opisu dobilo našemu planinskemu znanju in opremi ustrezno podobo.

Že pozno v noč so nas gostoljubni beograjski planinci, med katerimi je eden prav željno lovil slovenske besede, da bo čimprej lahko bral Kocbeka in Zupana v izvirmiku, pogostili z okusno boranijo in kozarčkom lozovače. Verjeme, slovenskega sindroma v planinah zagotovo ni.

Noč je bila topla in zvezdnata, podobna tisti pod Đerovico. Polegli smo po bližnjem travniku, polni pričakovanj jutrišnjega vzpona. Na žalost pa naše drobovje ni bilo tako spokojno kot nebo nad nami. Če je Gospod Bog svoje vsevidno oko tisto noč vrget tudi na košenico nad kočo v Grbaji, se je lahko prijetno zabaval. Vedno znova se je katera izmed v vrečo zavitih postav dvignila in odbrzela nekoliko proč, počepnila ali se skrčila in se potem vsa opotekajoča spravila nazaj v vrečo. Nobe-nih trenutkov večnosti, nasprotno, ljudje z vso svojo nemočjo pred procesi lastnega telesa. Tudi ta navidez tako popoln stroj te lahko izda, ko si to najmanj želiš ali pričakuješ.

Zjutraj je bil velik del naše odprave v kaj klavnem stanju. Če bi bili zlobni, bi komentirali, da je bila to beograjska subverzija, saj smo za naše težave obtoževali tudi boranijo, vendar je veliko pravičnejši komentar, da tudi najboljši namen včasih povzroči več škode kot koristi.

VELIKI VRH

Vreme pa je bilo prekrasno in gore pred nami mikavne, da le kaj. Nihče ni pomišljal o kapitulaciji. Res, skozi nizko bukovje, ki mu je le tu in tam delal družbo redek bor (munika) in po strmem gruščnatem pobočju, ki je bilo na našo srečo dolgo v sencih, smo se na prostrano snežišče pod glavnim grebenom vlekli kot izmučeni tifusarji. Skoraj vsak

trenutek je bil kateri izmed nas v bukovju ali za skalo, toda nekako smo se le prebili na greben in po jugovzhodni, ropojanski strani prisopihali najprej na vrh Maja Bals, nato pa še na sosednji, nekoliko višji Maja Gurt e Zjarmit, ki mu pravijo tudi Velik vrh. Na vrhu sta posebno pohvalo zaslužili naši dekleti, ki so ju trebušne težave najmočneje pestile, a sta trmasto, brez pritožb vztrajali do cilja.

Pred nami se je odpiralo obsežno prokletjsko gorovje in priznati smo morali, da je njegov najmočnejši del na žalost v Albaniji. Obljubili smo, da ga nekoč, ko se »vremena Albancem zjasnijo«, tudi obiščemo.

Spust je bil vroč, pa vendar veliko lažji in spodbudnejši kot vzpon, saj je ministrstvo za notranje zadeve položaj v našem drobovju nekoliko stabiliziralo. Vračali smo se skozi čudovito naravno okno Šuplja vrata v dolino Ljubokuča. Na naši levi se je dvigal alpinistično markantni Očnjak, pod oknom pa so nas pozdravile cvetoče wulfenije. Vroče sonce in razbeljeni grušč, ki so ju le tu in tam blažili ostanki gozda, pa sta nas vsem lepotam navkljub vedno bolj izžemala in h koči smo se vrnili v podobnem stanju, kot smo odšli — precej klavnri. V sencih kože smo se odžejali in opomogli, se kmalu poslovlili od gostoljubnih Beograjčanov (boranije seveda nismo omenjali) in se odpeljali v Gusinje. Zamikalo nas je jezerce, ki leži v sosednji dolini Ropojana že čisto na državni meji in katerega kočček smo občudovali z Velikega vrha.

Graničarji v vasi Vusanje nas sprva niso najbolje razumeli, potem smo se pa le dogovorili. Vojak, ki je nadomeščal komandirja, nam je za spremstvo poskrbel dva tovariša, za vsak primer, da ne bi imeli težav s patroljo, ki je nekje na poti.

Kolovoz, ki pelje po dolini, sicer komaj dopušča avtomobilski prevoz, kljub temu pa peš hojo začnemo šele dober kilometer pred jezerom. To leži globoko pod pobočji Brade, ki so večinoma gola, le v dnu porasla z bukovjem in borom. Na nasprotni, desni strani doline se dvigujejo prav tako apnenčasti in zakraseli Beliči z mejnim vrhom Maja Rosit. Jezero, ki ima zelo zapleteno albansko ime Ličine Gestars, je v poletnih mesecih zelo vabljivo za kopalce. Čeprav leži ujeta med visoke stene in sonce le s težavo najde pot do njega, se njene vode dodobra segrejejo, včasih pa celo presahne. Če bi ležalo nekaj tisoč kilometrov severneje, bi do njega verjetno pripeljala asfaltirana cesta, meja pa tudi ne bi bila večji problem in bi se obiskovalci brez strahu in brez spremstva sprehajali po njegovih bregovih. Vprašanje pa je, če bi bila tedaj njegova gladina še tako čista in bistra in če bi, objeto v asfalt in hotele, tudi tako mikavno vabilo, kot zdaj, ko sta bila v

Maja Gruk e Hapt (2625 m)

popoldanskem soncu njegova edina kopalca vojaka-graničarja. Kakorkoli že, nam je kopel nadvse prijala, našima spremljevalcema pa tudi, saj sta se pridružila tovarišema na nasprotnem bregu.

Ker je sonce kmalu zgrešilo ozko dolino, smo ta prijeten kraj zapustili hitreje, kot smo mislili. Poslovili smo se tudi od vrha Maja Rosit, ki nas je s svojo kupolo vabil, a je zanj zmanjkalo volje in energije.

LJUBAN

Po postanku v Plavu, ki je ta nedeljski večer oživel podobno, kot ob večerih oživijo vsa južna naselja, smo se že precej utrujeni odpeljali prek Andrijevice na sedlo Trešnjevik, kjer smo kar ob cesti pospali. Zjutraj so nas od daleč nasmejani pozdravili Komovi. Po gozdni poti smo se jim približali vse do Štavna. Med številnimi, skoraj enako visokimi vrhovi smo se odločili za tistega, o katerem piše, da je najvišji — Kom Kučki. Mogočne, iznad planote dvigajoče se ostro ošiljene glave bi bile prav vse vredne obiska, a kaj, ko so bila naša telesa zaradi prebavnih težav prejšnjega dne precej oslABLJENA, časa, da bi se kakšen dan pod njimi odpočili, pa si nismo vzeli. Zato smo tudi temu impozantnemu pogorju ostali veliki dolžniki.

Po konjski stezi smo skozi visokogorski bukov gozd krenili proti sosednji planini Ljuban, nato pa se, ko je gozd prekinilo balvanasto povirje potoka Ljubaštica, povzpeli v prostrano uvalo Međukomlje, ki

jo s treh strani obdajajo naježeni, razdrapani vrhovi z obsežnimi melišči. Sprva so nam delali družbo še posamezni borovci (munika), višje pa smo stopali po blazinastih alpskih livadah. Šele ko smo zapustili dolino in zavili proti našemu vrhu, je vegetacija postajala vse revnejša in le najtrdovratnejše vrste so še kljubovale nemirnim meliščem. Po njih in po močno razdrapanem in krušljivem grebenu smo prilezli na vrh. Razgled z njega ob čistem, podeževnem vremenu mora biti krasen, naš pa je bil zaradi mrča močno okrnjen. Prednjačile so albanske gore, Durmitor na severni strani pa smo lahko le slutili. Čeprav smo si želeli tudi na Vasojevički Kom, so nas obsežna melišča na povratku zdelala ravno toliko, da zanj med nami ni bilo več pravega navdušenja. Raje smo se v senci bukovja nekoliko odpočili in vsak zase, a skoraj soglasno sklenili, naj bo hribolazenja dovolj.

Kar je sledilo, je bilo samo še turistično popotovanje — prek Kolašina po dolini Morače v Titograd in naprej v Cetinje. Lovčen, na katerega smo se pripeljali in ne povzpeli, kot se planincu spodobi, z razgledi ni bil radodaren, kamnita krajina, ki nas je spremljala vse do Boke Kotorske, pa je zbujala odpor in obenem občudovanje do tistih, ki v njej vztrajajo kljub vročini, suši, revni zemlji in burji. Precej umazano morje v Tivtu se ni moglo primerjati s kopeljo pod prokletijskimi vrhovi in kar veseli smo bili, ko se je letalo odlepilo od vročih črnogorskih tal.

Ko smo skozi njegova okenca ugledali pokrajino z zelenimi gozdovi in obdela-

nimi polji in ko so nam stevardese povedale, da je temperatura za dobrih deset stopinj nižja, smo vedeli, da smo doma.

EKSOTIKA

Gore na jugoslovanskem jugu so za nas že skoraj eksotika. Seveda se ne morejo primerjati z velikimi gorstvi sveta, kamor slovenska noga prav tako vse pogosteje zahaja, morda pa so prva stopnička na poti nanje. Svet, kamor stopamo, nam je dokaj tuj, navade in običaji ljudi, ki ga poseljujejo, pa marsikdaj nerazumljivi. Morda je prvi vtis celo podcenjujoč in potrebna je precejšnja mera strpnosti, da spoznaš, da ima tukajšnji življenjski slog globoke korenine, ki jih je kljub vse večjim vplivom zaenkrat še uspel ohraniti. Prenašati v ta svet naš način življenja in naše navade bi bil nesmisel. Veliko pametneje je, da se poskušamo v tukajšnje navade in običaje čimbolj vživeti in jih z razumevanjem in strpnostjo tudi sprejemati, saj so sestavni del tega, kar skupaj z dokaj neokrnjeno naravo tem goram daje poseben čar.

Če je v naših gorah planinec že skoraj njihov sestavni del, domačin in pastir pa prava redkost, je tu ravno obratno. Kot planinec imaš zato v teh krajih drugačen občutek, saj nisi eden izmed množice, temveč skoraj posebnost. Domačini te kot takega tudi sprejemajo. Če se jim odpreš in približaš, ti zagotovo ponudijo gostoljubje.

Prostranstva omogočajo poljubno dolge in poljubno zahtevne ture. Pokrajina z ljudmi vred te navdaja s spokojnostjo, drugačnost pomirja in omamlja, zoriš za pozabljenje in brezčasje. Ker pa si rojen in vzgojen v drugačni kulturi, te prej ali slej zagrabijo domotožje, mir in neokrnjena narava ti začenjata presedati, zaželiš si hrupa, mest, domačega okolja. Takrat zbežiš nazaj, od koder si prišel.

V naglici vsakdanjega življenja pa se ponovno spomniš teh planin in v tebi se vžge plamen nostalgije — želiš po koščku sveta, kjer ni kopičenja informacij, poročil o strahotah, vojnah in boleznih, ki ne pozna zahteve po uspehu za vsako ceno in ki so mu tuji pojmi moderne postindustrijske dobe. Zaželiš si nazaj, pa četudi le za teden dni. Saj veš, da svojim problemom ne moreš uiti, lahko jih le za nekaj časa pozabiš. Želiš uloviti vsaj nekaj trenutkov večnosti.

Sodobni človek vedno teže shaja brez poživil vseh vrst. Gore so med njimi morda najzlahotnejše in prizadevati si moramo, da jih ohranimo čimbolj neokrnjene. Tudi naše, jugoslovanske, bo človek s svojim silnim pohlepom po obvladovanju narave prej ali slej načel in jih podredil svojim koristim. Toda potem ne bodo več tako privlačne in eksotične.

Do takrat pa Prokletije vabijo.

Z MOTORJEM GRE HITREJE KOT PEŠ

S TORIJEM PO PRIMORSKEM HRIBOVJU

MIRAN PRIBOŽIČ

Slovensko planinsko transverzalo od Maribora do Ankarana verjetno vsi poznate. Potem vam je tudi znano, kako duhumorno je peš kolovratiti po primorskih hribih, obenem pa tudi zanimivo. Raznolikost pokrajine je to, kar planinca vleče, da obišče ta primorski del transverzale.

Po transverzali hodim že celo desetletje. Dokaj hitro sem obredel Alpe, potem pa še vse druge hribe, ki so na transverzali, nekako do primorskega hribovja. Tu pa se mi je zataknilo. Res je, da bi to transverzalo končal že dosti prej, vendar ne hodim v gore zaradi žigov. To sem kmalu spoznal, ko sem užival v lepotah naših gora. Res pa je tudi to, da sem mnogokrat dnevnik transverzale pozabil doma ali pa se nisem spomnil, da bi žigosal v knjižico in sem si dejal: saj bom še kdaj šel na ta hrib ali pa v to kočo.

Odločil sem se, da se odpravim še tja, kamor se že nekaj časa odpravljam — na Primorsko. Za cilj sem si zastavil, da tokrat »pokasiram« kontrolne točke od Ankarana do Postojne, in sicer v dveh dneh s spanjem na Slavniku. Peš bi mi to seveda kaj težko uspelo, zato sem se odločil za nekaj novega. Na pot sem se podal s torijem. Za vse tiste, ki ga ne poznate, naj ga na kratko predstavim. To je majhen, prikupen motorček s Tomosovim avtomatik motorjem, konstruktor pa je Toni Rifelj; motor je mogoče kupiti skoraj v vsaki večji trgovini v različnih izvedbah. Na tej poti bi mi sicer bolj koristila kros izvedba, vendar takrat, ko sem ga kupoval, še ni obstajala taka izvedba. Ta motorček je predviden za mestno vožnjo, se pravi za krajše razdalje. Kako se obnaša na daljši poti, sem že preizkusil, ko sem se z njim podal na morje in imel kar nekaj problemov, predvsem s pregretjem. Še več in pogosteje bi jih imel, pa sem imel srečo, da naju je vso pot pral dež. Če ne za drugo, je bilo vsaj za izdatnejše hlajenje motorja poskrbljeno.

Tokrat me je zanimalo, kako se bo motor obnašal na gorski vožnji. Da ga ne bi prehitro utrudil, sva se do Kopra pripeljala z jutranjim brzcem. S seboj sem imel v majhnem nahrbtniku le najpotrebnejše in od tega najpotrebnejšega je bila vsaj polovica za torija — rezervni deli in različni ključki ter izvijači.

OB MORJU IN NAD NJIM

Prve nevšečnosti so se pričele že kar na železniški postaji, ko sem hotel motor prevzeti v garderobi. Uslužbenec me je najprej nahrulil, kje sem bil prej, zakaj nisem motorja sam pripeljal do njegove pisarne. Štirinajst dni prej pa me je na neki drugi postaji ravno tako njegov kolega nahrulil, ker sem hotel motor iz poštnega vagona vzeti sam in ga odpeljati do njegove »kancelarije«. Kdo bi vedel, kdaj bom kaj prav naredil!? Pa saj se ne čudim: smo dežela prijaznih ljudi ...

Že po prvih minutah vožnje skozi Koper, ko sem iskal pravi odcep proti Ankaranu, mi je motor prvič crknil. Svečka! Zamenjal sem jo s čisto novo, ki sem jo prejšnji dan kupil, potem pa je zopet šlo.

Smer Ankaran, bife blizu hotela »Adria«, kjer je tudi pošta (Ankaran 117). Tako piše v vodniku po slovenski planinski transverzali in to naj bi bila moja prva uradna postaja na tej poti. Zanimivo se je takole počasi, približno 40 kilometrov na uro, voziti ob morju in opazovati morsko gladino, galebe in ladje. Takoj sem našel hotel »Adria« (čudno, ne?) in tudi bife, ki pa ni bife, ampak bistro, in sicer kar lepo simpatičen, še nov. Malce sramežljivo sem vprašal simpatično dečvo z one strani (ne Alp, ampak šanka), kje je hišna številka 117. Za to hišno številko še živ dan ni slišala, žig pa lahko dobim tudi pri njej, je rekla. Fino!

Naslednja postaja naj bi bila Tinjan. Pot me je pripeljala navkreber na Hrvatine (160 m), od koder je lep razgled na Koprski zaliv, na skladišča in luške naprave. Toda po kaj sem se tja gor pripeljal, ne vem. Mogoče samo pogledat, kako se od zgoraj dol gleda, saj sem se moral na drugi strani zopet strmo spustiti na cesto. Iskal sem Škofije, pripeljal pa sem se do majhnega mejnega prehoda, tistega na hribčku. Malce presenečen sem ustavil pred še bolj presenečenim carinikom, ki je, še predno mi je odzdravil, zahteval moje dokumente. Dopovedoval sem mu, da ne nameravam čez mejo, ampak samo iščem Škofije, ker grem potem naprej na Tinjan. Ni se dal premotiti in je vztrajal pri svojem. Torej sem mu moral pokazati osebno izkaznico, nakar me je prijazno napolnil nazaj in opisal, kje moram zaviti, da bom prišel, kamor želim. V Škofijah sem se oglasil na bencinski črpalki in nato nadaljeval vožnjo na Tinjan. Cesta je ves čas asfaltirana in vodi kar strmo navkreber, potem pa po slemenu. Tu se je zelo prijetno voziti, saj se človeku ponuja enkratnega pogled na Tržaški zaliv, Podgorski kras in na okoliška Šavrinska brda.

Malo pod vrhom pa mi je moj tori zopet crknil. Ponovno svečka! Sčistil sem jo in pustil, da se oba malo spočijeva in ohladiva.

NORA POT NA SLAVNIK

Sledila je vožnja čez Črni kal. E, tu pa se je pokazala vsa prednost mojega gibčnega motorčka. Turisti so se vračali domov, zato je bila proti Ljubljani kar precejšnja gneča. Tu sva midva stopila v ospredje, ko sva v hrib in ob polni črti »šišala« takšne znamke avtomobilov, kot so BMW, mercedes, nissan, porsche, da se o kakšnih fordih, oplih in podobnih ubožcih sploh ne pogovarjamo. Nekajkrat sva se z nizozemskim avtobusom preHITEVALA in se dajala, kdo bo močnejši. Ker pa pametnejši ponavadi odneha, sem kmalu zavil proti Črnotičam in Podgorju. Tu sem iskal kakšno cesto, ki bi vodila na Slavnik. Od domačina sem zvedel, da s te strani ne vodi na Slavnik nobena takšna pot, ki bi se ji lahko rekla cesta; s tega konca vodi na Slavnik samo kolovoz, pa še ta zasluži to ime samo nekaj kilometrov, potem pa preide v zaraščeno planinsko pot. Seveda mi je odsvojeval vožnjo po tej poti s torijem in mi priporočil makadamsko cesto, ki pelje iz Prečnice, to pa je čisto na drugem koncu. Pameten mož.

No, ker smo Slovenci trmast, se nisem dal pregovoriti in sem vztrajal pri svojem.

Že začetek je bil za moje pojme malo čuden, saj naju je s torijem premetavalo kot na kakšni ladji v neurju. Kakšne tri kilometre sva se takole pripeljala (oziroma bolje rečeno priskakljala), med tem večkrat nasleda na kamenju (tori ima namreč kolesi od »šajtrge«, torej ima motor čisto pri tleh), naprej pa z vožnjo na motorju ni šlo. Moral sem se odločiti, imel pa sem kar tri možnosti. Prvič, sestri nazaj na motor in se spustiti v dolino ter poskusiti po priporočeni poti, drugič, pustiti motor tam, kjer je, se povzpeti na vrh in se vrniti po motor ter se odpeljati po kolovozu v dolino, in tretja, verjetno najbolj nora varianta, riniti torija na vrh Slavnika in se spustiti z vrha v dolino po priporočeni poti. Kaj mislite, za katero različico sem se odločil? Ma, jasno, za ta noro!

Sledilo je mučno vlečenje in rinjenje torija navkreber. Nekaj časa sem ga rinil s prižganim motorjem in si hotel tako pomagati, vendar ni šlo, ker mi je zadnji konec spodnašalo, saj je bil prelahak. Za rinjenje in vlečenje pa je bil pretežak. Seveda sem v tako čudovito lepem in sončnem vremenu kar hitro opešal. Ko sem se končno privlekel do vsaj malo ravnega prostora, kjer sem lahko postavil motor na nogici, sem imel kratko pavzico in striptiz, nakar sem zopet nadaljeval delo kot vprežna živina. Nekaj časa sem vlekel na levi strani, pa zopet na desni, potem sem rinil na levi, pa zopet na desni. Vsakih deset korakov sem lovil sapo in hlatal za zrakom, kot da bi se utapljal. Saj v bistvu sem se — v lastnem potu.

Po vsega skupaj dveh urah in pol opotekanja, kolovratenja in preklinjanja se mi

je prikazala Tumova kočica na Slavniku. Tu sem imel prvotno namen prenočiti. Ker pa sem imel časa še dovolj, sem se samo oskrbel s hrano, popil pivo za živce s kokakolco, požigosal in se odpeljal po še kar lepi makadamski cesti proti Kozini.

Ker sem varčen voznik, sem motor pri vožnji navzdol ugasnil, a kaj, ko se pri avtomatiki pri določenih obratih motor kar sam prižge. Preostalo mi je edino, da zaprem dovod goriva ali pa dovod zraka. Tako sem se počasi in varčno, predvsem pa potih, kar tudi ne gre zanemariti, pripeljal v civilizacijo, od tu pa naprej proti Škocjanu oziroma proti Matavunu.

Z MOTORJEM NA VREMŠČICI

Pred Škocjansko jamo sem parkiral torija zraven njegovega starejšega in močnejšega brata iz tujine, zraven kawasakija. Kar lepo ju je bilo videti takole skupaj: tori ves majhen, nebogljen, simpatičen in vitek ob boku robustnega, domišljivega in narcisoidnega kawasakija.

Tudi tu se nisem dolgo zadržal in že sva drvela proti Vremščici. Tu sem imel v začetku težave z orientacijo. No, saj hriba res ne moreš zgrešiti, je pa pod hribom na ravnini cel kup poti in človek ne ve, katera je prava, čeprav so nekaj časa celo markacije, ki pa sem jih kmalu izgubil. Vozil sem se po teh poteh, dokler nisem naletel na pravo, še kar lepo makadamsko cesto. Gori, višje, ko zopet nisem vedel, če sem na pravi poti, sem srečal strica in ga povprašal, ali sem na pravi poti na Vremščico. Človek je bil tako zmeden, ko me je videl na tisti majhni brneči stvarci, da sploh ni vedel, kam ta pot pelje niti kam je on namenjen. Glavno je, da se hodi in ponavadi, če hodiš, tudi kam prideš, in če dovolj dolgo hodiš, mogoče prideš celo tja, kamor si namenjen ...

Cesta je speljana do roba gozda, naprej pa vodi pot po travnatem slemenu. Nekaj časa sem se tako še vozil po travniku, potem pa sem motor pustil, da ne bi prestrašil ovac, ki so se tu pasle. Le nekaj minut hoje mi je še ostalo do vrha Vremščice, visoke 1023 metrov. Na vrhu stoji orientacijska tabla, v katero so vklesane smeri do okoliških vrhov Nanosa, Slavnika, Snežnika ... Tu zraven je postavljen tudi stolp s sončnimi celicami — poskusna sončna centralica.

Prišel sem do ugotovitve, da so primorski hribi izredno lepe razgledne točke, kjer sta doma mir in spokoj, saj ni nobene gneče, kot jo poznamo v Alpah.

Tako mi je postalo kar nerodno, ko sem s svojo »pošastjo« kazil ta mir in milino ter nedotaknjenost narave. Zato sem se zopet z ugasnjenim motorjem spustil v dolino in nadaljeval pot proti Pivki.

Ko sem zopet pripeljal na asfalt, sem na

avtobusni postaji ustavil in se malo pogledal v vzvratno ogledalo. Bil sem, kakor da bi me iz moke potegnili, ves bel in prašen. Seveda tudi torija ni bilo mogoče prepoznati: ko sem šel na pot, je bil motor črn, plastika pa oranžna, sedaj pa sva bila oba enako bela. Frizuro sem imel od vetra in praha ter potu v nebo vpijočo in zacementirano. V kakšnem večjem evropskem središču bi bila taka frizura verjetno nekaj čisto normalnega, tu pa ni čudno, da je neko dete planilo v jok, ko me je zagledalo takšnega, in pričelo klicati mamico.

POTEM BI ŠLO SAMO ŠE PEŠ

Oddrvel sem naprej v Pivko in se ustavil v »oštariji« na križišču. Večeriti se je že začelo, ko sem se pri natakariči pozanimal, kod se mora peljati in koliko časa je do Svete Trojice. Ko sem izvedel vse potrebno in sem se hotel odpeljati, pa motor ni več dal nobenega glasu od sebe. Čeprav sem ga še tako prosil, rotil, svečke menjaval, ni nič pomagalo: ni hotel vžgati in konec. Ta dan me torej Sveta Trojica ne bo videla. Ni mi preostalo drugega, kot da sem se vrnil (v hrib) na železniško postajo, kjer sem se zasidral zunaj na klopci.

Ker je tori majhen motor, je razumljivo, da je še posebno všeč otrokom in teh je bilo s starši tudi nekaj na postaji. Ker so se tako smukali okoli motorja, sem jim razdelil krpice, da so mi vsaj prah zbrisali z njega in šele tedaj so videli, da je motorček v resnici oranžne barve in ne bele, kot je kazalo. Kmalu je bil tak kot nov — samo pokvarjen. Toda ta večer nisem imel niti volje niti moči, da bi pogledal, kaj je z njim narobe; popraviljanje sem si rezerviral za nedeljo.

Tako sem soboto prespal v spalki na železniški postaji. Res je, da sem bil precej izmučen in izčrpan, vendar sem si za vsak primer dal copate pod glavo, če na trdi klopci ne bi mogel zaspati. Celo noč sem poslušal premikanje kretnic in ropotanje vlakov, vmes pa sem tudi spal.

Zjutraj sem se umaknil na konec železniške postaje in začel odpirati drobovje. Pri toriju je to težavno, ker moraš odviti vse od sedeža do zadnje luči, če hočeš priti pošteno do motorja. No, lepe stvari sem zagledal: motor je bil kar precej bolan in bi potreboval nove organe za presaditev, ki pa jih v nedeljo pri najboljši volji ni bilo mogoče dobiti. Ni mi preostalo drugega, kot da sem zopet vse pritrdil nazaj in se odločil za vrnitev domov — z vlakom.

Tako se je končalo moje potepanje. Zasluga tega potovanja je tudi ta, da so mi sedaj primorski hribčki postali prav zanimivi. Takí osamljeni spokojno čakajo na planince, da se z njihovih vrhov veselijo pogleda in razgleda na čudovito pestro in raznoliko Slovenijo.

DALEČ ODGOVARJA PTICA POVABILU NA POT

SRCE PRISLUŠKUJE BESEDAM PROSTRANSTVA

MIRA ŠINCEK

Nocoj, ko je jesen že dodobra oskubila drevje in ko veter brezdušno pod okni premetava mrtvo, uvelo, ugaslo listje, sem se spomnila Cesariča in njegovih verzov o jeseni, spomnila sem se vzpona na Peco, istih rim, ki so mi tudi takrat šepetaje prigovarjale srcu:

*»Počasi vzpenja se v višave,
in kjer poteka, pot je njena
od listja obletavega rumena...«*

Dan je bil rdeč in rumen in je v trepetajočem zraku zrcalil vse barve zrele jeseni, ko nam je že od daleč naša Vlatka kazala bele obrise Pece, gole skale daleč pod nebom, visoko nad oblaki. Medtem ko sem pripogibala glavo, da bi iz hitrega avtomobila čim bolj videla, kam me bodo danes nesli novi gozdarji, je Vlatka pripovedovala legendo o kralju Matjažu.

Preteklo je veliko dni, celo tednov, odkar nisem tavalala po hribih in se mi je zdaj zdelo nenavadno dolgo to čakanje, da bi se s koraki naposled dotaknila kamenja, da bi v zraku zaduhala življenje gore, sprostita svoje nestrpne poglede iz okvirov in mej in nabrala nove moči za čase sivih in neskončnih deževij, ki prihajajo. Kako je Peca veličastna jeseni!

Verjamem, da je prekrasna tudi pozimi, bela, molčeča, mehka, ali spomladi — nežna, gostoleča, dehteča, prebujena v življenje; toda ob mojem prvem srečanju je bila jesen v njej in čutim, da je zdaj najlepša. Zrela je in šumeča, odeta v najčudovitejših barvah, rdeči, rumeni, rjavi, zeleni. Vsako drevo, vsak list istega debela ponuja drugačno sliko, čisto drugačen odtenek iste barve, posebne, tople.

OLIMPIADA BARV

Pod našimi koraki me listje, ki ima vsa kršne oblike in barve in je brezšumno zaradi tisočerihih kapljic jutranje rose, spominja na nekakšne tuje korake, na korake jeseni, ki je šla tod pred nami, se povzpela na goro in nam za seboj pustila porumenelo pot...

Jutro diši po vlagi listja, po skritih gobah, sladkih, neobranih malinah, sonce pa s toploto in bleščavo zlati visoke vrhove smrek. Daleč, nevidna, odgovarja ptica povabilu na pot, nebo nad stezo je čisto, brez sence oblakov.

Hodimo počasi, skoraj slavnostno, nesliš-

no, vsak na svoj način zagledan v jesen vidi nekaj drugega, odkriva nekaj svojega. Tukaj blizu plameni z rdečim listjem majhno drevo, tam dalje drugo rumeni, drugo je spet rjavo ali pa še zeleno. Olimpiada barv sredi gozda — preden bo mraz razgalil goro in ji bodo ledeni vetrovi raznesli šumečo dušo in je nikdar več vrnili, doživlja ta gora svoj labodji spev, kaže svoje razkošje in lepoto še kakšen dan, še kakšen trenutek.

Ko smo prihajali bližje višavam, so vse dalje za nami ostajale prelepe pisane barve, tema ponosnih, vitkih smrek pa nam je potopila pot, nam zakrila sonce, pomračila dan. V daljave se je raztresal smeh, otroški glasovi, in kmalu zatem je pred nami zrasla planinska kočica. Kratek počitek, sendviči, dišeč čaj iz najrazličnejših izbranih gorskih rož — in že je počitka dovolj, kajti do vrha Pece imamo še dve uri hoda.

Izbrali smo lažjo pot, se pogosto ustavljali in počasi prispeli na vrh, prostran, kamnit, raven; desno od nas je sosednja Avstrija, rdeče bel obmejni kamen opozarja na to. V poznem sijaju popoldanskega sonca nam Vlatka kaže v višini naših radovednih oči na modrem ozadju mirnega, prostranega neba komajda kaj bolj modro verigo nazobčanih, objetih gor, vrsto veličastnih vrhov — Kamniške Alpe, Triglav in kdo bi si zapomnil še vsa druga imena; treba je priti nanje, z lastnimi koraki premeriti steze, občutiti njihov mir, njihovo tihoto in vetrove, in potem nikoli več ne bomo pozabili njihovih imen, potem bodo postale in za vedno ostale vsebina spominov in hrepenenje po novih, ponovnih srečanjih.

Na drugi strani je globoko spodaj prostranstvo livad, polj, dolin, ki jih sekajo ovinkaste, neulovljive ceste ali blesteče niti vodá z razmetanimi, ponekod posamičnimi, ponekod na gosto stisnjenimi strehami, tukaj čisto blizu pa je Uršlja gora, dobesedno čez cesto, ogromna, kot pozabljena kopica sena, velikanska. Vse to gledamo in se smejemo; vesele in tople besede odnaša hladen veter v sosednjo državo prek meje brez ograde. V toplem zavetrju krademo soncu zadnjo planinsko barvo. Potem vsak sam, poglobljen v misli, naenkrat najde svoj trenutek tišine, trenutek, ko obmirujejo lastni glasovi, ko se umiri trepetanje nemirnega bitja in s srcem prisluškuje besedam prostranstva, višin, besedam gore.

S prsti grem skozi komajda še živo, rumeno in ostro travo, lasten pogled me

odnese prek modrikastih obrisov Alp, prek vrhov in prepadov v nevidne daljave, ki se iz oblakov spreminjajo v neomejeno barvo, preraščajo čas in prostor.

Nekako s strahom pričakujem in slutim, da me bo vsak trenutek nekdo iztrgal iz teh sanj z ukazom: — Hej, čas bi že bil, da gremo!

KO ZAPIHA TAM PO TRATAH...

V domu je bilo prav tako kot v pravem domu živahno, veselo, harmonika je razmetavala poskočne tone razigrane polke, mi pa smo pohiteli, da še pred nočjo obiščemo kralja Matjaža.

V vlažnem, temačnem, zavitem oknu zapuščenega rudnika je ob straži starih helebard naslonjen na težko kamnito mizo dremal, močan, velik, mračen; niti vesela svetloba baterije, topli snop žarkov, ki so rezali zaveso vlažne teme in osvetljevali umazane mlakuže vode na blatnih tleh, ga ni predramil, niti za trenutek; s stropa je enolično kapljala voda, uspavajoče počasi — in tako smo molčali, ogrnjeni z mrakom in mirom njegovega spanca.

Zunaj, pred hrupnim domom, se je luna že zdavnaj zapletla v najvišje veje črnih smrek in mrzlo noč obarvala z modrikasto modrim sijajem. Dolgo je še donela pesem in sama sem obnavljala vsak trenutek dneva, ki je bil že zdavnaj včerajšnji.

Morebiti bi bil odhod s Pece bolj žalosten, saj nerada zapuščam novega prijatelja, goro, toda Vlatka nam je odkrila naš naslednji cilj — najbližjo sosedo, lepo Uršljo goro.

Čprav je bil zaradi novih gojzarjev vsak korak neprijeten, na trenutke celo boleč, sem veselo hitela za družbo. V teku sem se poslavljala od Pece in moje »na svidenje« eni gori je postajal vse jasnejši »pozdravljena« novi.

Medtem ko to pišem, zunaj jesen razmetava preostalo listje in nenavadno diši po zimi, v vsakem dahu vetra pa so verzi:

*»Ko pa zapiha tam po tratah
njen veter, zdrznejo se trave.
V strniščih zašušti otožno:
glej, slutijo že polja sneg in kavke.«*

(D. Cesarič)
(Naše planine)

RAZGLED Z MIRENSKEGA GRADU PRI GORICI

POL SVETA JE VIDETI Z NIZKEGA GRIČA

ERNA MEŠKO

Po zanimivih člankih, ki jih že dolgo vrsto let objavlja v Planinskem vestniku, je Nada Kostanjevič že dobro znana in priljubljena dopisnica PV. Osebnost sem jo spoznala julija 1986, ko me je povabila, da greva skupaj na Mirenski grad. Nikoli še nisem bila tam in zelo sem bila vesela, da bom v družbi z Nado in njenima dvema varovancema obiskala ta biser Primorske.

Joj, kje je Prlekija in kje Primorska! Celo Slovenijo od severa na jug je trebalo prepotovati. Nada mi je svetovala postanek v Vipavi, kar se mi je po peturnem sedenju v vlaku in avtobusu prav prileglo. Srečna sem bila, ko sem na avtobusni postaji zagledala nasmejano Nado z njenima »mulcema«, kakor pravi ta plačana mama svojim varovancem. In kako vljudna sta ta fanta! Še trgala sta se, kdo bi mi nesel prtijago!

Seveda sta šla z nama na avtobus Samo in Robi; tako Nadi ni bilo trebalo skrbeti, da bi fanta doma kaj »ušpičila«. Pa tudi rada jo imata tako, da sta najraje v njeni bližini.

Po slabe pol ure vzpona iz Mirna smo dosegli cilj — Mirenski grad. Grič se dviga ob robu kraške planote na južni strani Mirna nad reko Vipavo, ki se vije tod mimo. Vrh griča doseže 120 metrov

nadmorske višine in je 80 metrov nad Mirnom. Kot mnoge slovenske griče tudi Mirenski grad že stoletja krasí Marijina cerkev. Usodna zanjo je bila prva svetovna vojna: avgusta 1917 je bila že vsa cerkev v ruševinah. Leta 1924 so na ruševinah začeli cerkev obnavljati in ko je bilo vse opravljeno, je prišla druga svetovna vojna, v kateri je bila cerkev ponovno poškodovana. Popravljeni in obnavljati so jo začeli leta 1955 pod vodstvom akademskega slikarja in kiparja Tona Kralja. Kogar zanima obširnejša zgodovina, jo bo našel v brošuri »Mirenski grad pri Gorici«, ki jo je izdala Misijonska družba z Mirenskega gradu ob posvetitvi sedanje cerkve leta 1986.

Moj namen pa je predvsem, da opišem razgled. Saj človek skoraj verjeti ne more, kaj vse se s tega hribočka vidi ob jasnem vremenu! O tem smo se lahko prepričali, saj smo imeli najboljše vremenske pogoje.

Na zahodu, 120 do 140 kilometrov daleč, je videti Dolomite v Tirolah. Njih najvišji vrh Marmolada, 3342 metrov visok, je videti za Krminom in Vidmom.

Na desno, 80 do 100 kilometrov daleč, so Karnijske Alpe, meja med Italijo in avstrijsko Koroško, z najvišjem vrhom 2816 m. Na desno, pred Karnijskimi Alpami, a že v Julijskih Alpah, 50 km daleč, je Kanin (2592 m). Ta je na severu in zahodu v

Italiji, na jugu pa v Jugoslaviji. Na zahodu pod Kaninom živé slovenski Rezijani. Za Kaninom je Špik nad Polico (2757 m) in Viš (2666 m), a ju zakriva Kanin.

Desno od Kanina je stožec Rombon (2208 metrov) nad Bovcem in 20 km od Rombona na desni je Triglav, najvišja slovenska in jugoslovska gora (2864 m). Z Grada ga vidimo tik desno od svetogorske cerkve. Navidezno prav ob Triglavu, v resnici pa nam malo bližje je Tošč (2275 metrov). Na levo od Triglava, 50 km daleč, je Vogel (2348 m) (to ni Vogel južno od Bohinjskega jezera, 1923 m).

Med Rombonom in Triglavom, ki sta od Gradu približno 55 km daleč, je v razdalji nekako 40 km Krn (2245 m). Desno se Krna drži Maselnik (1906 m). Za Maselnikom je Lanževica (2003 m).

Bolj spredaj pred vrhom Krna se nekoliko vidi Kolovrat (1243 m), ki je med Volčami in Livkom ob Soči, nekako 33 km daleč. Med Kolovratom in Ježo izvira Idrija, ki je meja med Beneško Slovenijo in Kambeškimi. Pred Rombonom je 35 km daleč položni stožec Matajur (1643 m), levo od njega pa Razor (1228 m) in Mija (to ni

veliki Razor, ki se vidi od Kranjske gore proti jugu, 2604 m).

Čez Matajur — Mijo, smer vzhod—zahod, gre italijansko-jugoslovska meja: južno je Slovenska Benečija v Italiji, severno pa jugoslovska Breginjski kot in Kobarid. Desno se Matajurja drži Mrzli vrh (1758 m). Za Mrzlim vrhom desno, 42 km daleč, je Kravji vrh (1772 m). Zadaj za goriškimi Brdi se vidi bela pika: Marijino Celje — Lig nad Kanalom. Za Brdi, 20 km daleč, je 812 m visoka Korada med Idrijo in Sočo. Desno vidimo Sveto goro-Skalnico (682 m) in zadaj Banjščice.

Še desno je Trnovski gozd z vasjo Trnovo, Kucelj (1239 m), za Kucijem malo desno je Modrasovec (1357 m), Čaven, Kolk (Kuk). Vidi se tudi del Nános; najvišji vrh, Sui vrh (1313 m), se ne vidi.

V Goriških Brdih je Števerjan, Ceróvo, Medana, Sv. Križ nad Kojskim in Oslavje s kostnico. V kostnici so posmrtni ostanke 60 000 vojakov, padlih v 1. svetovni vojni, med njimi nekaj »avstrijskih«. Desno je Podsabotin in dolg hrib Sabotin (609 m). Levo od Brd je Krminka gora in del Krmina.

Vidi se Stara Gorica v Italiji, grad nad mestom, velika stavba Malega semenišča. Nova Gorica je za Pánovcem. Na Panovcu je prav na levo frančiškanski samostan s cerkvijo iz 17. stoletja. V kripti je v Kostanjevici krsta s francoskim kraljem Karlom X. Burbonskim in krste sorodnikov. Za Staro Gorico je Podgora s Kalvarijo, potem levo Ločnik, Mossa, S. Lorenzo di Mossa, Capriva.

Desno od Sv. Gore je hrib Sv. Gabrijel (646 m), še na desno pa Sv. Danijel (554 metrov). Pod Trnovskim gozdom so Vitovlje s cerkvico na majhnem stočcu. Za Vitovljami visoko zadaj so Mali Golaki (1492 m), Mrzovec (1406 m) je malo na levo. Levo od vrha Sv. Gabrijela kuka izza hriba Porezen (1622 m). Pod Trnovim je strma stena, izpod katere izvira potok Lijak. Desno od Sv. Gabrijela, daleč zadaj, je Rodica nad Bohinjem (1962 m). Na Krasu se vidi Fajtji hrib (433 m). Nižje levo na griču je Gradišče, kjer je nekaj časa živel pesnik Simon Gregorčič.

Spodaj v ravnem so Renče, v bregu je Vogrsko, potem Volčja draga, Bukovica, Bilje, Vrtojba, Šempeter pri Gorici. Levo je Stanraž pri Gorici, na zahodu Sovodnje, Rupa, Peč, Gabrje. — Od Vrha nad Gabrijami se vidi samo šola.

Levo od Marmolade se vidi Presanella (3556 m), ki je že na zahodu od Adiže, potem Bernina (4050 m), ki je že v Švici, 280 km daleč, in desno Ortler (3899 m) v Trentinu.

Prav utrudila sem se pri naštevanju. Hvala ležna sem misijonarju Alojzu Mlakarju, ki nam je ljubeznivo tolmačil razgled, predvsem pa Nadi, ki mi je odkrila ta edinstveni košček slovenske zemlje, biser Primorske. Ne bo vam žal, če si ga ogledate.

Prva žrtev himalajske jeseni

Masao Yokoyama, 44, vodja 30-članske japonske odprave, je, kot kaže, prva žrtev te jesenske sezone na območju Mount Everesta. Umri je 2. septembra letos na severni, tibetanski strani Everesta, najverjetneje zaradi izčrpanosti med plezanjem. Novico so prinesli evropski plezalci, ki so se vrnili v Katmandu, vendar niso vedeli nobenih podrobnosti.

V celoti je tako od leta 1922 umrlo na Everestu 84 ljudi, od tega devet Japoncev. Japonci so na Everestu izgubili več svojih plezalcev kot katerikoli drugi narod razen Šerp. Dne 14. septembra pa je bila nesrečna mednarodna odprava v južno steno Lotseja. Plaz je odnesel in ubil poljskega zdravnika Czesława Jakiela, dva druga, Poljak in Italijan, pa sta jo odnesla s poškočbami.

Joz

Sovjetski tabori v Pamirju

Vsakoletni sovjetski mednarodni alpinistični tabori v Pamirju postajajo iz leta v leto vse bolj priljubljeni. To poletje so bili v njem plezalci iz 18 držav. Najmočnejša moštva so bili iz Švice (45 ljudi), ZDA (42) in Bolgarije (34). Težavne smeri in splošni dvig plezalskega standarda so bili značilnost v aktivnosti te sezone. Več navez je splezalo na Pik Komunizma (7483 m), med njimi Novozelandsca Gary Ball in Colin Monteath. Senzacija je bil spust s padalom s Pika Lenina (7134 m), ki sta ga izvedla Francoza Christophe Revere (23) in Emanuel Combe (27). — Pamir leži globoko v osrčju Osrednje Azije in ponuja alpinistom z Zahoda razmeroma poceni možnosti, da med svojim bivanjem v kampu splezajo na dva ali celo tri sedemtisočake. Ena izmed prednosti tega območja je primerno vreme. Štiričlanska novozelandska odprava je ob tej priložnosti uradno izročila Komiteju za šport ZSSR v baznem taboru povabilo, naj štirje vrhunski sovjetski alpinisti obiščejo Novo Zelandijo.

J. N.

IZROČILO PASTIRJEV

1

TO NE CEVCA

Pri Državni založbi Slovenije izide te dni druga, dopolnjena izdaja dela dr. Toneta Cevca »Velika planina«, ki ima podnaslov »Življenje, delo in izročilo pastirjev«. Prvič je knjiga izšla leta 1972, vendar je kmalu pošla. Velika planina, naša največja planina, edinstveno torišče slovenske alpske kulture, je bila namreč »od nekdanj« v središču pozornosti naših največjih planincev in raziskovalcev, dr. Cevca pa je to gradivo prvi obdelal sistematično in pregledno. Za novo izdajo je avtor razširil in dopolnil prvotno besedilo, izpopolnjena pa je tudi grafična plat knjige, za katero ima zasluge arhitekt Vlasto Kopač. V knjigi je z zgodovinskega, etnološkega pa tudi socialnega vidika opisano življenje, delo in izročilo pastirjev: začetki pastirstva na Veliki planini v srednjem in novem veku, pastirska skupnost, živinoreja, stavbe, posoda, hrana, oblačila, izdelovanje sira, navade, kar so nadvse pomembni elementi slovenske ljudske kulture. Zanimivi so tudi opisi umetniškega oblikovanja pri pastirjih: izdelovanje predmetov s smislom za obliko in estetiko, slikanje in risanje, ljudske pripovedke in pesmi. Naposled so zanimiva tudi poglavja o turističnem razvoju Velike planine, pri čemer so orali ledino »bajtarji« — zimski najemniki pastirskih koč na treh planinah, ki jim avtor knjige prav tako posveča ustrezno pozornost. Z dovoljenjem avtorja in založbe objavljamo dve poglavji iz nove, druge izdaje »Velike planine«. (Op. ur.)

ODHOD NA PLANINO

Prostrani pašniki Velike, Male in Gojske planine začno zeleneti konec maja in šele sredi junija lahko sprejmejo živino na poljetno pašo. Danes odločajo o odhodu vremenske razmere; nekoč so gnali živino na planino vedno isti dan. Vsaj do prve svetovne vojske so odhajali z živino na planino na praznik sv. Petra in Pavla (29. junija). Pred tem dnevom ni smel nihče gnati v gore niti drobne niti goveda, prav tako kot v drugih slovenskih planinah, kjer so le izjemoma gnali včasih tudi že ob kresu.

Z živino se odpravijo na planino zelo zgodaj zjutraj. Že prejšnji dan pripravi gospodinja pastirju velik koš, v katerega naloži posodo, obleko, odejo in nekaj hrane. Gospodar obesi ta zvončasti kravi ali volu večji zvonec, imenovan *tropinar* (od trop), ki je namenjen samo za slovesen odhod na planino. Ponekod, tako v Stahovici,

Stolniku, Stranjah in Gozdu, so ta zvončasto okrasili tudi s šopkom, ki so ga povezali iz nageljnov, roženkravta in rožmarina. Pastir je imel šopek za klobukom, privezali pa so mu šopek cvetja tudi na pastirsko palico. Po živino, ki v hlevu nestrpno čaka na odhod, odide pastir, medtem pa gospodar položi na prag tri križe, ki jih zloži iz šib cvetnonedeljskih butar. Ko odhaja živina iz hleva, pohodi vse tri križe. Pred vrati jo gospodinja blagoslovi z blagoslovljeno vodo in zraven reče: Svet križ božji. Ponekod, na primer v vasi Sidraž, pa dajo živini polizati sol, blagoslovljeno na dan sv. Štefana (26. decembra).

Živino ženejo pastirji na planino z blagoslovljenimi cvetnonedeljskimi šibami. Iz Bistričice se napotijo že okoli druge ure zjutraj. Še pred to uro pozvanjajo mimo vasi v dolini Bistričice pastirji iz višjih zaselkov, ki odhajajo na planino bolj zgodaj. Po poti si svetijo z lučmi (nekoč z baklami in trskami), še čakajoča živina pa nestrpno muka, ker se želi pridružiti prihajajočim tropom živine. Vedno bolj nestrpni postajajo tudi pastir in njegova dva pomagača, ki spredaj in zadaj varujeta trop v temni noči. Polovico poti na planino prehodijo namreč pastirji in živina še ponoči. Iz dolin Črne, Bistrice in Bistričice ženejo po poti, ki pelje iz Stahovice mimo Znamna čez Végrad, mimo Spodenga do Zgorenga Prepretna in mimo Velkega znamna ter Umivauneka do Apnene doline. Do časa pred drugo svetovno vojno so se pastirji med potjo ustavili ob Velikem znamenju pod cervkijo sv. Primoža in metali v nišo znamenja smrekove ali brinjeve vejice. Ko pridejo tropi mimo sv. Primoža, začena nebo zgubljeni temno barvo in skozi gozd že preseva motna svetloba.

Do Apnene doline je pot precej zložna, od tod naprej pa omaga marsikatero tele, ki gre prvič na planino, in ga le s trudom spravijo naprej po poti, ki se dviga Na jame in dalje Na prékope mimo več senožeti do Pod strnišam, Babjega trebuha in Sušav, kjer se živina ogne Pasjih peči in zavije na staro, varnejšo pot mimo Kisovca. Pastir, ki je prvič gnal na planino, je na Babjem trebuhu ali na Pasji peči vrgel na tla nekaj drobiža ali manjši hlebec kruha, da bo ponj prišla baba in bo darove pobrala, drugače bo okrog hodila s tisto točo.

Seveda današnjemu pastirju ime »baba« ne vzbuja kdo ve kako živih predstav. Drugače je bilo pred časom, ko je v zavesti ljudi živela »baba« kot mitično gozdno bitje. Njeno varstvo so si želeli pridobi-

biti s tem, da so ji darovali darove. Ni še raziskano, če je morda stal kdaj na Babjem trebuhu poseben žrtvenik, kamor naj bi bili pastirji polagali darove, kot je to bila navada pri pastirjih na Velebitu.

V zgodnjih jutranjih urah, ko prvi žarki sonca obsijejo nežno zeleno listje debelih bukev, prispe živina do gorskih pašnikov Male planine. Živina je utrujena, vendar mora dalje po rosni travi, ki jo jutranje sonce še ni moglo posušiti. Vlažne hrbte goveda obletavajo roji mušic, ki spremljajo živino vse do prostranih pašnikov na Veliki planini. Ko se ji približajo, se v daljavi na blede modrem ozadju pokažejo ostro začrtani grebeni Planjave, Škarij in Ojstrice z bleščečimi snežišči pod prepadnimi stenami.

Tudi na Veliki planini tu pa tam še leži na osojnih krajih kaka umazana krpa snega. Izpod mokre, topeče se snežne kaše sili na robah rumeno rjava lanska trava, v vodi, ki curlja izpod zaplate snega, pa poganjajo zvončice, jegličiči, zlatice in druge cvetice.

Okoli se ne more nagledati lepote. Kaj je pravzaprav na Veliki planini tako samosvojega, bi se lahko vprašali z M. Lipovškom? »Morda bližina in mogočnost snežnikov? Ali daljina obljudene ravni, ki jo kljub daljavi vidiš jasno pred seboj? Morda čar edinstvenih visokih smrek tam proti Mali planini? Ali pa izpostavljeni Poljanski rob, na zahodu prepaden, na vzhodu tako lahko položen?«

Planina pričakuje črede, odeta z gosto, temno zeleno gorsko travo. Svež, oster veter prinaša vonj po ruševju. Tropi živine, ki so do planine hodili vsaksebi, se zdaj združijo in vse glasnejše cingljanje zvoncev naznani prvi dan pašne.

Dva dni pred prihodom živine na planino je gospodar v oseku pokosil travo za pastirjevo ležišče in za krmo oboleli živini. Ko pastir prižene živino do bajte, najprej zakuri ogenj — nekoč ga je na ognjišču, zdaj v štedilniku — s šibami cvetnonedeljskih butar, ki jih je prinesel od doma. Prav tako blagoslovi z blagoslovljeno vodo bajto z željo, da bi srečno prepasel živino in jo zdravo prignal domov.

Kakšen teden pozneje priženejo po isti poti kakor govejo živino tudi prašiče.

Pred nekaj leti so zgradili žičnico s Smečjih mlak do Zelenega roba. Z njo pridejo

danes na planino predvsem starejši pastirji, pozneje pa se vozijo z njo na planino vsakotedenski obiskovalci, ki prinesejo *pwanincu* hrano za ves teden ter domov odnašajo sir, smetano in maslo.

Ob prvem dnevu je v vseh treh pastirskih vaseh zelo živo. Predsedniki planin štejejo živino, nove krave se spoznavajo med seboj in tudi pravih bitk z rogovi ne manjka. Mlajši pastirji se radovedno ozirajo za vrstniki, starejši pa se veselijo snidenj z znanci iz prejšnjih let. Še pred nekaj leti je na ta dan na Veliki planini Preskarjev oče Andrej pobiral okrog pastirjev s klubukom denar za maše, ki so jih dali brati z namenom, da bi srečno prepasli živino. Prvi dan je čutiti, da to še ni vsakdanji dan. Prebivalci teh poletnih vasi si želijo drug drugemu, da bi jih spremljalo lepo vreme in sreča. Kmalu pa vsakdanjost prinese delo in skrbi, ki prenehajo šele po vrnitvi s planine.

SLOVO OD PLANINE

Konec avgusta pastirji že čutijo, da se bliža jesen. Trava je zelena samo še na osojnih vlažnih krajih, povsod drugod pa že rumenkasta preproga prekriva velike dele pašnikov. »Ozračje je ostro in prozorno, da jemlje vid. Težki oblaki plavajo visoko nad gorami, viharji jih ženejo, trgajo, da sence bežijo iz prepada v prepad. V krošnjah bukev vzplamteva. Pod skalami žarijo gozdovi.« (J. Kozak) Živina odhaja na pašo proti Šimnovcu in Zelelemu robu. Drug za drugim pastirji z živino zapuščajo planino. Ko prekrije slana popasena pobočja, še najbolj vztrajni odidejo.

S planine se ne vračajo vsi pastirji hkrati, kakor so prišli. Čas odhoda se ravna po tem, koliko je ostalo pašne in kakšno je vreme. Vendar tudi ob dobri pašni in toplem vremenu ne ostanejo na planinah dosti dalj kot do začetka septembra (do Malega šmarna 8. septembra). J. Frischauf omenja leta 1877, da 11. septembra ni bilo na Veliki planini nobene živine, razen nekaj konj, ki so se brezskrbno podili okoli. Tudi leta 1969 ni bilo dosti drugače. Po 8. septembru jih je ostalo na Veliki planini od 35 pastirjev komaj 8, ki so pasli govedo prav nizko za Zelenim robom. J. Mesar je pisal v »Novicah«, da so leta 1875 gnali z Velike planine zaradi pomanjkanja pašne že o sv. Jakobu (25. julija), le kakih 400 volov in jalovine se je borno preživelo do sv. Jerneja (24. avgusta).

Praden pastir odide, še vse *pokoda*, pospravi, in zloži svojo opravilo spet v koš. Iz doline prideta pomagat dva poganjača, ki ženeta s pastirjem živino v dolino po isti poti, kot so gnali gor. Dan odhoda ni posebno slovesen. Pastir obesi ta *zvončasti* večji kravji zvonec, včasih jo okraši še z jesenskim cvetjem, posebno, če se

Kakšen Planinski vestnik bi radi prebrali prihodnje leto? Če nam želite pomagati, da bi pripravljali tako revijo, kakršno bi radi imeli, si vzemite malo časa in nam te svoje zamisli in želje napišite.

Seveda bomo enako veseli tudi vsakega vašega prispevka za objavo, posebno še kritičnega ali polemičnega. Vse prispevke kajpada honoriramo.

je živina dobro *spasla*. Proti poldnevu se odpravijo na pot.

Seveda pa je slovo od planine povezano z različnimi občutji. Če je bila paša dobra in je živina preživela planino brez nesreče, so pastirji zadovoljni. Vendar odhajajo starejši v dolino večkrat s težkim srcem in z mislijo, ali se bodo prihodnje leto spet povrnili na planino, s katero so mnogi povezani že od zgodnje mladosti. Ali morda ta odhod ni zadnje slovo od planine? — Mladi pa se veselijo, da se bodo spet mogli pridružiti življenju v vasi in zamenjati planinsko enoličnost z živahnostjo doline; nekateri že kar nestrpno pričakujejo odhode. Tu in tam pozdravi vrisk gorske pašnike, ki se bodo kmalu zavili v jesenske megle. Mir se vrača na planino; motijo ga le še tuji obiskovalci. Ko bo zapadel sneg, ga bodo prekrizale smučine, speljane od koč na vse strani. In vendar se v dneh, ko lega zmrzal na polja, ko se vlačijo *cunjaste megle* po robeh in padajo v mračne globeli, pastirji, tudi mladi, spet zazrejo v višine ter si zažele vrnitve na gorske pašnike. V mnogih je ta želja iz leta v leto močnejša. Srce se je povežalo s planino. Življenje niha med goro in dolino, dokler se trudno ne umiri.

Kako dolgo še?

VREME NA KREDARICI V LETOŠNJEM POLETJU

Letošnje poletje je bilo v gorah zelo dobro namočeno. Prvi poletni mesec (junij) je bil nekoliko prehladen, drugi (julij) je bil občutno pretopen, tretji (avgust) pa je bil malodane normalno topel.

Podrobnosti so naslednje: junijski temperaturni popreček, ki je znašal 2,8^o C, je bil za pol stopinje prehladen v primerjavi z normalno vrednostjo (popreček obdobja 1956—75). Mesečni temperaturni popreček julija, ki je znašal 7,1^o, je bil kar za 1,5^o nad normalno vrednostjo. Zadnji poletni mesec, avgust, pa je bil samo za 0,1^o pretopen. Njegov mesečni temperaturni popreček je znašal 6,0^o.

Mesečni temperaturni ekstremi so bili v mejah doslej znanih absolutnih temperaturnih ekstremov. Najvišja junijska temperatura je znašala 14,2^o, izmerjena je bila zadnji dan v mesecu. Že naslednji dan (1. julij 1987) pa je bila zabeležena najvišja letošnja julijska temperatura: 13,4^o. Najvišja avgustovska temperatura je merila 15,0^o, zabeležili pa so jo kar dvakrat, in to 18. in 23. avgusta. Najnižje temperature so se v vseh treh poletnih mesecih

spustile pod ledišče, in to na — 5,0^o dne 18. junija, na — 3,9^o dne 27. julija in na — 4,8^o dne 6. avgusta.

Dasi so bili poletni meseci prekomerno namočeni, so mesečni poprečki oblačnosti ostajali pod normalnimi vrednostmi. Junijski mesečni popreček oblačnosti je bil 6,9 (dolgoletni popreček 7,1), julijski 6,0 (6,4) in avgustovski 6,0 (6,2).

Heliograf na Kredarici je junija registriral 163 ur sončnega sija, kar je komaj 35 % od maksimalnega možnega trajanja sončnega sija. Največ sončnih ur je imel julij, in to 213, kar je 45 % maksimalnega možnega. Avgustovski dnevi so že krajši, zato je heliograf registriral samo 186 sončnih ur, kar je 42 % maksimalnega možnega trajanja sončnega sija v tem mesecu. V juniju je v 21 padavinskih dneh padlo 373 mm padavin, kar je 157 % od junijske normalne množine. Julija je padlo na Kredarici 362 mm padavin v 15 padavinskih dneh, kar je 168 % od normalne julijske množine padavin. Avgusta je padlo v 18 padavinskih dneh 273 mm padavin, kar je samo 116 % od dolgoletnega padavinskega poprečka. Junija in julija je na Kredarici samo deževalo, zato se je snežna odeja polagoma, a vztrajno talila. Junijska maksimalna debelina snežne odeje je merila še 330 cm (1. jun.), ležala pa je še ves mesec. Julija je ležal sneg na Kredarici samo še prvih devet dni. Največja julijska debelina je znašala 120 cm (1. VII.). V avgustu je med dežjem tudi nekajkrat snežilo in nastala je nekaj centimetrov debela snežna odeja, ki je obležala samo tri dni.

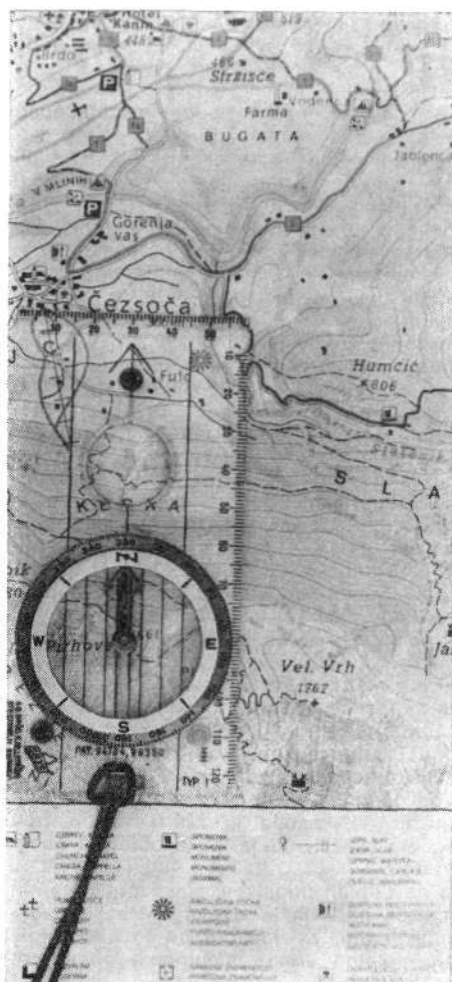
Iz navedenih podatkov, zlasti prekomernih množin padavin in visokega števila padavinskih dni, zaključimo, da je bilo letošnje poletno vreme planincem dokaj nenaklonjeno.

F. Bernot

ORIENTACIJA KARTE

Hoja s kompasom in karto je prijetno tepanje do različnih točk ali krajev v krajin. Morda postaja to zanimivo za marsikoga, vsaj tam, kjer so pota, steze in tudi ustrezne karte (večina občin ima izdaje v merilu 1 : 50 000). Zato pa moramo znati karto orientirati in pravilno brati.

Zemljevidi, planinske in turistične karte imajo le redko vrisane poldnevnik (meridiane). Nekateri pregledne občinske karte imajo vrisano koordinatno (pravokotno) mrežo (običajno z modro barvo). Na severnem in južnem robu teh kart so napisane črke od zahoda proti vzhodu (A, B, C, ...) in od severa na jug številka (1, 2, 3, ...), ki nam omogočajo, da kraj ali ulico na mestnem načrtu hitreje najdemo. Če nismo prezahtevni in tako ne preveč natančni, lahko rečemo, da je

smer teh modrih črt z juga na sever približna smer poldnevnik (vojaške topografske karte imajo zahodni in vzhodni rob res poldnevnik in so zato na zgornjem koncu malo ožje; poldnevnik se stikajo v geografskem polu). Torej naj bodo te modre črte (koordinatne črte) v smeri jug—sever »poldnevnik«. In kaj potem, če še tega ni vrisanega?

Poglejmo najprej prvi primer.

Naravnajmo kompasnik na sever (oznaka severa na vetrovnici se mora ujemati z indeksno črto). Postavimo kompas vzporedno s »poldnevnikom« blizu kraja, kjer smo. In sedaj zavrtimo OBOJE SKUPAJ, karto in nastavljeni kompas, da se igla (kazalec) poravnava s severom — pa je karta približno orientirana proti severu. Za nas je to menda dovolj natančno. Na nekaterih kartah je kot zblíževanja meridianov zapisano npr. za sekcijo Celje + 16 minut.

In če ni teh črt, drug primer.

Kartografi zagotavljajo, da so napisi kra-

jev v smeri zahod-vzhod. Pa se poslužimo tega! Tako kot prej naravnajmo kompasnik na sever (glej sliko: $N = 360^\circ$, indeksna črta; igla kaže poljubno). Zgornji rob podstavka kompasa poravnajmo z napisom kraja (na sliki: Cezsoča), ki naj bo po možnosti daljši in v bližini kraja, kjer smo (npr. Humčič, 806). Zavrtimo sedaj karto in kompas, da kaže igla (kazalec) na sever (slika: $N = 360^\circ$, indeksna črta; igla obvezno na sever!). Pa smo spet orientirali karto.

Švedska firma Silva ima samo za orientacijo karte izdelan v ta namen preprost kompas (Silva Map guide type 19, velikost 75×39 mm, ϕ 35 mm, masa 19 g), ki se vpne na karto kot pisemska sponka. S tem takoj vidiš, kam moraš obrniti karto.

Božo Jordan

odmevi

POVRŠNE PLANINSKE KARTE

V letu 1986 je izšla šesta, dopolnjena izdaja planinske karte Julijske Alpe — Bohinj v merilu 1 : 20 000. Dopolnitev v primerjavi s peto izdajo nekateri uporabniki karte sploh nismo opazili, pač pa smo videli napake, ki se vztrajno ponavljajo, in sicer:

1. Med krakoma slovenske planinske transverzale med krajema »Za Lepočami« in »Prehodci« obstaja markirana steza. Na karti je ni.
2. Označena pot na vrh Lanževice poteka po drugačni trasi, kakor je narisana, in sicer v smeri Vrh nad Gracijo—Lanževica.
3. Delno je na karti potrebno popraviti tudi trasi označenih poti na grebenu Bogatinov.
4. Vrhova Vogel (1922 m) in Žabiški Kuk (1844 m) sta povezana z označeno potjo.
5. Označena pot Žagarjev graben—sedlo Globoko je slabe kvalitete (slabo markirano). Predlagam izvedbo na karti z rdečo pretrgano črto.
6. Pot od Ribčevega laza pod hotelom Bellevue do postaje Ukanc je sprehajalna steza brez markacij. Na karti je nepravilno označena z rdečo črto.
7. Isto velja za pot na severni strani jezera.
8. Narisana označena pot Polje—planina Poljana—Suha planina v naravi ni označena. Od Polja do pl. Poljane ni vidne niti markacije, posebno začetek steze v Polju je težko najti. Od pl. Poljane do Suhe pl. je pot z nekaj stari markacijami brez označb smeri na obeh planinah.

9. Od Laškega rovta do Bukovške planine (smer Suha pl.) poteka markirana trasa po cesti, v karti ni vrisana.

Poleg tega sem po izidu omenjene karte ugotovil še naslednje napake:

10. Na Vrh nad Škrbino vodi z južne strani označena pot.

11. Dom Savica in Mladinski dom nista planinski postojanki.

12. Od pl. Vodični vrh vodi proti jugu označena steza in se priključi označeni poti Pršivec—Vogar.

13. Od pl. Krstenica vodi neoznačena steza do planine Blato. Južno od planine Krstenica je lovška koča.

Najbolj kritična napaka je vrisana markirana pot v točki 8, ki je v naravi ni. Potrebno je poudariti, da takšni napačni podatki pomenijo napačna izhodišča pri načrtovanju izleta, v mnogih primerih odstop od izleta, v najneugodnejših primerih pa tudi nesrečo. Planinci ne moremo razumeti, zakaj izdelovalec planinske karte kljub opozorilu vztraja pri napačnih podatkih. V dvomljivih primerih je potrebno na terenu preveriti dejansko stanje.

Precej več napak je v planinski karti Karavanke — osrednji del in Grintovci, merilo 1 : 50 000, druga izdaja:

1. Na karti manjka označena pot Pristava—Jelenkamen.

2. Označena pot Pristava, Medji dol, Seča — varianta tvz — na karti to ni označeno.

3. Pot Seča, Potoški Stol, Prešernova koča je označena, na karti to ni narisano.

4. Trasa označene poti na severni strani Stola ni pravilno narisana. Na grebenu je sedaj mejni prehod (realizirano po izdaji karte).

5. Pot sedlo Belščica—vrh Svačica je označena (avstrijske markacije), na karti ni vrisano.

6. Pot Medvedjak—Veliki vrh je na avstrijski strani označena, karta nima vrisano.

7. Pot Košutica—sedlo Čez babo (Hajnževo sedlo) ni markirana in zavarovana, na karti je označena pot.

8. Pot Hajnževo sedlo—Veliki vrh je dobro zavarovana in označena, v karti ni vrisane poti.

9. Pot Veliki vrh—Kofce gora je markirana, v karti ni vrisane poti.

10. Označena pot Matizovec—Dom na Kofcah ni pravilno narisana.

11. Označene poti okrog Košutnikovega turna je potrebno na karti korigirati.

12. Na karti manjka označena pot Košutnikov turn—Dolga njiva.

13. Trasa označene poti Jenkova pl.—Vel. Baba—Jezersko sedlo na karti ni pravilno vrisana. Pot se umika z grebena najprej na zahodno stran, nato pa na vzhodno.

14. Na karti manjka označena pot od spodnje postaje tovarne žičnice za Češko kočo do priključka na označeno pot.

15. Na karti manjka označena pot pl. Osredek—Kamniški vrh—Bistričica.

16. Na karti manjka označena pot izpod Stegovnika mimo Javornikov na Javorniško sedlo.

17. Na karti manjka označena pot Dom pod Storžičem čez Senožeti proti Slaparski vasi.

18. Na karti ni označene poti Vel. Poljana—Zalog (odcep od narisane markirane poti Vel. Poljani—Povlje).

19. Na karti manjka označena pot Mala Poljana—Gozd (do priključka na narisano označeno pot Tolsti vrh—Gozd).

20. Na karti ni narisana označena pot Vodiška planina—Stočje.

21. Enako manjka markirana pot Vodiška pl.—Kamna gorica (del).

22. Na karti manjka več objektov, ki so zanimivi za planince: »betonska« in lovška koča pod Stolom, Sankaška koča pri Sv. Petru, lovška koča v Hudičevem borštu.

23. Dosti gozdnih cest ni narisanih, npr. Mače—spodnja postaja tovarne žičnice na Kališče, Kamniška Bistrica—Kurja dolina.

Kasneje sem ugotovil, da niso narisane še naslednje označene poti:

24. sedlo Suha—Kočna — priključek na geološko pot,

25. Žirovniška planina — priključek na ozn. pot Zabraška pl.—Stol,

26. Poljče—Sv. Peter,

27. Škrbina—Macesje—Košutnikov turn,

28. Javorniški preval—Bašeljski preval (priključek na tvz),

29. pl. Javornik—Stegovnik (zahodno od Javornikov),

30. Kranjska koča na Ledinah—Škrbina med V. Babo in Ledinskim vrhom.

Ker se stanje poti spreminja in nastajajo tudi novi objekti, je karta po desetih letih že zastarela. Zato je toliko bolj potrebno, da je karta ob izidu čimbolj verodostojna. Napake v točkah 1 do 23 sem opazil na 1. izdaji karte Karavanke, jih zbral in dne 7. 11. 1983 pismeno opozoril Planinsko založbo. Vendar je izšla 2. izdaja karte z vsemi navedenimi pomanjkljivostmi. Predvidevam, da so poslali pismene pripombe tudi drugi uporabniki karte. Smatram, da takšnih napak Planinska založba v bodoče ne sme več dovoliti. Rok izida karte ne sme biti pomembnejši kakor kakovost.

Vprašanje je, kako seznaniti planince z ugotovljenimi napakami na planinskih kartah ter tudi s stanjem poti, koč idr. Sprejet je bil že sklep o realizaciji planinskega informativnega centra, zaenkrat pa iz tega ni nič.

Za obravnavane podatke, ki so več ali manj spremenljivi, bi bila verjetno uporabna medijska oblika teletekst pri RTV Ljubljana (televizija). Vsekakor je potrebna organizacijska, finančna in nasploh kompleksna analiza. Pri tem ne bi smeli pozabiti na sodelovanje turističnih organizacij.

SPOMINI IN STVARNA SEDANJOST

Planine so me zasvojile že v rosi mladosti, ko me je, še ne desetletnega po biča, popeljala moja že davno pokojna mati na Areh. Za tiste čase, okrog 1925. leta, je bila to že spoštovanja vredna »tura«. Vsega se še živo spominjam, čeprav je tega že prek 60 let. Hodila sva po makadamski cesti, ki takrat za automobile sploh ni bila primerna (le kdo je takrat že imel avto), prek vinorodne Kovače vasi, mimo Jesiha v strmino po raznih bližnjicah, ki so tu in tam prečkale cesto, pa do Šmartnega na Pohorju. Starši so bili precej poznani pa sva se morala pogosto ustaviti ob kmetijah na kratek klepet z znanci, pri čemer je precej časa šlo v izgubo. Ne spominjam se več, koliko časa sva hodila do Šmartnega, vse-kakor pa mnogo dlje, kot danes potrebuješ z avtomobilom.

Za Šmartnim se je za naju pričela pot v neznano. Obstajali so le pohorski kolo-vozji, markacije, kolikor jih je tiste čase sploh bilo, pa so bile zelo redke in po-manjkljive. Zato sva morala kmete, ki so z volmi ali konji vozili plohe v dolino, pogosto prositi za nasvet, kako in kje do Areha. Pohorci že po naravi niso preveč zgovorni in mnogi so vprašanje »frakar-jev« kar preslišali. No, nekateri so ven-darle odvrnili, da je potrebno do prvega ovinka kar za nosom, pri prvem odcepu »stija« (levo), pri naslednjem pa »bistahar« (desno). To je običajno veljalo za vprežno živino, pa tudi za naju radovedneža. Tako sva — zdelo se mi je cela večnost — pozno popoldne končno pricijazila do kme-tije Žigart. Družino sva dobro poznala, bila bogato pogoščena in celo sam Žigart naju je pospremil do Ruške koč, do ko-der ni bilo več daleč. Dobesedno same-vala je nedaleč od cerkvice, pravi kont-rast današnji podobi z modernim hote-lom in smučarskimi progami. Živo se spominjam, da sva prispela ob sončnem za-hodu in da me je ta s pogledom v dolino prav očaral. Pozneje sem se ga mnogo-krat spomnil ob sončnem zahodu na vrhu Triglava, kjer sem doživel nešteto sonč-nih vzgodov in zahodov.

Od tega prvega pohoda na Areh sem bil s planinami »zastrujen«.

Leta so minevala, doraščal sem in si z mnogimi samopohodi pridobil izkušnje. Seznanil sem se s cepinom (ta me še danes spremlja), derezami in vrvmi, imel pa sem veliko srečo, ker je v naše mesto prišel Janez Čuk, ki je nekaj let služboval v tem kraju. Pravili so, da sva kot rit in srajca. Bil je izkušen planinec, jaz pa v

primerjavi z njim še pravi zelenec, čeprav sem bil pred tem že na Grossglocknerju, Grosswedigerju, Hochschwabu in še marsikje drugje. Z Janezom sem prehodil Julijce in Kamniške vzdolž in povprek in še v Italijo sva jo včasih mahnila. Man-gart je bil takrat še italijanski, kot so, žal, danes Belopeška jezera in Višarje.

Vse to se je dogajalo pred drugo sve-tovno vojno. Takratne planinske opreme ne gre primerjati z današnjo. Težke in bogato okovane gozdarice so zamenjali gumijasti podplati, na katere se sneg ne lepi tako hudo kot na okovanke, da druge opreme od nahrbtnika do vsega drugega sploh ne omenjam.

Vse to je lepo in prav, marsikaj pa se je, žal, spremenilo na slabše. Včasih je bilo prav nemogoče, da se planinca, ki sta se srečala, ne bi pozdravila. Običajno je prvi pozdravil mlajši; izmenjala sta nekaj besed in si zaželela srečno pot. V vsaki koči si bil dobrodošel, vzdušje pa je bilo pristno planinsko in pijančevanja sploh ni bilo, vsaj jaz ga nikoli nisem opazil. Si-cer pa so si pivo ali vino lahko privoščili le redki, ker je za povprečni žep — da ne omenjam študentskih — bilo predrago. Čaj in enolončnica sta bila tudi za plitek žep, če pa kakšen planinec tudi za to ni imel denarja, mu je mnogokrat poma-gal oskrbnik ali kateri od »premožnejših« planincev. Spominjam se mnogih takih oskrbnikov na Kredarici, v Kocbekovi koči pod Ojstrico in na Okrešlju. Na Prisojnik sem šel večkrat, včasih s pokojnim oskrb-nikom Hanzom, po katerem se imenuje Hanzova smer. Pa ne za plačilo, marveč iz golega prijateljstva je šel z mano, »za kratek cajt«, kot je dejal. Povedal mi je marsikatero zanimivo štorijo še iz časov, ko je »raubšical«. Bil je duša in pol za tiste, ki jih je maral, na kratko navezan pa za tiste, »ki so mu smrdeli«.

Čuden občutek me prevzame, ko se spominjam tistih davnih časov, zmrazi pa me, ko jih primerjam z današnjo stvarnostjo. Pred dnevi sem doživel prav čuden do-godek, zaradi katerega sem se pravzaprav spravil k temu pisanju. S prijateljem, ne-kaj mlajšima od sebe, oba sta velika pri-jateljela narave, sem se podal iz Mojstrane mimo Peričnika in prek Galerij do Alja-ževega doma, pa od tam prek Praga na Kredarico, kjer smo prenočili.

Pravzaprav velja »prenočiti« samo za mene dvainsedemdesetletnika, saj mi je tova-rišica v recepciji — zelo prijazna in ustrežljiva deklica — omogočila spanje v depandansi pod Kredarico, kjer sem pre-spal v skupini planincev iz Mežice. Izraza planinec pa ne bi mogel uporabiti za skupino (menda prek 80, če ne celo več) planincev-pivovarnarjev iz Laškega, s ka-terimi sta bila prisiljena prenočiti moja prijatelja. Zrlu (pilo ni ustrezen izraz) se je že, ko smo prispeli, kričalo in »prepe-valo« in muziciralo (tudi godbo na pihala

so imeli s sabo) se je v trdo noč, da na spanje ni bilo niti misliti.

Razmišljam o fenomenu pijančevanja na planinah in se sprašujem, zakaj. Težko bi okrivil oskrbnika na Kredarici, ker kot tajnik našega PD dobro poznam finančno stanje v planinskih društvih. Od enolončnice in čajev ni mogoče vzdrževati planinske postojanke. Od zneska, ki ga obiskovalci koč odštejejo za prenočišče, prav tako ne, še manj pa od dotacij ZTKO in ZTKS. Pa smo v začaranem krogu! Upoštevanja vreden dohodek je le dobiček od prodanih alkoholnih pijač. Te so sicer drage, pa menda še vedno prepoceni. Če bi liter vina stal 10 000 dinarjev namesto 5000, bi ga sicer manj prodali, prihodek pa bi verjetno bil enak. Nerazumljivo mi je, koliko te »zlahtne« pijače požrejo (ne popijejo) tako imenovani planinci.

Zgodaj zjutraj smo vsi trije odšli s Kredarice (v kako lepem spominu jo imam od prej!) do Doliča in od tam prek Hribaric do Zasavske koče. Bili smo hudo razočarani, ko nam je uslužbenka v koči povedala, da tu ne bomo mogli prespati, ker so vsa ležišča rezervirana za pivovar narje iz Laškega. Če psu naliješ terpenina pod rep, je ne bo tako ubral, kot smo jo mi trije po tej novici. Prenočili smo v koči ob Jezerih in se naslednjega dne prek Komarče spustili v dolino.

Nisem noben filister ali moralist, vendar ne morem razumeti, pa če se še tako trudim. Vse ima svoje meje. Ljudje, poveselite se (pijte) v dolini, kjer je pijača bližje in še znatno cenejša, pijančevanje udomačeno in že kar običajno (Slovenija — moja dežela), na planinah pa skušajte živeti in se obnašati po planinskem kodeksu in če ne veste, kaj zahteva, se z njim čimprej seznanite, če boste še hodili po planinah. Skoraj vsi planinski pijančki so člani kakšnega PD, ki mu res ne delajo časti. V naših planinskih kočah prenočuje tudi precej tujcev iz različnih predelov Evrope. Hudo me skrbi, kaj si mislijo o slovenskih planincih pijancih, saj pri razočaranju in jezi po neprespani noči mečeš vse v en koš. Zato me je pred njimi kot Slovenca hudo sram. Precej dobro poznam avstrijske gore, kjer se režim v njihovih kočah ne razlikuje bistveno od našega, razen po cenah. Takih bakanalij, kot si jih privoščijo nekateri naši planinci, bi si tam komaj pokojni Onassis pri vseh svojih milijardah lahko privoščil — če bi si jih seveda smel.

Mislím, da bi o takih primerih morali razmisliti v PZS. Zahtevali naj bi vsaj to, da se s kravaliziranjem v kočah preneha po 22. uri, kot piše na hišnem redu. Tu tudi ljubi dinarček ne bi smel odigrati nobene vloge! Kaj pomaga zapreti točilnico ob 21. uri, ko pa si porabniki oskrbijo pijačo že prej! Potem pa obležijo kot po bitki na Kosovem polju. Res me preseneča, da v planinah ni več nesreč in tudi ne vem,

ali so take, ki so posledica preobilice zažutega alkohola, sploh kje registrirane. Mislím, da bi PZS morala razmisliti tudi o pomoči oskrbniku ob dnevih, ko pričakuje naval planincev, na primer v obliki gorske straže ali podobnega, ki bi zmogla ustvariti avtoriteto in poskrbeti vsaj za osnovni red in disciplino.

Moja planinska pot se izteka. Ostane mi vseeno zavest, da so me planine s svojo nepopisno krasoto osrečevale že od mladosti naprej. Da sem jih užival s polno žlico in tudi svoje otroke popeljal na isto pot — danes jo že ubirajo tudi vnučki. Le tisti, ki je sam doživel to, da je bil na Triglavu s sinom in vnukom, lahko razume, kaj tak občutek pomeni. Sicer pa priznavam status Slovenca le tistemu planincu, ki je bil vsaj enkrat na naši »sveti« gori — Triglavu.

Herbert Maček

ZDRSI NA GROSUPELJSKI POTI

V PV 1987, str. 96, je bil objavljen prispevek PD Grosuplje pod naslovom »Tudi to se dogaja«, v katerem je bila zahteva po prepovedi objavljanja člankov o tem PD brez uradnega žiga PD. V članku je navedeno, da društvu povzroča težave oz. nevšečnosti občan-planinec Š. Š., ki da zelo rad pošilja netočne članke o delu društva, poleg tega pa Š. Š. prispevkov ne podpisuje s svojim imenom, ampak vedno koga drugega.

V PV 1987, str. 283, je bil nato objavljen odgovor prizadetega Š. Š. — Štefana Štembergerja, ki navaja kot razlog za nerazumevanje in razprtije s PD pismo, ki ga je poslal Andrejčič iz Lesc, planinec, ki si je na Limberku zlomil nogo. Prizadeti nadalje navaja, da je pod vse prispevek korektno in čitljivo podpisal sebe in ne drugih. Omenja tudi, da mu je nevšečnosti povzročala predvsem planinka A. B. in da mu ni jasno, zakaj so se nekateri iz PD spravili nanj in ga žalili celo v PV.

Za PV 1986, str. 418, je podpisani Štefan Štemberger napisal članek »Grosupeljska pot delno urejena«. V članku je navedeno, da pot iz smeri Sp. Slivnica—Limberk—Stari grad še ni v celoti urejena, je pa prehodna.

Ker sem imel dnevnik te poti in ker sem smatral, da pač ne bo posebnih težav, sem se 26. avgusta lani podal na pot in do 6. septembra — seveda s presledki — obhodil vso Grosupeljsko pot razen Limberka in Starega gradu. Pri tem sem ugotovil, da je Grosupeljska pot še zelo pomanjkljivo markirana, na več odsekih pa sploh ni bilo markacij. Zato sem več-

krat zašel in hodil po brezpotjih. Delno so mi pomagale iskati pravo pot markacije drugih poti, kot npr. TV, M, E6, LJ-ZG in II.G.O. ter podatki domačinov, ki pa so bili večkrat netočni. Ko sem 6. septembra lani iskal pot na Stari grad iz smeri Vodic oziroma Limberka, sem po nasvetu neke domačinke prilezel na neki hrib, kjer pa ni bilo nobenih razvalin. Po poti oz. brezpotju po hribu navzdol, kjer je bilo polno kamenja, skal in podrtih dreves, sem stopil na kamen, ki se mi je spodmaknil, in padel, vendar brez posledic. Samo nekaj korakov potem sem se spotaknil ob veje podrtih dreves ter nemarno padel z levim kolenom na skalo, in sicer direktno na pogačico kolena. Gledal sem predvsem, kako bi prišel mimo podrtih dreves, premalo pa sem gledal pod noge. Nisem pa si zlomil noge, kot navaja Štemberger v svojem dopisu. Sreča v nesreči je bila, da so bili v bližini delavci iz Bosne, ki so me prepeljali z dostavnim kombijem do avtobusne postaje na Rašici.

Po skoraj enomesečnem zdravljenju sem se 2. oktobra ponovno podal na Grosupeljsko pot in obhodil še Limberk in Stari grad. Ugotovil sem, da je od vasi Predole pot na Limberk lepo markirana. Na vrhu Limberka sem se vpisal v knjigo in pohvalil markacista Š. Š. in R. P. Iz Limberka na Stari grad je bilo malo teže slediti markacijam, ker prave poti vsaj v začetku ni. Pri tem pa sem ugotovil, da sem na Limberku že drugič, ker sem se nanj povzpel po brezpotju približno v smeri, kjer je sedaj markirana plezalna pot. Na Starem gradu sem se na zadnji KT zadovoljno oddahnil po (ne)srečno prehojeni Grosupeljski poti.

Na PD Grosuplje sem poslal dopis, v katerem sem navedel pomanjkljivo markirano pot in seveda svojo nezgodo, za katero nisem obtoževal nikogar. Mogoče je bila za nesrečo kriva tudi moja že kar visoka starost in premajhna pazljivost ali pa nesrečno naključje, saj je bila to moja prva večja nesreča v gorah. Vendar pa sem mnenja, da je bila objava Štefana Štembergerja, da je pot delno urejena, le malo pre zgodnja. No, v opravičilo naj bo, da je ravno za Limberk in Stari grad navedel, da pot še ni urejena, je pa prehodna. Uradno pa je bila pot odprta 25. oktobra lani.

Posledica mojega dopisa na PD Grosuplje, za katerega mislim, da nisem bil preveč kritičen, je bila, da sem prejel poleg dopisa Anke Balantič, ki me je obvestila o (ne)markiranju Grosupeljske poti in drugih domačih razmerah oz. zamerah, še nepodpisano dopisnico, v kateri sem bil označen kot dober (prečrtano) in popravljen na »zanič« planinec. Ker sem smatral, da se ta dopisnica mene ne tiče, sem jo odposlal nazaj na PD, da jo mogoče izročijo naslovniku.

No, in ker sem »zanič« planinec in tudi moje levo koleno je bilo res zanič, sem šel pod rentgen in na podlagi podatkov, da je pogačica počena, so me v bolnišnici na Jesenicah operirali. Čeprav je po operaciji preteko že skoraj dva meseca, še vedno malo šepam.

Želim samo to, da se grosupeljski problem, če še obstaja, tovariško reši. Ker se nisem mogel udeležiti otvoritve Grosupeljske poti, čeprav sem bil nanjo vabljen, sem pa še sedaj pripravljen, da se srečamo v domu na Polževem ali pa kje drugje.

Vsem lep planinski pozdrav!

Toni Andrejčič-Čika Tonči

ENOTNOST PLANINSKIH ORGANIZACIJ

Naslov tega mojega razmišljanja je sicer nekoliko ambiciozen, vendar naj ga kar takoj pojasnim:

Prvič, če bo organizacija enotna, bodo tudi planinska društva oziroma njihovi člani enotni, to pa dandanašnji potrebujemo bolj kot kdajkoli prej. Ob večji enotnosti bi racionalneje izkoriščali sredstva, ki so podlaga za obstoj in delovanje.

Drugič, zakaj tako veliko število planinskih društev? So primeri, ko je v manjših krajih toliko društev, kolikor je gospodarskih organizacij oziroma delovnih enot oziroma tozdov. Če bi skupaj zbirali denarna sredstva, bi to dajalo mnogo večji učinek, kot pa ga daje sedaj, ko nekateri životarijo, drugi pa živijo potratno. Kaj se ustvarja s tem, ni treba posebej poudarjati. Da je res tako, potrjujejo dejstva. Treba je stvari poznati, ne pa verjeti zamisliti brez izkušnje. Izkušnje najboljše potrjujejo stanje. Tretjič, če bi prišlo do tega, da bi vsaka občina imela svoje planinsko društvo ne glede na pripadnost članov, bi republiška zveza oziroma zveze bile v ugodnejšem položaju in bi lahko bolje spremljale delo in potrebe planinskih društev. Denarna sredstva bi morala biti na žiro računu republike, prav tako kot materialna sredstva (domovi, kočje, bivaki itd.). V tem primeru bi sredstva izkoriščali po določenih kriterijih.

Čemu predlagam takšno upravljanje v planinskih organizacijah? Čisto preprosto iz praktičnih vzrokov, ki sem jih spoznal ob svojih opažanjih naokrog po naših gorah. To nujno narekujejo srečanja s planinci in z njihovimi možnostmi, način izkoriščanja domov, obnašanje v domovih, planinskih kočah in bivakih. Če bi bila organizacija enotna, bi lahko pod določenimi kriteriji

oblikovali cene od prehrane do prenočevanja na realnih podlagah. Stanje, kot je zdaj, pelje k slabšanju in zmanjševanju planinske aktivnosti, to pa ne škoduje samo planinstvu, ampak tudi celotni družbi. Premisliti bi bilo torej treba in začeti akcijo, ampak ne akcije počasnosti in čakanja, temveč čim hitrejše spremembe, dokler še ni prepozno.

Josip Sakoman

iz planinske literature

Pet zakladnic velikega snega

Braco Zavrnik: Pet zakladnic velikega snega. 1. izdaja 30. knjige iz zbirke Domače in tuje gore mariborske založbe Obzorja v uredništvu Franca Vogelnika. Spremno besedo je napisal France Forstnerič.

Jalung Kang ali po tibetansko »pet zakladnic velikega snega« je 8505 metrov visoka gora v Himalaji, v pogorju Kangčendzenge, tretje najvišje gore na svetu, kjer se je pomladi 1985 mudilo trinajst slovenskih alpinistov pod vodstvom Toneta Škarje. Vrh gore sta dosegla Tomo Česen in Borut Bergant, toda vrnili se je le Tomo, Borut, »čigar spominu posvečam knjigo«, kakor pravi avtor »Ob koncu«, je ostal — tam (vedno znova se je težko sprijazniti, da je tudi minevanja na gorah del vzpenjanja nanje).

Braco Zavrnik je odpravo spremljal kot reporter 7D in Večera. In kakor pravi, mu je odprava pomenila »stvarni okvir« za zgodbo v naši pričujoči knjigi »Pet zakladnic velikega snega«. Potemtakem bi kot bralci upravičeno pričakovali pisanje — ki ne mora nujno biti ravno izčrpno — o odpravi, o njenem poteku in delu na gori. Seveda je v knjigi govora o slednjem, predvsem v obliki nekakšnih izsekov iz življenja članov odprave. Toda če smo le preveč pričakovali takšno branje, tega v celoti nikakor nismo dobili. Zavrnik se v svojem potopisnem knjižnem prvencu, sestavljenem iz 22 poglavij (za katerega pisec spremnega besedila na zavihku knjige, Zavrnikov novinarski kolega Forstnerič, med drugim tudi pravi: »... nadarjeno delo, pravzaprav skoraj odkritje, ki nas preseneti in očara v sporočilnem in izraznem, še posebej pa v zvrstnem pogledu... Ta knjiga je potemtakem čast vsem našim gorniškim odpravam...«; v Forstneričeve misli menda ne bomo dvomili, seveda pa imamo — vsi bralci — pravico do svojega mnenja. Gorniki in poznavalci gorniške literature menda še posebej!), ukvarja z ostalimi dogajanjimi okrog tega potovanja, vezanimi na Nepal in njegove religiozne in druge posebnosti in značilnosti.

In še: avtor se predvsem ukvarja sam s sabo, s svojimi čustvi, zapažanja in opažanja na tej poti. Pri tem je znal biti opazovalec življenja pod Himalajo in seveda tudi bralec knjig domačih avtorjev, kakor navaja »Ob koncu«, o zgodovini gorništvu v Himalaji, katerih podatki so mu prišli prav pri pisanju. Popolnoma razumljivo je, da Zavrniku ne moremo oporekati mojstrstva in prepričljivosti pri tem, sukanja peresa, saj je šolan, tudi nadarjen za takšno početje. Toda ko knjigo odlagamo, nekako nismo bralno v celoti zadovoljeni, zato lahko mirno in brez slabe vesti do avtorja ugotovljamo: boljše stvari slovenskih avtorjev o Himalaji so bile napisane že prej (kajti težko je na enem samem potovanju zajeti in — dojeti utrip te dežele, Nepala in njegovih ljudi; drugo je pisanje spretno reportaže direktno s poti).

To naj seveda ne bi pomenilo, da mora »Pet zakladnic velikega snega« Braca Zavrnika ostati na policah. Nikakor ne! Je kljub vsem navedenim pomislekom avtorja te recenzije dovolj zanimivo branje o mnogim še vedno neznanem Nepalju in Himalaji. O vseh lepotah in čudesih tega sveta. Avtor se je vsekakor trudil v svojih razmišljanjih v besedi in sliki prenesti bralcu neko sporočilo, svoja videnja nepalskega sveta in življenja na odpravi.

Milan Vošank

France Stele, Triglav

Zbirka slikovnih knjig o naših gorah se skoraj vsako leto poveča za nekaj naslovov. Tudi o Triglavu je že marsikaj izšlo. Vendar ima Stelletova knjiga svoje posebno mesto.

Avtor je znan po uspešni monografiji Grintovci (DZS, Ljubljana 1983), po nekaj razstavah, po fotografijah, objavljenih v različnih revijah.

Tokrat nas je obogatil s knjigo o našem gorskem očaku in njegovem bližnjem kraljestvu. Spet se je odločil za črno belo fotografijo, ki jo mojstrsko obvlada. To so pokazale predvsem njegove razstave, saj nobena reprodukcija ne more v celoti pokazati vseh odtenkov originala. Črno bela tehnika mu omogoča, da motive ujame »grafično«, da poudari kontraste, a tudi vremenske in splošne atmosferske razmere: oblake, meglice, njih valovanje in žarjenje, fino stopnjevanje v globino, višino in daljino, meglena morja z vrhovi kot otoki, pretakanja megla čez sedla in grebene, še posebej pa občutenje ozračja, ki daje goram drugačno toplino in kolorit, kakor če bi jih slikal v vakuumu.

Ta tehnika je posebej primerna za lov na zimske motive, ki jih je v knjigi sorazmerno precej, zlasti tistih »z malce snega«, ki še ne prikriva morfoloških oblik v krajini.

Naslednja značilnost je povezana z avtorjevo poklicno usmeritvijo. Je dipl. ing. lesarstva in očitno zagledan v les. Viharniki in odmrla drevesa, podrta debla, zveržene in oglodane korenine, ki so jim sončne pripeke in mokre nevihte razgalile notranjo strukturo, pritegujejo njegovo pozornost. Prav tako les, ki ga je obdelal človek: pastirski stanovi, vogelne zveze, ostrejša, skodle, vrata in okna, zapahi, notranjost preprostih zavetišč. Sploh nas avtor usmerja v nove vidike gorske stvarnosti. Malo je že znanih in ponavljanih motivov, povsod so nova izhodišča, drugačni zorni koti, različna razpoloženjska dna. Prav v tem pa se izkaže prednost črno bele tehnike, ki pušča človeku prostor za vnašanje osebnih občutij ob doživljanju slike.

Še neko prednost ima njegov pristop: zna ceniti lepoto v drobnih stvareh. Lepota ni ujeta v mogočnost. Če je lepota sijaj bitja (splendor entis po Avguštinu), nam lahko prisije iz še take malenkosti: boveda neža, rosna kaplja, tanek vodni curek v napajalnem koritu. Stetelove fotografije so v polnem pomenu besede umetniške; predmet ne nastopa samo kot predmet, marveč je ožarjen s človekovim sodoživljanjem in potopljen v celotno osebnost. »Samotni macesni, viharniki, dramatična svetlobna razpoloženja z oblaki na nebu, prisotnost velikanskega gorskega prostora, ki nas vabi v svojo globino, se v tem popotovanju menjavajo z detajli, ki jim dajejo človeško dimenzijo. To so podobe, ki si jih ogledujemo ponovno in ponovno, kadar so gore daleč, hrepenenje po njih pa je veliko.« Tako France Zupan v uvodni besedi. In to se mi zdi največja vrednost zbirke: fotografija uvaja v osebno doživljanje.

Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani je dobro opravila zahtevno nalogo: slike so čiste in jasne. To daje knjigi dodatno vrednost. Morda si bo kdo — z menoj vred — zaželel, da bi vsako sliko poleg naslova uvedel še kakšen globlji stavek, navedek, verz. Avtor ni iskal rešitve v tej smeri. Verjetno namenoma ne, verjetno je imel svoje razloge.

Knjiga je izšla v samozaložbi. Format je nenavadno velik, 25 × 31 cm. Ima 120 strani. Dobi se v vseh knjigarnah. In seveda pri avtorju.

Miha Žužek

Nove karte

V zadnjem času je prišlo na trg nekaj novih in nekaj ponatisnjenih kart, ki so zanimive tudi za planince. Vse je pripravil Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo v Ljubljani. Posredujemo nekaj osnovnih podatkov.

KOROŠKA ima naslov turistična karta koroških občin (Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec),

izdelana v merilu 1 : 75 000. Koroška krajina, kot so jo poimenovali v kratkem opisu, obsega okoli 104 km², od česar je 66 % gozdov, 30 % kmetijskih in 4 % ostalih površin. Območje je zelo razgibano, saj sega od nadmorske višine 327 metrov do 2126 metrov. Karta je izdelana zelo precizno, polna je raznih imen in znakov, na pogled zelo natrpana z vsebino. Primerna je za načrtovanje poti po tem območju. Škoda, da je neizrabljena hrbtna stran.

Turistična karta SLOVENSKE KONJICE je izdelana v merilu 1 : 50 000. Tudi ta je natrpana z vsebino, predvsem turistično. Prikazane so avtobusne postaje, bencinske črpalke, mehanične delavnice, zdravstvene postaje, postaje milice, banke, pošte, gostinski objekti, gradovi, spomeniki vseh vrst, muzeji, športni objekti za letne in zimske športe, planinske kočice, kmetije kmečkega turizma, razgledne točke in še kaj. Zanimiva je predvsem zaradi podrobnega prikaza območja Rogle. Hrbtna stran je izpolnjena s kratkim opisom območja v 4 jezikih, podrobnim načrtom Konjic in Zreč in nekaterimi naslovi.

Našo pomembno naravno znamenitost predstavlja karta ŠKOCJANSKE JAME v merilu 1 : 6000. Na njej je prikazano celotno območje naravnega spomenika Škocjanskih jam s vso za obiskovalca potrebno vsebino. Na hrbtni strani je podrobneje predstavljen podolžni profil jame z opisom vseh zanimivosti in pravil obnašanja v jami.

V ponatisu so izšle naslednje dopolnjene izdaje:

— TRIGLAVSKI NARODNI PARK v merilu 1 : 50 000 — tretja izdaja,

— JULIJSKE ALPE — vzhodni del prav tako v merilu 1 : 50 000. To je že sedma izdaja te karte, ki jo očitno zelo uporabljamo,

— ISTRa z otoki v merilu 1 : 300 000 je tudi že sedmi dopolnjen ponatis te karte. O novih kartah, ki jih je pripravil Geodetski zavod SRS, bomo poročali v prihodnji številki.

Peter Svetik

Turistična karta občine Slovenske Konjice

Že pred dvema leti smo dobili karto občine, sedaj je izšla še turistična izdaja (merilo 1 : 50 000; leto izdaje 1987). Na zadnji strani ima še načrta Slovenskih Konjic in Zreč s kratkim podatkom o občini in 7 delovnih organizacijah. Karta občine ima bogate turistične podatke, ki so prikazani s simboli (vseh ni v legendi). S posebno barvo so vrisane planinske poti. Zelo dobro ima vrisano traso planinske poti XIV. divizije. Na Zg. Slemenih je žig v hiši zahodno od kote 626, ki je na razgledni vzpetini in je le skok s trase.

Mnogo bolje od originala ima vrisano traso na Paškem Kozjaku (Basališče 1272 metrov). Z Lindeškega gradu je lep razgled, kar pove tudi oznaka na karti.

V celoti je vrisana Konjiška planinska pot ob spomenikih NOB (Vodnik, PD Zreče, odprta 12. 10. 1982, torej je njena peta obletnica). O tej bi bilo mogoče zapisati več. Morda je v teh letih doživela spremembe, ki so prikazane tu. Žig v Zg. Slemenih je pri Kumšeku kot za XIV. (626 m), trasa s Kamne gore krene kar na Žičko kartuzijo. Če bo kdo tu prebral smerno tablo za Boč, naj si raje pomaga s karto do Dolge gore (žel. postaja) oziroma tunela nad njo (315 m), ker bi ga označena pot zapeljala morda kam drugam. S Škednja na Žičko goro h Grajskim se je treba držati redkih oznak, če hočemo dobiti odtis žiga. Južno pod Konjiško vasjo je zapisan planinski dom (oznake ni) in lovska kočica. Čez Konjiško goro sedaj drži le ena označena planinska pot. Markacije s Črešnjic so zbledele, toda do lovske kočice bomo že prišli po cesti ali kolovozu. Morda bi našli na severni strani od ribogojnice nad Polenami do gradu še tudi kakšno markacijo. Če se bo komu zahotelo lažjih sprehodov, tudi daljših, so vrisani na karti z enako barvo, le črtkano. Tam nad Zrečami po Brinjevi gori je kar prijetno.

Upamo, da bodo karto planinci in drugi obiskovalci s pridom lahko uporabljali. Karto je pripravil Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo v Ljubljani.

B. J.

Planinska pesmarica

Planinska zveza Hrvaške je te dni izdala Planinsko pesmarico, enainštirideset z notami in besedili popisanih strani skoraj priložnega formata, v kateri je zbranih 36 (bolj ali manj) planinskih pesmi.

»Kako je nastala ta pesmarica?« se sprašuje založnik v spremni besedi in takoj odgovarja: »Občasno smo v Naših planinah objavljali besedila in melodije planinskih pesmi, ki jih planinci na izletih radi prepevajo. Objavili smo pesmi, ki imajo nekakšno vrednost pa tudi take, ki so dokumenti naše planinske zgodovine. Ko smo zbrali večje število pesmi, smo se odločili, da jih natisnemo v albumu. Pri izbiri pesmi smo se trudili, da bi se odločili za tiste, ki so po svojih motivih primerne za vse kategorije planincev, od najmlajših do najstarejših. Alpinisti in jamarji imajo prav tako svoje pesmi, enako kot pripadniki JLA. V album smo uvrstili tudi eno izmed najlepših pesmi, ki je nastala med NOB in jo zelo pogosto prepevajo na izletih.«

Večine pesmi iz te pesmarice slovenski planinci ne poznamo, nekatere pa vendarle, vendar ne v taki obliki, kot so na-

tisnjene v tej pesmarici. Medtem ko na notni del petih tukaj natisnjenih slovenskih narodnih pesmi, ki jih pøjemo tudi v hribih, v glavnem nimamo pripomb, jih imamo seveda na tekstovni del, ki je, na primer, pri pesmi »Jaz pa pojdem na Gorenjsko« tako spačen, da bi bila to prej hrvaška (zágorska) kot slovenska (gorenjska) narodna pesem.

M. R.

Prosto plezanje s Paulom Preussom

»Škoda!« piše v reviji »Las Alps«, mesečniku Švicarskega alpskega kluba, »Paul Preuss, eden izmed očetov športnega plezanja, bi zaslužil boljšo knjigo. Reinhold Messner, avtor knjige, ki spada med velike in predvsem uspešne alpiniste zadnjih 20 let, je s svojo knjigo o velikem in še vedno aktualnem alpinistu iz časov pred prvo svetovno vojno priznal njegovo posebno aktualnost. Eden od primerov: Vsako težavno plezalno mesto je treba študirati. In kot učenec, ki se slabo uči, ponovi celo pesem od začetka, ko se nauči nov verz, tako naj bi tudi pri študiju plezalnega mesta vedno znova začeli od začetka in se pri več poskusih vedno znova vrnili do zadnjega počivališča.« Tako piše Paul Preuss, ki se je oktobra 1913, ko je sam šel v pogorje Dachstein, smrtno ponesrečil. Knjigo o njem je Reinhold Messner napisal lani ob 100-letnici njegovega rojstva. Njen naslov »Prosto plezanje s Paulom Preussom« zavaja enako kot celotna knjiga: petina je v njej vodenja po turah, petina življenjepisa, petina učbenika, petina znanstvene obdelave in petina sestavljenke iz sestavkov Paula Preussa in njegovih sodobnikov (med njimi Hansa Dülferja in Angela Dibone). Vse skupaj pa je garnirano z majhnimi fotografijami, pogosto brez podpisov in pojasnil. Kratko in malo: dobro je bilo mišljeno pa slabo narajeno. Reinhold Messner je to pot za pravil priložnost, da bi svojemu vzorniku postavil lepši spomenik.«

Vodnik po Tibetu

Paolo Oliario: Guida al Tibet, CDA, Torino 1987, 143 strani, 22 000 lir.

Italijan Paolo Oliario je eno leto potoval po Tibetu, prekrizal deželo, o kateri se zadnji čas spet veliko sliši, po dolgem in počez in napisal prvi vodnik po Tibetu v italijanskem jeziku. V vodniku je opisanih približno 800 kilometrov itinerarjev po osrednjih in vzhodnih predelih dežele, vrsta središč javnega in kulturnega življenja in ostankov pretekle civilizacije. Seveda so opisani vsi pomembnejši kul-

turni spomeniki, predvsem tamkajšnje cerkvene arhitekture, seveda največ v Lhasi in v dolini Yarlung. Potem ko so v približno tretjini knjige opisana zgodovinska in kulturnometriška dejstva, sta dve tretjini posvečeni itinerarjem, ki so opisani s skopimi besedami, zelo strnjeno, vendar podprti s kartami, zemljevidi in skicami. Marsikje avtorju sploh ni šlo za to, da bi natančno navajal razmerja, merila in predvidene čase hoje; to se mu je zdelo, kot je sam napisal, nepomembno glede na filozofijo domačinov, ki jim marsikatera druga vrednota pomeni veliko več kot čas. — V prilogi tega vodnika so še priložni slovarčki, in sicer tibetansko-sanskrtski, italijansko-tibetanski in italijansko-kitajski.

Najlepša plezalska območja Amerike

V Münchenski založbi Bruckmann je izšla 176 strani debela knjiga s 94 barvnimi fotografijami, 86 črno-belimi posnetki, 12 kartami in 44 skicami »USA — Die schönsten Klettergebiete« (ZDA — najlepša plezalska območja). V njej je predstavljenih 240 smeri od druge do desete težavnostne stopnje na malone vseh plezalskih območjih ZDA. V slogu klasičnih vodnikov je vsako ožje območje predstavljeno s kratkim opisom dostopa in z nasvetom, kakšne pripomočke je treba prnesti s seboj, nato pa je nanizanih dovolj nasvetov, da se človek lahko odloči za »svojo« smer. Najpogosteje skico smeri dopolni še fotografija. Povezovalno besedilo z izvlečki iz pestre otvoritvene zgodovine tega eldorada prostega plezanja prispeva skupaj z izbranimi barvnimi fotografijami k temu, da je to najbolj informativna in nemišlino napisana knjiga o plezalskih območjih v Združenih državah. Knjiga stane 68 mark.

Poškodbe pri športnem plezanju

Prvič se je zdravniška komisija UIAA ob svoji letni skupščini lani intenzivno ukvarjala z nastankom poškodb pri športnem plezanju in z njihovim preprečevanjem. To je tema, ki postaja spričo vse večje priljubljenost športnega plezanja vse pomembnejša. Športniki, zdravniki, znanstveniki s športnega področja in tehniki so zbrali in obdelali izkušnje zadnjih let in poskušali razen na terapevtske ukrepe opozoriti predvsem na to, kako se je mogoče takim poškodbam izogniti. Letošnjega maja so ti referati izšli v reviji »Praktische Sport-Traumatologie und Sportmedizin«. Kot smo obveščeni, je mogoče določeno količino revij dobiti — zahvaljujoč se založniku W. Zuckschwerdtu — zastoj na naslovu »Referat für Gesundheit und alpinen Rettungswesen, Wilhelm-Greil-Strasse 15, 6020 Innsbruck, tel. 23-171.

Aconcagua z vseh strani

V letošnji oktobrski številki italijanske revije »Alp« je kar na trinajstih straneh z vseh mogočih zornih kotov opisana Aconcagua. Največji del tega prikaza sicer resda zavzemajo odlične fotografije, ki pričarajo razsežnosti in oblike te gore, vendar je tudi tekstovni del dokaj bogat. Ker je bilo o tej gori že veliko napisanega, tega ne bi omenjali v Vestniku, če ne bi bilo v »Alpu« zbranega ogromno koristnega gradiva, po katerem bodo radi segli tudi naši alpinisti in udeleženci trekkingov. Poleg splošnih podatkov o gori, njeni legi in alpinistični zgodovini je predvsem dragocen kar zajeten seznam knjig in zemljevidov o Aconcagui, vrsta praktičnih napotkov, ki vključujejo tudi nekatere cene za nekatere storitve (na primer dnevna najemnina mule) in natančen opis nekaterih najpogosteje uporabljenih smeri in poti na goro z opisi vseh tamkajšnjih planinskih postojank. Kdor namerava v kratkem na Aconcaguo (najprimernejši čas za vzpon na to malone 7000 metrov visoko goro je od decembra do marca), se mu v Italiji splača kupiti to revijo, ki stane 5000 lir.

Gorniško jadrarno padalstvo

Nov šport, jadrarno padalstvo, ki je prišel iz Francije, je že prodril v številne dežele alpskega sveta. Za ta šport so se prvi navdušili nekdanji navdušeni zmajarji, zadnji čas pa je med jadrarnimi padalci vse več alpinistov in nasploh gornikov. Prostorina tega športnega pripomočka je majhna, ko ga spakiramo, tako da je za pisan dežnik dovolj prostora v vsakem nahrbtniku.

Jadrarno padalstvo je alpinizem odločilno obogatilo in mu dalo nove razsežnosti; doslej so popolnoma uspeli skoki z nekaterih najvišjih alpskih vrhov pa tudi že iz Himalaje (spomnimo se samo rekordnega skoka Vlaste Kunaver z vrha Trisula v Himalaji, z višine 7128 metrov).

Vendar zahteva jadranje s padalom v gorah od alpinistov dodatno pozornost. Dejavniki, ki so za gornika drugorazrednega pomena, kot na primer hitrost vetra ali turbulence v zraku, so za jadrarnega padalca življenjsko pomembni. Glede na pregovor, da je jadrarno padalstvo le toliko nevarno, kolikor je nevaren pilot, je treba razmere v visokogorju obravnavati nadvse kritično.

Pri tem lahko v mnogočem pomaga knjiga Stephana Gujerja, Walterja Müllerja in Petra Donatscha »Alpines Gleitschirmfliegen« (Gorniško jadrarno padalstvo), ki je pred kratkim izšla v švicarski založbi »Berg und Gletschirm«. Knjiga prikazuje meje in možnosti letenja v gorah, pojas-

njuje primere iz prakse, obravnava tehniko in taktiko ter opisuje najnovejši razvoj na področju materialov.

Ta knjiga ni niti učbenik alpinizma ali gorništa niti suhoparno razlaganje teorije jadralskega padalstva. Pregledno navaja cel kup informacij iz prakse poletov v visokogorju. Kdor namreč namerava leteti v visokogorju, naj bi se čimprej in čim natančneje seznanil z vsemi in vsakršnimi razmerami, v katerih lahko nastopijo težave.

Kako startam v snegu s stranskim ali močnim vetrom? Kako doma pripravim veliko-potezen polet? Kje dobim zanesljive podatke o vremenu v načrtovanem območju letenja? Kakšen material še dodatno potrebujem h gorski opremi? Na taka vprašanja daje odgovor ta knjiga, katere avtorji so aktivni alpinisti in navdušeni jadralski padalci.

Drugačen tabor — planinski tabor

»Če bi mi kdo pred letom dni prerokoval, da mi bo danes tako lepo, bi mi rekla, da je norec. Rada hodim v hribe, nikoli pa nisem pomislila na brigado v hribih. Letos te priložnosti nisem hotela zamuditi. Zdaj sem tukaj, med veselo družbo in na svežem zraku. Naš sopotnik vseh 24 ur je dobra volja, pa naj bo to zgodaj zjutraj, ko se prebudimo, na delu, ko jemo, popoldne, ko se zabavamo. Res je lepo!

Vsak mlad človek na pragu življenja bi moral vsaj enkrat poskusiti brigadirsko življenje. Če pa je to združeno še s prijateljstvom in ljubeznijo do narave, si bo vsak sam prisegel, da bo prišel v brigado vsaj še enkrat.«

Tako piše Nadička, udeleženka letošnjega planinskega delovnega tabora na Poreznu, v prvi številki Biltena, glasila planinskih brigadirjev s Porezna.

Če hočemo zvedeti še kaj konkretnjšega s tabora, preberemo v isti številki še »mednarodno poročilo« »kronista Toma« »With or without PMDT«, ki se glasi:

»Odgovor je na dlani: če hočeš doživeti drugačnost, se naučiti svežega zraka, če si pripravljen zdravo spati oziroma spoznati prijatelje (tudi mednarodne), te pot pripelje v planinsko brigado. Zagotovo ti ni žal pot, ki si ga prelil med prihodom na 1632 metrov visoko glavo, ki ji nekateri pravijo kar cerkljanski Matterhorn.

Ime brigade zagotovo ne pomeni veliko, da pa to ni navaden delovni tabor, se lahko prepričaš že prvi dan. Družni nas seveda ljubezen do gora in neokrnjene narave, ne nazadnje tudi simptom zdravega žuriranja. Nikakor pa ne pristajamo na nobene socrealistične simbole, kakor, na primer, dviganje zastave, obvezno »postro-

javanje«, udarniške značke, komandanta, štab, peterokrake zvezde in nepotrebne funkcionarje. Seznam vsega tega je dolg in samokritičen. Vse to smo dokazali že na taboru na Pologu leta 1984, ko smo se uprli marginalnim simbolom socrealizma in nepotrebni poveljevanju — koga in na čigav račun, to vemo.

In kako letos? Začetek je bil kot vsi začetki, pravi ognjeni krst že ob prihodu na 1632 metrov (ploha). Mogoče je prišlo do majhne organizacijske napake — nekoliko premalo udeležencev (40 + 8 mednarodnih). Toda za udeležbo ni odgovorna samo PZS; krive so mogoče tudi razmere v družbi. Vsekakor pa pristajamo na kakovost, ne na količino...«

Kolikor so vse tri številke Biltena simpatične, imajo vendarle veliko pomanjkljivost: iz nobenega od prispevkov ni razvidno, kdaj je bil ta letošnji planinski tabor in kaj so na njem delali (če so sploh kaj delali in če se niso samo »zezali«). Samo iz seznama udeležencev v tretji številki pa je mogoče razbrati, da je bilo na letošnjem taboru 67 udeležencev, približno pol fantov in pol deklet, med njimi pa tudi planinci iz Zvezne republike Nemčije, Belgije, Nizozemske, Italije in Velike Britanije. Kljub drugačnosti ta tabor in Bilteni s takšnimi podatki ne bi prav nič izgubili.

društvene novice

Janez Čanžek

Umrl je Janez Čanžek, ustanovitelj in dolgoletni predsednik planinskega društva Hrastnik in Logatec, prizadeven planinski delavec in funkcionar ter dobitnik več visokih priznanj Planinske zveze Slovenije in Jugoslavije.

»Tvoja življenjska pot je bila tesno povezana in prepletena z naravo,« so dejali njegovi planinski tovariši iz Logatca ob njegovem grobu. »Toda lepota in bogastva naravnega stvarstva nisi hotel le zase, ampak si jih posredoval tudi drugim. Kjerkoli si služboval, so bila na tvojo pobudo in po tvoji zamisli ustanovljena planinska ali taborniška društva. Tako je bilo v Zasavju, na Primorskem, Notranjskem in nazadnje tukaj pri nas v Logatcu. Pred štirinajstimi leti si v Logatcu leta 1973 zbral 36 somišljenikov, ustanovil planinsko društvo in bil prvi predsednik polnih osem let. Po tvoji zamisli je bila speljana Notranjska planinska pot, bil si ste-

ber devetega planinskega tabora in številnih drugih akcij. Ves čas delovanja v društvih si sodeloval v različnih komisijah pri PZS in s tem veliko prispeval k temu, da so pota v hribe in gore dostopna širokemu krogu planincev in drugih ljubiteljev narave. Predvsem je na tvoji planinski poti zaznamovano delo v gorski reševalni službi. Iskreno smo ti hvaležni za vse, kar smo od tebe prejeli, predvsem pa smo hvaležni za pristne človeške odnose, ki si jih radodarno sejali med nas, to človeško dobrino, ki jo vsi tako zelo potrebujemo.«

Njegovi planinski tovariši iz Hrastnika pa so na njegovem grobu v Logatcu med drugim povedali tudi tole: »Prihodnje leto bomo praznovali 40-letnico Planinskega društva Hrastnik brez tebe, čeprav smo se že veselili, da boš takrat spet prišel med nas. Vemo, da bi prišel, saj si bil v Hrastniku med pionirji pri ustanavljanju planinske organizacije. Kot podpredsednik in pozneje kot društveni predsednik si s svojim znanjem, smislom za organizacijo in neugnano voljo do dela veliko prispeval k razvoju in utrditvi društva. Delal si in se skupaj z nami veselil doseženih uspehov pri gradnji koč na Kalu nad Hrastnikom, pri elektrifikaciji, pri gradnji vodovoda, posebno skrb pa si posvečal vzgoji mladih alpinistov, posebno še takrat, ko si bil načelnik tega odseka.«

Družini Čanžek v Logatec je Planinska Zveza Slovenije poslala ob smrti Janeza Čanžka sožalno brzojavko, v kateri je med drugim napisano: »Janez Čanžek je bil dolgo vrsto let aktiven planinski delavec, ki je s svojim delovanjem veliko prispeval k razvoju slovenske planinske organizacije. Številna visoka priznanja planinskih zvez Slovenije in Jugoslavije pričajo o pomenu njegovega dela za planinsko organizacijo.«

V spomin Mariji Pfeifer

Postala sem ob njenem grobu za njen rojstni dan. Primožki, ki jih je imela tako rada, so na črnem marmorju tiho rumeleli v sončen avgustovski dan.

Umrla je v najlepših letih, ko človek že zna prav živeti. Marija je znala. Po poklicu je bila tehnična risarka in je to delo opravljala z vso odgovornostjo. Poleg tega je bila nadvse skrbna gospodinja, šivilja, strastna reševalka križank, odlična in navdušena pevka, ljubiteljica in poznavalka narave in dober, plemenit človek. Prav zaradi slednjega jo vsi, ki smo jo imeli radi, tako zelo pogrešamo. Jaz pa ji bom ostala večna dolžnica.

Pomagala mi je, da sem si okrepila zdravje in nabrala moči, da sem začela polagoma, a vztrajno obiskovati planinski svet. Sprva je bilo naporno, a njena dobra volja in pesem, ki nas je družila, sta pre-

magali vse težave. Koliko čudovitih trenutkov: dišeča murka na Begunjščici, pesem na vrhu Prisojnika, preproga planik na Voglu, pesem v večeru pred Erjavčevo kočjo, sončni vzhod na Komni, čaj v koči pri Sedmerih jezerih, imeniten sir v Vodnikovi, zaplate pisanega cvetja na poti čez Kamniško sedlo v Logarsko, pa Dolič, pa klini, oh, pa vrh Triglava! Kako me je vse to prevzelo! Kako bi doživela vse to, če ne bi bilo Marije Pfeifer.

Ponovno smo se odpravili na Triglav. Sama sem raje ostala v Planiki, srečna, da sem bila vsaj enkrat na očaku. Marija je šla na vrh osmič in zadnjič. Nazadnje mi je v Krmi na dan planincev vsa srečna nabrala prgljše rdečih brusnic in mi razkrivala skrivnosti človekovega življenja.

Vseh zadnjih pet let, ki smo jih družno preživeli v planinah z njenim možem Vinkom in sestro Milenko, je v njej potuhnjeno grozila neozdravljiva bolezen. Obe sva vedeli.

Štiri mesece po zadnjem obisku planin smo jo pokopali.

Naj bo ta zapis v Planinskem vestniku spomin nanjo.

Nanda Guček

Dan Triglavskega doma

Triglavski dom na Kredarici smo 17. septembra 1983 povečan in prenovljen slavnostno odprli, vendar je ta naša najvišja in najpomembnejša gorska postojanka kljub povečani zmogljivosti 250 ležišč v konicah poletne sezone še vedno premajhna. V lepih nočeh je imela pod streho po 500 in več obiskovalcev. Odkar je urejena nadelana in zavarovana pot iz Vrat od Podov do Kredarice, je obisk še večji. Doslej se je izkazalo, da je bila naložba 2515 metrov visoko koristna. Darovalcem sredstev in graditeljem izražajo hvaležnost predvsem obiskovalci postojanke, ki ima leto in dan odprta vrata. Triglav ni le naš simbol in ponos, temveč veličastna gora, ki kraljuje nad svojimi sosedi, zato bo vedno imel največ pristopnikov. Tudi njegova najbližja postojanka, Triglavski dom, bo zato po obiskih vedno prvak.

Ni zato naključje, da rojstni dan povečane in prenovljene postojanke vsako leto proslavimo. Na dan Triglavskega doma organizirajo na Triglav množične pohode darovalcev, katerih imena bodo z zlatimi črkami trajno vklesana na spominski plošči, po njih pa se imenujejo tudi spalnice v postojanki. Darovalci se spoznajo s Triglavskim domom, obišejo najvišji jugoslovanski vrh in počastijo obletnico dograditve. Leta 1986 je bil dan Triglavskega doma posvečen delavcem Lesnine, ki se jih je na Kredarici 13. septembra zbralo 260. Naslednji dan so se v najlepšem vremenu

pozveli na vrh Triglava ter s kratko in pristržno slovesnostjo ob ubranem petju zbora Sopote pred domom prevzeli pokroviteljstvo nad vzdrževanjem postojanke. Na tem pohodu na Triglav so Lesnarji tudi sklenili, da bodo vsako leto organizirali skupni pohod v slovenske gore. Dne 12. septembra letos se jih je v dolini Triglavskih jezer zbralo 250 in so složno zapeli pesem »Po jezeru bliz' Triglava...«.

Dan Triglavskega doma 1987 je bil posvečen delavcem prvaka med pokrovitelji, Industrije bombažnih izdelkov IBI iz Kranja. IBI je delovna organizacija, ki se je med prvimi in zgledno vključila v akcijo prenovitve Triglavskega doma in je v letih 1982 in 1983 prispevala 10 530 000 dinarjev. Kaj to pomeni zdaj, je težko ugotoviti, znano pa je, da je ta delež težak osem odstotkov celotne naložbe na Kredarici.

Dne 19. septembra se je ob sodelovanju štirih vodnikov pohoda na Triglav udeležilo 80 Ibičev v Triglavskem domu jih je pozdravil Gregor Klančnik, jim zaželel prijeten gorski užitek in se jim zahvalil za levji delež pri posodabljanju te visokogorske postojanke, ki je vzidan v zidove Triglavskega doma. Ob tem je poudaril velikansko vlogo, ki jo je imel tako pri odločitvi za prispevek kot seveda še bolj pri uspešnem gospodarjenju v IBI prav pred kratkim umrli direktor Franc Oman.

Predstavniki IBI A. Ambrož je prisotne pozval, naj počastijo spomin na pokojnega direktorja z enominutnim molkom. Ibičev L. Soklič je zatem prebral lastno pesnitev o Triglavu.

Naslednji dan so bili v prekrasnem vremenu vsi Ibičevci na vrhu Triglava, mnogi med njimi prvič. Z vrha so se mimo Planike in Vodnikove kočice vrnili na Pokljuko in v dolino.

Dan Triglavskega doma bo vsako leto posvečen drugemu darovalcu, zato bo ta gorska postojanka ne le zaščitnik pohodnikov na Triglav, ampak tudi pospeševalec planinstva. Po zgledu Slovenskih železarn, ki so z vsakoletnimi pohodi v 15 letih že 25 000 delavcev in njihovih svojcev organizirano peljale na slovenske vrhove, se tudi druge organizacije odločajo za redno, organizirano hojo v gore, spodbuda za to pa bodo tudi dnevi Triglavskega doma. Tako si lahko samo želimo, da bi bila prihodnost našega planinstva zraščena z združenim delom.

Gregor Klančnik

60 let PD Laško

Med planinskimi društvi, ki so bila kot sekcije ustanovljena že pred drugo svetovno vojno, je eno od teh tudi PD Laško. Zametki so že iz leta 1922, leta 1927 pa je bila uradno ustanovljena sekcija pri SPD Sev-

nica, kasneje Zidani most. Moto aktivnosti laških planincev je bil približati naravo, združevati zavedne ljudi v organizacijo, ki je preživela vse vojne tegobe, ostati skupaj.

Od vsega začetka so laški planinci skrbeli za svoj dom — zgradili so prvo lesenjačo v vasi Šmohor, kasneje pa še večji dom na griču, od koder se odpira lep razgled na Kum, Kopitnik, Kozje, Lisco in druge hribe na zahodu, jugu in vzhodu. Ta dom pa ni samo dom Laščanov, to je tudi izredno lepa izletniška točka, kjer se srečujejo ljubitelji planin iz bližnjih in daljnjih krajev. Še zanimivejša je, odkar so čez Šmohor speljane različne planinske poti, zadnja, t. j. Zasavska, pa je pritegnila še več obiskovalcev. Ni dne, da se kdo ne bi oglasil, tudi ob četrtkih, ko je dom uradno zaprt, se odpro vrata doma in oskrbnik sprejme obiskovalce.

Planinski dom na Šmohorju je sedaj dograjen: velika gostinska soba v kleti, v pritličju prav tako, stanovanje za oskrbnika, ki se je doslej stiskal z družino v dveh sobah, pa še majhno stanovanje za goste, predvsem za dopusta željne ljudi. Dom ima sedaj novo podobo na zunaj, čaka pa še velik del investicijskih vlaganj v notranjo opremo. Dom je dvonamensko urejen — za potrebe planincev in za potrebe SLO.

Obnovljeni dom na Šmohorju

Foto: Igor Knez

V tem domu je bila 6. septembra letošnja osrednja proslava ob 60. obletnici društva, hkrati tudi ob 20-letnici mladinskega odseka društva in 35-letnici doma. MDO Zasavske pa je to priložnost izkoristil tudi za to, da uradno proglasi 1. srečanje zasavskih planincev. Žal je slabo vreme preplašilo mnoge ljudi, da se niso udeležili proslave, pa vendar se je na Šmohorju zbralo prek 250 udeležencev. Kulturni program je bil skromnejši zaradi prostora, a so pevci moškega pevskega zbora TIM ogreli prisotne, da so vztrajali tudi v nadaljevanju zabavnega popoldneva.

Po kratki zgodovini planinstva v Laškem, ki jo je povedal sedanjí predsednik društva

Alojz Kranjc, je zbrane z osrednim govorom pozdravil predsednik IO PZS Andrej Brvar. Priožnostni govor je imel tudi predsednik MDO PD Zasavje Lojze Anzlc.

Ob tokratni priložnosti so izročili društvu spominska darila — zlato plaketo MDO PD Zasavje, PD Zabukovica, ki se je hkrati zahvalilo za vso pomoč pri nekdanjih začetkih razvoja društva, saj je bila v Zabukovici sprva sekcija laškega planinskega društva. Zbrane so pozdravili še iz sosednjega društva Rimske Toplice, ki je bilo v zametkih tudi sekcija laškega društva, pa Kum Trbovlje, Planinskega društva AERO Celje, Planinske sekcije Železničar Celje — Zagrad, Planinske skupine Kovinotehne.

Prizadevnim planinskim delavcem so podelili odličja PZS, več delovnim organizacijam, društvom in organizacijam ter posameznikom pa društvena priznanja.

Zbrani obiskovalci so bili veseli še pozno popoldne, premnogi so izrazili vso pohvalo zaradi obnove doma in splošnega prizadevanja, saj so današnji časi čas preizkušanj, težav in odrekovanja in potrebno je več medsebojnega razumevanja, elana. Člani društva ne hodijo samo po gorah, ne hodijo samo na planinska predavanja, zabave in pleše, planinci v Laškem smo navajeni tudi drugih obveznosti — vsekakor pa pričakujemo še uspešnejše sodelovanja večine članov društva, ki pa je vse uspešnejše organizirano po skupinah v delovnih organizacijah. To pa je tudi eden od bistvenih ciljev — vsako leto več članov, ki bodo aktivni varstveniki narave, ljubitelji planin in zavedni državljani.

Fanika Wiegele

Izpolnila se mi je želja

Že dolgo je bila moja želja, da bi stopila na najvišjo goro Jugoslavije. Ko se je ponudila priložnost, sem jo zagrabila z obema rokama. Ob treh zjutraj smo se 11. septembra zbrali na celjski železniški postaji planinci iz osnovne šole Franca Kranjca s Polul in osnovne šole Franja Vrunča iz Celja-Hudinje ter trije srednješolci, ki sta nas prijazna mentorja povabila s seboj.

Pešačiti smo začeli na Rudnem polju in šli mimo Vodnikove kočice na Velem polju do Triglavskega doma na Kredarici.

Naslednje jutro smo se ob čudovitem vremenu, ki pa se je zdelo še malo zaspano, saj je nad Aljaževim stolpom še mežikala luna, odpravili proti vrhu. Vzpon ni bil težaven, saj je v skalah dosti klinov in vrvi, ki pomagajo pri plezanju. Na vrh smo stopili prav v trenutku, ko je sonce razlilo svoje zlató po vrhovih okoliških gorá, poljubilo smreke v dolini in se nežno dotak-

nilo kovinske strehe Aljaževega stolpa. Tega čudovitega prizora se bom spominjala vse življenje. Zdel se mi je kot obred, kot bi se sonce rokovalo z vsakim vrhom posebej, z vsakim drevesom, vsako cvetico in seveda s Triglavom, ki mu pomaga varovati vso to prelesto lepoto.

To noč smo nameravali prespati v koči pri Triglavskih jezerih, zato smo se morali odpraviti z vrha. Sledilo je mnogo vzponov in spustov, melišč in nekaj planinskih koč, preden so nam pomežiknila ta čudovita gorska očesca.

Naslednje jutro se nas je nekaj vzpelo na Tičarico, kjer smo videli planike. Kar ne gre mi v glavo, kako lahko navidez tako nežna cvetka preživi zraščena s skalo v surovih gorskih razmerah.

V Bohinj smo se spustili čez Komarčo in se v dolini ustavili še pri slapu Savice in na kravjem balu, potem pa smo se odpeljali domov.

Breda Kovačič
Oš Franja Vrunča
Celje - Hudinja

Rezija in njene gore

Preteklo je komajda nekaj let, odkar so planinci in alpinisti iz Rezije združeni v Gruppo Alpinistico Resiano »Ghiris« — »Polhi iz Rezije«, pa so vendarle v tem času storili marsikaj za odkrivanje svoje mikavne deželice pod Kaninom ostalemu svetu.

Izdaja planinskega vodnika »La Val Resia e le sue montagne« — »Rezija in njene gore« je že pomembno dejanje, ki so ga »Rezijanski polhi« z obilo truda in veselja pri zbiranju, oblikovanju ter obdelavi gradiva za vodnik poklonili svoji dolini. Posebej spodbudno je dejstvo, da so vodnik (ki Rezijo predstavlja mnogo širše kot le planinsko) pripravili Rezijani, ki v dolini živijo, saj gre za povsem domače gledanje na Rezijo v vsej njeni prvobitnosti, brez obremenjujočih pogledov morebitnega tujega avtorja.

To je bilo eno izmed zelo spodbudnih mnenj, izrečenih na predstavitvi vodnika dne 26. septembra letos v osrednji dvorani tehniškega šolskega centra »A. Malignani« v Vidmu (Udine). Vodnik, ki je izpolnil belo liso, kakršna so bile gore nad Rezijo med planinskimi vodniki pred njegovim izidom, so na predstavi ugodno ocenili predstavniki CAI, gorske reševalne službe in tudi predstavniki lokalnih političnih oblasti.

Predsednik »Polhov« Lino Di Lenardo je v svojem nagovoru ob predstavitvi vodnika na kratko orisal dosedanje delo »Polhov«, ki jih med drugim veže tesno prijateljsko sodelovanje s planinci iz Bovca ter že pokazal naslednjo nalogo, ko bo treba »odpreti svetu« tudi divje zasekane

vrhove, grebene in ostenje Muzcev, ki jih spričo njihove težke dostopnosti pričujoči vodnik ni zajel. Ob zagnanosti, ki je Rezijanom ne manjka, bodo zagotovo zmogli tudi to opravilo. Potem bo lahko gorniški popotnik zrl na domovino Rezijanov skorajda s slehernega gorskega vrha, ki obkroža dolino.

S projekcijo izvrstnih diapozitivov iz Rezije, o Reziji, gorah Rezije, ljudeh Rezije je Danilo Clemente imenitno popestril večer, hkrati pa z besedo in sliko blizu dvestotim poslušalcem in gledalcem Rezijo »položil v naročje«. Projekcijo diapozitivov so deloma spremljali komentariji avtorja, deloma pa pesem moškega pevskega zbora »Monte Canin« iz Rezije. Poslušalce je pesem vodila na »horo ta Sartovo«, se razlila v Furlansko nižino, odšla globlje v Italijo, da bi se ob koncu spet vrnila v senco Kanina s »ta Njivesko«.

Izvirnosti ob predstavitvi vodnika Rezijanom res ni manjkalo, saj ni bil predstavljen le vodnik in delo »Polhov«, temveč so poslušalcem, predvsem onim, ki Rezije ne poznajo, odgrnili skrivnostni zastor, ki še vedno lebdi nad dolino nekdanjih krošnjarjev, brusilcev in vezalcev posodja. Ta sobotni večer v Vidmu je bilo prijetno biti Rezijan ali vsaj imeti v sebi nekaj občutkov, ki prevečajo te ljudi trpkega izraza, a »mehnik src« med Žrdom in Muzci.

Še dolgo po zaključku uradnega dela so v preddverju dvorane gledalci pozorno spremljali dia-prikaz delovanja »Polhov« in ga ni bilo med njimi, ki ne bi listal po pravkar predstavljenem vodniku, saj je bil ta večer tudi prvič ponujen v prodajo.

Boris Mlekuž

11. zbor PLV

Dne 2. in 3. oktobra, v petek zvečer in soboto dopoldne, je bil zbor inštruktorjev, ki se ukvarjajo z vzgojo planinskih vodnikov. Zbralo se jih je 15 v Mozirski koči (1360 m) na Golteh. V soboto popoldne in nedeljo pa je bil 11. republiški zbor PLV. Na zboru so predavali dr. Bogo Humar: Splošna podhladitev poleti in Sistematični pristop k ponesrečencu v gorah; Danilo Škerbinek: Planinska palica, kot dopolnilo je Franci Cvelbar predstavil komplet planinskih palic za hojo in drugo uporabo; Lojze Motore: Priprava in prijemi za poživitev izleta; Pavle Šegula: Bivak v snegu; Božo Jordan: Kategorizacija označenih planinskih poti in Branje karte s praktičnim preizkusom v bližnji okolici ter vzponom po neoznačenih stezah na najvišji vrh Golt Boskovec (1588 m).

Inštruktorji so gradivo skrbno pripravili in bo uporabljano kot gradivo za področne zборе PLV, ki jih bodo vodili ti in še nekateri drugi. Udeležba na takem zboru je

za PLV obvezna na vsaki dve leti. Naslednji republiški zbor je predlagan konec septembra naslednjega leta na Kamniškem sedlu.

Ker se bliža skupščina PZS, je zbor predlagal tudi nov odbor ki vodi delo na področju vzgoje PLV pri KVIZ. Za novega vodjo so predlagali Boža Breznika.

B. J.

Dolga pot in kratke noge

Še trda noč je, ko pomolim glavo iz vojaškega šotora Ongerčkov in stopim v kuhinjo, kmalu pa prilezejo v kuhinjo še tri gracije, s katerimi sem namenjena na Bavškega. Nahrbtniki so pripravljani, čaj je že na varnem v čutarah, me pa otovorjene kot mule čakamo na premik. Še pogled na naš tabor v Bavšici in ekipa je odrinila. Celotno pot sem imela že zdavnaj zarisano v spominu, saj sem jo že stokrat prelela v vodniku, kajti Grintavec me je vabil.

Tiho stopamo mimo tabora mladinskih vodnikov, kjer je še vse mrtvo. Po grapi jo mahamo vedno višje do bujnega zelenja, ki mu pravijo koprive. Ubogo me! Meni segajo koprive samo do kolen, toda Jele z meter in pol, nje sploh ne vidim. Samo zapestje in dlani so tu, drugi deli telesa pa nočejo na plan. A njej glas — ta še deluje, in folklorja tudi. No, ja, si mislim, revme pa le ne bo imela...

Končno je pred nami lovska kočica. Posedemo na klopco. Poleg nas mirno žlobudra voda, za katero smo bile prepričane, da je ne bo. Malica: čokolada, rozine, bela kava, čaj — joj, kako je sladek! Usta so polna dobrot, pred nami pa je še nekaj ur hoje.

Nemirni duh me žene vedno višje in vleče za seboj še tri nesrečnice. Le kaj jim blodi po glavi? Meljemo po ustih in poruševju, ki je posuto z madronščicami. Končno pridemo do strmih snežišč, ki smo jih videli iz Bavšice. Morda nas prav sedaj opazujejo z daljnogledi — ali pa še spijo, kdo bi vedel. Spomnim se Sandijevih besed: »Nena, jutri ti vodiš, glej, kaj boš delala!« Obljibe me pot. Z roko sežem za ramo in potegnem iz nahrbtnika cepin. Enako kakor vodja naredi ekipa — in že s krampi v roki stojimo pripravljene na boj. Začnem tolči stopinje v zmrznjen sneg, Jela pa vpije »krajše, krajše«. Ob vsakem zamahu se stresa Bavški in se zniža vsaj za nekaj centimetrov. Še kratak vzpon in dosežemo Kanjo.

Vzdihnem: »Oh, čudovito sonce«, in Jela: »Ah, sranje, veter«, pa Biserka: »Še tresti se ne morem tako hitro, kakor me zebe«. Tinca pa nič, samo smeji se.

Odločimo se, da se vrnemo po isti poti, zato zakopljemo orožje kar pod skale. Okrog

pasu si privežemo samovarovalne vponke in krenemo. Pot po steni gre kar dobro, le folklornih izrazov je vedno več. Tik pod vrhom srečamo tri Nemce: »O, nur Fräulein, bravo, bravo!« »Puh,« zasopiham že vsa prepotena, »to je zame mala malca.« Kmalu stopimo na vrh ter popadamo od utrujenosti.

Pot navzdol je hitra. S Tinco jo mahava kakšnih sto metrov spredaj, čez nekaj časa se ustaviva, da počakava Biserko in Jelko. Čas mineva, njiju pa od nikoder. Karih dvesto metrov daleč zaslišim Jelin klic. Snamem nahrbtnik in stečem navzgor po vseh štirih. Ko prisopiham do njiju, hitro presodim situacijo; oddahnem si in stisnem ustnici, da ne planem v smeh. Joj, Jela, prej koprive, nato stopinje v ledenem snegu in sedaj polička. Spustiti se je treba do spodnje poličke, ki je meter in pol nižje, toda zaradi velikosti ne more. Pričnem z inštrukcijami. »Zdaj pa tako, Jela! Tam, kjer klečiš z levo nogo, je lep oprimek za levo roko. Desno nogo spusti do klina. Prosto imaš še desno roko. S to se primi klina, na katerem imaš desno nogo. Z levo nogo se spusti in otipaj poličko.« Ne morem več in butnem v smeh. Tudi Jela se začne smejati in zamahne z roko: »Oh, sranje, če sem pa prekratka!« Na Kanji pobere še cepine in pot nas vedno hitreje nese v dolino.

Bilo je prima, le prekratko.

Nena Šipič

Divja prostranstva Prenja

Planinsko društvo Titovo Velenje je letošnjega avgusta ponovno organiziralo tri-dnevni izlet v Bosno in Hercegovino. Prejšnja leta smo že spoznali Treskavico, Maglič, Kozaro in Trebevič, tokrat pa smo se odpravili v bližino Mostarja in se povzpeli na Prenj.

BiH je planinsko izredno zanimiva, saj so kar štiri petine republike gorate, povprečna nadmorska višina republike pa znaša okoli 700 metrov. V njej je 50 pogorij s približno 30 vrhovi, ki se dvigajo nad 1700 metrov visoko. Najvišji vrh republike je Maglič (2386 m). Zdaj so najpogosteje obiskovane gore okrog Sarajeva, v drugih višjih gorstvih v republici pa še prevladujeta prvobitnost in divjina, ki jo ponazarjajo velike razdalje med kočami in pastirskimi stanovi, divje stene in tudi kanjoni. Lahko hodiš ure in ure pa ne srečaš žive duše. Za večji obisk teh območij bi moralo biti tam več koč, ki bi morale biti redno oskrbovane. Sedanje so v glavnem odprte le poleti in so večinoma brez oskrbnika ali dežurnega, kar pomeni, da si mora vsak obiskovalec vse potrebno prinesiti s seboj.

Zgodovina planinstva v BiH se začenja davnega leta 1892, ko so v Sarajevu ustanovili Bosansko-hercegovski turistični klub, prva prava planinska organizacija pa je bilo društvo Prijatelj narave, ustanovljeno leta 1905. Zdaj je v planinskih društvih te republike že nekaj deset tisoč članov, društva pa imajo približno 50 objektov.

Naša »odprava« se je pri kraju Potoci ob cesti Mostar—Sarajevo poslovila od glavne ceste in se povzpela v 14 kilometrov oddaljeni Rujište (1050 m), kjer stoji spodnja kočica PD Mostar. Sezidali so jo leta 1953 in jo obkroža listnat in zimzelen gozd. Po daljšem počitku in jutranjem okrepčilu smo peš odšli proti koči na Belih vodah (1450 m), kamor smo prišli v dveh urah. Dviga se nad gozdno potjo, v okolici so lepi tereni za turno smučanje. Koča je bila sicer zaprta, vendar nas to ni motilo, ker smo takoj nadaljevali pot po prostiranih visokogorskih pašnikih in med triurno hojo srečali le trop konj. Naslednji planinski dom, kočica na Jezercu (1650 m), stoji v slikovitem okolju. Poleti je odprta, nima pa stalnega oskrbnika (ena od zadnjih oskrbnic je bila neka Slovenka). Voda je kakšnih 200 metrov daleč, za kurjavo pa služijo padli viharniki v bližnji okolici. Koča je odlično izhodišče za izlete in alpinizem, spomladi pa za turno smučanje. Na vrhova Prenja Zeleno glavo (2155 m) in Otiš je le poldrugo uro hoje.

Po slikoviti poti smo odšli na Zeleno glavo, na vrh katere smo stopili okrog petih popoldne, torej le 24 ur po našem odhodu iz Titovega Velenja. Popoldanski razgled sicer ni bil najboljši, vseeno pa so se videla divja prostranstva Prenja, Čvrnsnice in Veleža, medtem ko je vrhove okrog Sarajeva zastirala megla. Ker nismo imeli dobrih zemljevidov, nam je marsikatero podrobnost razložil mlad alpinist iz Sarajeva, ki je po naključju prav takrat prišel na vrh.

Prespali smo v planinski koči, naslednje jutro smo se skozi Konjic, prek Makljenja, skozi Jablanico in Jajce vrnili domov.

Prihodnje leto, upam, bomo spet odšli v bosensko-hercegovske gore, ki so slovenskim planincem razmeroma tako malo znane.

Miroslav Zolnir

Na svidenje na Kosovu!

Letos mineva 31 let, odkar se je na Prokletijah smrtno ponesrečil član PTT Ljubljana Stane Tomšič, hkrati pa mineva 11-letnica podpisa listine o pobratenju s planinci Djerovice iz Peči. Slovenski planinci in planinci s Kosova se pogosto srečujejo: enkrat so ljubljanski »poštarji« gostje v planinah Prokletij in se ob teh priložnostih vedno ustavijo pri spominski

plošči pokojnemu planincu, za katero vzorno skrbijo planinci iz Peči, drugič pa pridejo planinci s Kosova v Slovenijo. Letos so bili gostitelji ljubljanski planinci — poštarji, ki so svoje planinske tovariše, med katerimi je bilo še posebno veliko mladih, peljali v Postojnsko jamo, partizansko bolnišnico Franjo pri Cerknem, v Trento, kjer so jim pokazali prizorišča iz prve svetovne vojne, trentarski muzej, izvir Soče in Kugyjev spomenik, na Vršič, prek Slemena v Tamar in nazaj na Vršič, kjer je gostom in domačim planincem Jože Dobnik pripravil predavanje z barvnimi diapozitivi »Od Triglava do Pelistra«.

Koristno sodelovanje

Med praznovanjem petinsedemdesetletnice Gorske reševalne službe pri Planinski zvezi Slovenije je bilo veliko objavljenega o njenem delovanju. Ob tem se ni bilo mogoče izogniti niti problemom financiranja GRS in njenih podkomisij, tako tudi podkomisije za plazove, v kateri deluje Odsek za lavinske pse. Odsek deluje kot specializirano telo in letos združuje trideset lavinskih psov. Število je iz leta v leto različno, ponavadi večje od trideset. Lavinske pse šolajo in vzdržujejo vodniki, ki imajo — v primerjavi z drugimi reševalci — še dodatno težavo — skrbeti morajo za prehranjevanje psov, ki prav gotovo ni poceni. Podkomisiji za plazove je v sodelovanju z oddelki za ljudsko obrambo nekaterih slovenskih občin deloma že uspelo, da hranarino plačujejo oddelki, išče pa še dodatno pomoč, saj tudi omenjena podpora stroškov vzdrževanja psov ne pokriva v celoti.

V iskanju dodatnih rešitev se je Odsek za lavinske pse povezal s Tovarno hranil Kolinska, ki med drugim izdeluje hrano za pse »Hov-hov«.

S predstavniki tovarne smo se pogovarjali o možnosti sodelovanja oziroma o pomoči, ki bi jo lahko dala tovarna. Za začetek smo dobili nekaj hrane na preizkušnjo.

Vodniki, ki so od TH Kolinska dobili hrano za svoje pse, so z njo zelo zadovoljni. Prednosti, ki jih ima glede na klasično hrano, so nedvomne, saj je trajnost hrane »hov-hov« veliko daljša in lažje jo nosimo s seboj, ker ni občutljiva na temperaturo. Paziti moramo le na to, da bo pes imel dovolj vode, ker suha hrana povzroča psu večjo žejo.

Prvi koraki so za nami. Upamo, da bomo s TH Kolinska še naprej uspešno sodelovali in enotno uredili hrano za naše lavinske pse.

Načelnik odseka
za lavinske pse GRS
Jože Fele

Šola PD Delo

PD Delo je letos že sedmič zapored organiziralo poletno planinsko šolo za mladi rod. Prejšnja leta so bile te šole na Pokljuki, na planini pod Golico, na Javorju in pod Storžičem, pa tudi letošnja je bila v domu pod Storžičem. V enotedenski šoli, ki se je začela 22. avgusta, se je zbralo 33 pionirjev in pionirk, starih od 9 do 13 let, med njimi 16 mladih planincev, za katere skrbi PD Delo, sicer pa so večidel učenci bežigradske šole Vita Kraigherja, ki se jim je pridružilo še 17 bežigradskih tabornikov in tabornic. Tako kot prejšnja leta je tudi letošnja planinska šola imela v programu tiste večine in znanja, ki bi jih moral imeti vsak izkušen planinec: od orientacije v gorah in naravi nasploh do markacijskih znakov, vedenja v gorah in podobno. Po besedah voditeljev je tudi letošnja planinska šola povsem uspela, mladi planinci pa so bili še posebno navdušeni nad izleti in turami na planino Javornik, na Tolsti vrh, Kriško goro in še kam.

(Naše DELO)

Planinska pot po Konjuh planini

Na povabilo planinskega društva »Husinski rudar« iz Banovičev se je prijavilo 20 planink in planincev planinskega društva »Železničar« in njegove sekcije TVD Partizan iz Maribora na X. jubilejni pohod po planinski poti na Konjuh planini v Bosni. Odločili smo se, da v dveh dneh prehodimo 50 km dolgo pot po pogorju Konjuha, kjer so bile najhujše bitke v tem predelu Bosne v NOB. Kontrolne točke so bile pri spomeniku v Banovičih ter na poti pri 5 spomenikih iz NOB. Člani planinskega društva »Husinski rudar« so si namreč zadali odgovorno nalogo, da so organizirali skupinski pohod za planince iz vse države za dan borca — 4. julija. Tako naj bi počastili spomin na herojske borce, ki so padli v borbah na Konjuhu.

2. julija smo se zvečer odpeljali iz Maribora do Doboja, prestopili na vlak do Tuzle in nato na avtobus do Banovičev. Po več kot 40 letih sem bila zopet v krajih, kjer sem l. 1946 gradila v mladinski delovni brigadi progo Brčko—Banoviči. 3. julija smo se s kombijem pripeljali do lepega hotela rudarskega kombinata ob vznožju Konjuha »Dom Zlača«, od koder smo se povzpeli peš do planinske kočice Zobik. Koča stoji na jasi sredi lepih bosanskih gozdov, kjer prevladujejo borovci in jelke, ob bistrem gorskem potoku. Nima elektrike in vodovoda, je pa lična in prijazna in takoj smo se počutili domače. Pripravili smo si kosilo in večerjo obenem. Prijetno razpoloženje je motil le rahel dež, ki pa ni obetal nič slabega.

4. julija zjutraj smo se vrnili v Banoviče, kjer smo imeli zbor pri spomeniku. Pozdravil nas je predsednik občine, nato pa smo se z avtobusom odpeljali do spomenika Željova (450 m), kjer smo položili vence na grobove in imeli majhno svečanost. Avtobus nas je odpeljal še od kraja, od koder smo se začeli vzpenjati po transversalni poti. Hoja je bila prijetna in ne strma, menjavali so se predeli travnikov in gozda, malo navzgor, pa zopet navzdol po grebenih. Spominjala nas je na poti po Pohorju, Kozjaku ali Zasavju in sploh po našem sredogorju. Tako smo prišli do Zelenboja (1060 m). Nadaljevali smo ob robu strmih gozdnih območij, kjer ni bilo ne koč ne zaselkov, tako da na vsej poti nismo srečali domačinov. Le na enem mestu smo videli precej nižje kočo Zobik. Od te kočice vodi več zelo strmih poti na vrh Konjuha; ena od njih se imenuje po Edvardu Kardelju, ki je bil med vojno tudi tukaj.

Veličasten je pogled na nepregledne gozdove okoli nas, na globače in strmine. Ves predel je tako prvobiten, nikjer ni gozdnih cest, ki bi zarezale v te lepe gozdove, nikjer smučarskih posek in električnih napeljav, ki bi motile prirodno harmonijo pokrajine. Tudi vode ni na tej poti. Človek postane majhen in nebogljjen del te narave in odvisen od naravnih sil. In ko smo po večurni hoji počivali na mestu, od koder smo že videli vrh Konjuha in vojaški objekt, so se začeli zbirati temni, nič dobrega obetajoči oblaki. Prav zadnji, najbolj strmi del poti nas je zajelo neurje. Umaknili smo se v opuščeno in že razpadajočo bivšo planinsko kočico in ko je dež nekoliko ponehal, nadaljevali pot, toda prišlo je še hujše in popolnoma premočeni smo prišli po osemurni hoji do provizorično postavljenih šotorov brez jarkov na vrhu Konjuha (1328 m). Nismo imeli postelj in voda je stala v šotorih že skoraj do gležnjev, odeje in spalne vreče, ki nam jih je pripeljal kamion, pa so bile enako premočene kot mi.

Nekaj otrok je lahko spalo v vojaškem objektu, nekaj se nas je šlo pogret v barako radioamaterjev, ki pa je bila tudi nabitto polna. Ko je dež nekoliko ponehal, smo pričeli sušiti oblačila pri tabornem ognju. Pa je zopet začelo močno deževati in vrnili smo se v šotore ter posedli na bruna. Tako smo presedeli noč, oblečeni v vse, kar je bilo suhega. Pri vsem tem smo ohranili dobro voljo, saj smo imeli tovariše, ki so znali s šalo razvedriti še tako žalostnega planinca.

Ob prvem svitu smo se že sprehajali in pretegovali premažena telesa. Nihče se ni prehladil in vsaj delno smo občutili, kako je bilo borcem ob dežju brez šotorov in ognja, da bi se posušili in pogreli.

5. julija smo se najprej poklonili spominu junakov Konjuh planine ob spomeniku, kjer smo tudi zapeli pesem »Konjuh pla-

niom vjetar šumi, bruji...«, nato pa smo se začeli po zelo strmi in od dežja razmočeni, toda na srečo kratki stezi spuščati v dolino. Po kakšnih štirih urah hoje navzdol in zopet navkreber smo prišli do 5. kontrolne točke pri spomeniku ob porušeni hiši — do točke Miljakovac (930 m), edine hiše, ki smo jo videli na tej poti. Še slabo uro hoje in prišli smo do 6. kontrolne točke Suhidol (821 m). Tu nas je čakal kombi z odličnim pasuljem, ki je bil prvi topli obrok in se je po peturni hoji še kako prilegel.

Organizator je vsem 60 udeležencem iz Banovičev, Tuzle, Zagreba, Novega Sada, Beograda, Splita in Maribora razdelil knjižice in značke o prehojeni poti po Konjuhu. Društva so dobila še priznanja za sodelovanje, bilo je veselo razpoloženje, pozabljena utrujenost in mokrota, ki smo jo toliko ur prenašali. Iz našega društva sta bili na pohodu tudi najstarejši udeleženci, stari več kot 70 let.

Kako smo se zvečer vračali v Maribor v nabitto polnem vlaku, pa ne spada v planinski opis poti, čeprav so nekateri že drugo noč stoje prebedeli.

Jožica Kabaj

Vabilo na Medvednico

Vabim slovenske planince, naj pridejo na Medvednico, ki se popularno imenuje Zagrebačka gora in dominira nad Zagrebom. Vabim zato, ker je Medvednica bogatejša za dva nova planinsko turistična objekta.

Na Hunjki, ki jo imenujejo tudi Rauchova logarnica, so zgradili dom združenja zagrebških obrtnikov Hunjka. Z njegovo streho je restavracija s sto sedeži, manjša gostinska soba s 40 sedeži, 60 postelj v različno velikih sobah in planinska »oaza« s 36 posteljami. Pri vrhu Zagrebačke gore, ki se imenuje tudi Sljeme, so na temeljih nekdanjega »Tomislavca« sezidali v enakem slogu nov Tomislavov dom, v katerem je 68 sob s 135 posteljami, dve počitniški stanovanji in še marsikaj drugega, kar potrebujejo planinci in izletniki. Posebej je vredno omeniti samopostrežno planinsko restavracijo, v kateri so cene ustrezno nizke. Oba objekta so odprli 11. in 12. septembra, otvoritvi pa so prisostvovali tudi zagrebški planinci, ki so pravzaprav prvi začeli odkrivati ti dve izletniški točki.

Po vojni na Medvednici ni bilo ustrezne ponudbe, zdaj pa lahko osrednji del Medvednice v Smučarskem domu, domu Rdečega križa in sindikalnem domu Mirko Vanič ter v novih dveh objektih marsikaj ponudi tudi planincem. Dovožni cesti sta z Mihaljevca krožno do Šestin in z zá-gorske strani iz Stubičkih Toplic, od podnožja do vrha pa so speljane tudi številne planinske steze in poti.

Josip Sakoman

IZPOSOJENA HUMORESKA

VZPON NA GOSLAČA

EUGENE V. EPSTEIN

Kot večina ljudi že ve, je v Švici cela vrsta gorá. Pravzaprav odpade na vsakega prebivalca najmanj en vrh vseh mogočih oblik in velikosti. Iz tega sledi, da bi lahko vsakdo imel svojo lastno in zasebno goro, kot imajo v nekaterih drugih državah privatne otoke. Ker so nasploh gore večje od ljudi, ima hkrati več ljudi prostor na eni. Tako je pač navada, da si lahko prav vsakdo v vsej deželi izbere poljubno goro, bodisi da bi na njej sedel, bodisi da bi jo gledal, bodisi da bi plezal nanjo, bodisi da bi jo samo od daleč občudoval. In ker je — v najresnejšem smislu te besede — gore težko predstavljati, ponujajo navdušenim meščanom, ki so vkleščeni v vsakdanji krogotok modernega življenja, največjo mero varnosti.

Ker ima vsaka gora svoj lasten videz, lahko bi rekli svojo alpsko osebnost, ima tudi vsaka svoje lastno ime, ki je nastalo bodisi zaradi oblike njenega vrha bodisi preprosto iz čustvenih vzrokov. Moja najdražja gora, na katero sem na vsak način hotel splezati, se imenuje »Goslač«. Njene severne stene pred mojim prvim poskusom, ki se je zgodil v najtrši zimi, ni še nihče preplezal.

O Goslaču obstaja stara pripovedka, ki me je — verjetno zaradi moje glasbene preteklosti — vedno še posebej navduševala. Pripoveduje o nadzemskih, iz duše prihajajočih zvokih, ki jih je slišati s strašne severne strani. V dolinah, ki ležijo globoko pod goro, kravje črede dobesedno znorijo zaradi te eterične glasbe, ki naj bi jo izvajal star goslač, katerega domovanje je visoko zgoraj v pečini tega skalovja. Kadar zadoni goslačeva glasba, prevzame prebivalce okoliških vasi nekakšna magična moč, ki jih zvabi v podnožje gore, in ko nato strmijo v vlišave, se jim zdi, da tam zgoraj vidijo starega goslača.

Uganka o starem godcu je opogumila že številne gornike pred menoj, da so se poskusili sprijeti s severno steno Goslača. Toda za vse je ostala nerazrešljiva, skrivnostna in polna vprašajev — enako kot glasba sama.

In tako sem si nekega kristalno jasnega zimskega dne obul hribovske visoke čevlje, vzel nahrbtnik in poklical televizijo, naj javnosti sporoči moje načrte. Vendar sem prosil, naj mojega vzpona ne spremlja helikopter. Strah me je namreč bilo, da bi hrup utegnil odgnati starega goslača, ki sem ga nameraval intervjuvati za časopis Tell. Slogan časnika Tell mi je namreč najprej padel na misel: »Tell pove vsem

vse.« Oni naj bi dobili ekskluzivne pravice za mojo nenavadno zgodbo.

Ko sem »Pri majhnem jajcu na oko« prišel do vznožja gore, se je pravkar zbiral množica ljudi. Prebivalci gorá imajo očitno sedmi čut; kako bi sicer lahko vedeli, da sem svoj drzni vzpon načrtoval prav na današnji dan. Ko sem se nekoliko razgledal naokoli, sem videl, da je neki možakar izposojal turistom daljnogleda, da bi lahko iz največje bližine opazovali mojo plezalno turo. Drugi ljudje so cmokaje žvečili žemlje s klobasami, ki so jih tod prodajali. Iz sosednje vasi Glasnopolj se je v našem poštnem avtobusu pripeljala skupina jodlarjev, da bi me s pesmijo pospremila na pot. Levo od mene je stala skupina alpinistov — dva ali tri med njimi sem prepoznal —, ki so med seboj sklepali stave, da mi nikakor ne bo uspelo.

»Jim bom že pokazal,« sem prisegal samemu sebi. »Ta vzpon bo prišel v zgodovino in živel iz roda v rod, prav kot je prišel v kroniko vzpon na Everest.« Z neprikritim prezirom, samozavestjo, ki je v potnih curkih tekla z mene, sem skozi špalir stojnic vstopil v steno. Priznati moram, da je bilo mnogo težje, kot sem bil mislil. Toda kdaj je še okleval izkušen gornik! To misel sem vrgel grozečemu gorskemu vetru. Zabijal sem cepin in kline v Goslačev granit, kot da bi bil lesenit, se nato vlekel navzgor in na stran, vseskozi z brutalno močjo in junaškim pogumom. Kmalu sem dosegel zadnji previs, strah zbujajočo streho iz preperle skale. Le še ta zapreka me je ločevala od vrha. Pripravil sem si ledno kladivo in jeklenico, stisnil zobe in plezal dalje, najprej naravnost navzgor, nato z glavo naravnost navzdol, nato sem ter tja in na vse mogoče načine in — preko. Še en korak, še en vdihljaj, še eno minuto . . .

Pojavil se je helikopter s fotografom, ki je visel spodaj na jekleni vrvi in v neprestani življenjski nevarnosti snemal zadnje metre mojega nadvse pogumnega napada na vrh. Pogledal sem navzdol. Globoko spodaj sem videl, kako so navdušeni gledalci, ki so vsak moj gib spremljali z izposojenimi daljnogledi, mahali z ameriškimi in švicarskimi zastavami. Pogledal sem navzgor — in tam, tam, skoraj bi ga lahko prijel, je bil vrh, ki se je toliko časa upiral. Nenadoma sem zaslišal glasbo starega goslača, in tisti trenutek sem vedel, da je zgodba resnična.

Kmalu bi bil priča nečesa takega, česar do takrat še ni videl noben človek na svetu.

Če se ne bi tisti trenutek zbudil.

*Več boste imeli od gorske ture,
če boste šli na pot vsestransko
pripravljene.*

*V planinskih knjigah, zemljevidih in tudi
Planinskem vestniku boste našli podatke,
ki bodo obogatili vašo turo.*

*Ne hodite po gorah z zaprtimi očmi –
že doma se pripravite nanje.*